

miserere (ut videbis) affecta. Sed interim: quia videri vult, non ausum ea Regem tangere nos tibi primum è Regis libro, quædam censibus, quibus abs te per pensis, fiet perspicuum, quum Lutheri septem illos Duces sigillatim videbis, à me produci mortuos, eos omnem omnes, invictum Principem uno temel iactu, mactasse. Princeps igitur hac de re scribit, hunc in modum.

Verba Re- Interim vero, libet excutere, quam fraudulenter per speciem favoris in Laicos, conetur eorum odium concitate in Sacerdotes. Nam quum decrevisset, Ecclesiæ fidem suspectam reddere, ne quid ponderis ejus haberet authoritas, atque ita facta via, præcipua quæque Christianæ Religionis revertere, ab ea resumpit initium, cui populum sperabat alacriter applausum. Texit enim vetus ulcus, quo pridem ulcerata est Boemia: quod Laici sub utraque specie non recipiant Eucharistiam. Eam rem quum prius ita tractasset, ut duntaxat diceret, recte factum Pontificem, si curaret, communis consilio statuendum, ut sub utraque specie Laici communicarent: Post, ubi nescio quis, illud ei negavit, non contentus in eo manere, quod dixerat: sic profecit in pejus, ut totum clerum condemnaret impietas, quod istud non faciant, non expectato concilio. Ego deprimi non dispergo. Cæterum, etiam si causas non viderem, cur non decernat Ecclesia, ut utraque species ministretur Laicis, tamen dubitate non possem, quin sint idotæ, quæ & olim fecerunt, ut id omittentur, & nunc quoque faciant, ne redintegretur. Nec plane assentior, totum Clerum, per tot secula fuisse tam stolidum, ut le obstrinxerit æterno supplicio, propter eam rem, unde nihil reportaret commodi temporalis: imo vero, quām nihil sit talis periculi, vel hoc evidenter ostendit quod eos, qui non tantum istud fecerunt, verum etiam qui scriperunt esse faciendum, Deus non modo suscepit in cœlum, verum etiam voluit esse venerandus in terris, & ab hominibus honorari, à quibus honoratur ipse. Inter quos fuit (ut de aliis interim taceam) vir eruditissimus, & idem sanctissimus, divisus Thomas Aquinas: quem ideo libentius commemoro, quoniam ejus virtus sanctitatem, Lutheri ferre non potest impietas, sed, quem omnes Christiani venerantur, polluti labiis ubique blasphemati. Quanquam sunt permulti, qui etiam si pro Sanctis receptione non sunt, tamen sive doctrina, sive pietate spectentur, tales sunt, ut Lutherus eis comparari non possit, qui hac in re contrarium Lutheru sentiunt. Inter quos sunt Magister Sententiarum, & Nicolaus de Lira, & complures alii, quorum cuilibet magis expedit Christianos omnes, quām Lutheru credere. At vide quæso, quām vacillat, ac sibi repugnat Lutherus: uno loco dicit: Christum in Cœna omnibus omnino fidelibus, non permittendo, sed præcipiendo dixisse: Bibite ex eo omnes. Postea vero, timens ne Laicos, quibus in Sacerdotum odium adulatur, offendetur, hæc verba subjungit;

Non quod peccent in Christum, qui una specie utuntur, quum Christus non præceperit ulla uti, sed arbitrio cuiuslibet reliquerit dicens: Quotiescumque hæc feceritis, in mei memoriæ facietis: Sed quod illi peccant, qui hoc arbitrio voluntibus uti, prohibent utramque dari. Culpa non est in Laicis, sed in Sacerdotibus. Videtis aperte, quod primo dixit esse præceptum: hic dicit non esse præceptum: sed cuiuslibet arbitrio relatum. Quid opus est ergo, non illi contradicere, qui sibi toties contradicit ipse? Et tamen quum dixit omnia, Laicos non satis defendit, si quis rem urget: & in Sacerdotibus, quos tam atrociter accusat, nihil probat esse peccati. Nam in eo dicit totum esse peccatum, quod Sacerdotes alterius speciei Laicis invitatis adimerent libertatem. Hic igitur, si quis eum percontetur, qui sciat, istum ritum inolevisse, retinente populo, non potest (opinor) docere. Cur ergo totum condemnat Clerum, quod Laicis invitatis, ademerit suum jus, quum id invitatis esse factum, nullo possit documento probare? Quanto fuit æquius, si, nisi voluntibus illis, recte nequivit institui pronunciare, pro tot sæculorum consuetudine, plebis intervenisse consensum. Ego certe, qui video, quas res à plebe Clerus obtinere non potest: ne tantum quidem, quin ferme, sub ipso altari suorum condant cadavera, non facile credo, populum fuisse passurum, ut invitati per contumeliam, in tanta re, ab ulla juris sui parte pellerentur, sed causis aliquot idoneis, è Laicorum voluntate constitutum. At istud miror, tam vehementer indignari Lutherum, Laicis ademptâ alteram, quum illum nihil permoveat, quod utraque species admittatur infantibus: nam illos olim communicasse, nec ipse negare potest. Qui mos si recte fuit omissus, quanquam Christus dicat: Bibite ex hoc omnes: Nec quisquam Infantes olim communicasse, nunc earum nemo meminisset, cur non etiam cogitemus bonis justisque rationibus, quantumvis nunc ignoratis, abolitam esse consuetudinem, qua Laici olim, nec id fortasse diu, sub utraque specie solebant recipere Sacramentum. Præterea si eam rem, ad exactam Evangelicæ narrationis formam revocet: neque quicquam prorsus permittit Ecclesiæ, cur Eucharistiam non jubet semper in Cœna recipi, imo vero post Cœnam? Denique non minus incommodi fuerit, in hoc Sacramento facere? si quid fecisse non debeas, quam si quid non facias, quod fecisse debueras. Ergo si totius Ecclesiæ consuetudo rectum non facit, ut in Laicis omittatur species vini, qua ratione aquam in vinum audet Lutherus infundere? Neque enim tam audacem puto, ut sine aqua consecret, quam tam ut admisceret, neque exemplum habet ex Cœna Dominica, neque ex Apostoli traditione, compertum: sed sola Ecclesiæ consuetudine didicit, cui si putat hac in parte parendum, cur eam in altera tam arroganter oppugnat?

Qua de re, quicquid Lutherus obgannit, ego certe tutius opinor credere, Laicos recte sub altera

altera tantum specie communicatos, quam per tot secula totum Clerum (quod iste disputat) hac una de causa fuisse damnatum. Nam omnes appellat impios, & tales, ut in crimine incidenterint laesae majestatis Evangelicæ. Quod si utri sint (inquit) haeretici & schismatici nominandi non Boemi, non Græci, quia Evangelii nituntur: sed vos Romani estis haeretici, & impi schismatici, qui solo figmento presumitis contra evidentes Dei scripturas. Si Lutherus nihil admittit aliud, quam evidentes Dei scripturas: cur non jubet Eucharistiam (uti dixi) sumi à cœnabibus? Nam sic factum à Christo, Scriptura commemorat. Quanto inelius crederet Lutherus, non humano figmento, sed eodem auctore Deo, factum in Ecclesia, ne Laici sub utraque specie reciperent Eucharistiam, quo auctore factum est, ut reciperetur à jejunis? Placuit, ut ait beatus Augustinus, Spiritui sancto, ut corpus Domini, quod post alios cibos ab Apostolis in cœna receptum est, ante alios cibos, à jejunis reciperetur in Ecclesia. Viderut ergo verisimile, quod Spiritus sanctus, qui Christi regit Ecclesiam, sicut Eucharistæ Sacramentum mutavit à cœnabibus ad jejunos, ita Laicos, ab utraq; specie deduxit in alteram. Nam qui alterum mutare potuit, cur non alterare potuerit & alterum?

VIDE S charissimè Lector, hac in parte, quam modeste se gerat Princeps, adversus nebulonis istius immodestiam. Nam & modice reprehendit ejus malitiam, & in una atque eadem re, duplice inconstantiam, semper se in deteriora mutantem. Arguit ejus impietatem, qui totam tot seculorum damnet Ecclesiam, & id dicat factum malitia Sacerdotum, quod factum est bonitate Spiritus sancti. Nam si stetisset in eo Lutherus, ut dicet Ecclesiam benefacturam sit communis consilio, Laicis utramque speciem permitteret, Rex ea de re disputaturum negat. Quanquam ego non dubito, quin istud, quod per tot ætates jam factum est, Dei consilio factum sit: id quod luculenter ostendit Rex: & nisi Deo rursus idem placeat immutari, non passurum alioqui Ecclesiam, istud humano demutare consilio, nec in Sacramentis alio gubernari spiritu, quam sancto Spíitu suo. Sed Rex modeste se negat hac de re dissertum. At quod jam discordiam Lutherus commovet, & horretur, ut sua quisque autoritate audeat tot ætatum totius Ecclesiæ consensum contemnere & Christianos omnes, per tot secula defunctos, mittit ad infertos, quasi non Spiritus Dei sanctus gubernaret Ecclesiam, sed spiritus ille Diaboli, qui per os Lutheri spurcissimum, sanctam blasphemat Ecclesiam, & Ecclesiæ sponsum Christum: id vero ferre pius Princeps non potuit: & tamen absque convitiis, & contumeliis disputat, adversum hominem convitans summum, & omnibus convitiis & contumeliis dignissimum, atque ostendit, neque causam esse, cur Sacerdotes tollere voluerint Laicos alteram Sacramenti speciem, & animas suas perdere, propter id, unde nihil pror-

sus essent lucraturi, neque Laicos id unquam fuisse pauciros, ut alteram speciem inique præriperent Sacerdotes: quibus interdum æqua & justa petentibus, unde nec ipsi lucrifacerent Clerici, neque perderent quicquam Laici: populus tamen, velut pro titulo sui juris obsistit. Ostendit multa Princeps, quæ circa hoc Sacramentum, jam multis leculis Ecclesia tota fidelium, ab exemplo Christi Sacramentum inservientis, evariat, quorum nullum Lutherus ante reprehenderat. Quædam, ne nunc quidem, quæ tamen aut male fieri necesse sit, & damnabiliter: aut fieri, quod plane verum est, auctore Deo. Ostendit igitur Princeps, ejus generis omnia consilio Spiritus sancti, Ecclesiam gubernantis esse mutata. Adversus hoc tam pium, tam verum, ac modestum Regis responsum, improbus atque impius nebulo, convitiis & stultiis insanit.

Ego, inquit, alteram partem Sacramenti esse im- Verba pie Christiano populo ablata, septem argumentis Lutheri probavi.

REX sufficienter ostendit non ablata per Sacerdotes. Ergo si per homines factum est, per ipsos factum est Laicos. Atque ita Lutherus, hanc impietatem à Sacerdotibus, in quos cupit tridere, depellit homo sapiens, in ipsos, quibus adulati studet, Laicos. Et depellit inexcusabilitet, suo ipius dogmate. Nam si verum est, quod omnes Laicos sunt ita Sacerdotes, ut habeant æqualem potestatem, super quodcumque Sacramentum: Postquam ad hoc duntaxat electi sunt, & elegi poterunt per alios Laicos (ut ait) Lutherus in Sacramento Ordinis, adeo non defendit Laicos, stolidissimus iste Patronus, ut etiam vehementer involvat damnatione, quod suæ salutis incuria, neglexerint eligere sibi Sacerdotes, qui sibi ministrarent utramque speciem. Nisi Laicos dicat, haec tenus ignotasse mysterium. Nunc vero, missum de cœlo se, qui tam sacrum dogma revelaret hominibus, ut Deus, qui solet abscondere à sapientibus, & revelare parvulis, jam contra credatur, à parvulis abscondisse, quod revelaret superbissimo nebuloni.

An ideo dicet, per Sacerdotes ademptam Laicos, quia de ea re cautum est in conciliis? At si perpendas Lector, ea ipsa concilia, facile videbis hanc rem, non ex illis natam esse conciliis, sed adversus eos esse statutum, qui, quod iste nunc facit, auderent mutare, quod jam tam diu ante, per omnem populum Catholicum fuerat observatum: nimisum Spiritus sancti, per totam Ecclesiam sepe diffundente consilio. Quomodo enim in idem totus Christianus populus, per tam diversas gentes in ea re consenseret, quum verba Evangelii videantur in alteram potius partem vergere, nisi illo id agente, qui facit unanimis in domo: qui dicit Ecclesiam suam in omnem veritatem: qui cum ea semper est, usq; ad consummationem seculi. Qui scripturarum, ut Author est dignissimus, sic est interpres verissimus. Quamobrem quum id, quod Lutherus ablatum queritur, hoc est nihil rei: nam

Rem dignam fu-
tuaria.

THOMÆ MORI

& sanguis Christi est in corpore Christi: sed altera species, non id per Sacerdotes ablatum sit, non omnino per homines, sed per Spiritum Dei: Qui quod Rex, ut priore libro supra declaratum est, apertissime docuit, suo statu in rebus fidei regit & gubernat Ecclesiam, Lutherus dum dicit, istud impie ablatum esse, non convictor est in Regem, se blasphemator in Deum, per quem factum est, quod impie factum, homo ter impius auctor. Neque jam contra Regem pugnat iste bellus bellator, cum suis septem argumentis, sed velut Draco ille cum septem capitibus, insurgit adversus Deum: & quod Satan aulus est olim in deserto, scripturis pugnat adversus scripturarum Dominum.

Speciatim recitat ac refellit septem argumenta Lutheri.

C A P. VI.

AGE ergo producamus istos nunc Lutheri septem Duces claros, septem (proto) viatores olympiacos, imo gladiatorum septem putrida, & factoribus abominanda cadavera.

Primum, inquit, argumentum meum erat authoritas Evangelistarum narrantium constanti & uno sermone Christum instituisse utramque speciem, huic memoriam sui erant facturi, & signanter ad calicem adjectis: Bibite ex eo omnes. Ad hoc nihil dicit Rex defensor Ecclesie.

Verba Lutheri.
Primus Achilles.

Lutherum argumentum tuum. Nam ex eo, quod illi non recte narravit Christum consecrasse sub utraque specie in Cœna, tu interpretamento capitis tui concludis, ministrandum esse Laicos, quum id neque exemplum Christi probet, nec ullum verbum Christi, vel Evangelista cogat. Nam licet tibi non libeat illud intelligere, nemo tamen est, qui hesciat, in Cœna Christum instituisse formam sacrificii, quod solum & unicum, loco sacrificiorum omnium legis Mosaicæ, Sacerdos Evangelicæ legis offerret, in memoriam passionis suæ. Aique idem sacrificium (quemadmodum vere scripsit Rex) quod offerendo consummavit in cruce, consecrando inchoavit in Cœna. Instituit item convivium, quo in memoriam ejus imposterum epularetur populus, ut de eodem Sacramento comedetet, ac pane propositionis vesceretur, utique si mundus esset. Hoc institutum, Christus (quatenus ad sacrificii formam pertinet) perpetuo servari fecit in Sacerdotibus, ut simul & panis & vini speciem offerret, ut figuræ respondeat res, quæ olim adumbrata est in oblatione Melchisedech, qui panem & vinum obtulit Abraham. Populi vero convivium, alias apparavit aliter, non Sacerdos, non populus, sed convivator ipse Christus. Nam alias populum pavit, non cor-

poré solum & sanguine, verum etiam sub utraque specie panis & vini. Alias vini speciem sustulit, rem tamen ipsam, suum videlicet sanguinem, eis reliquis in carne. Nec utrobique eadem ratio est.

Nam duas illas species, non unum tantum conficiunt Sacramentum, sed duo. Verum illa Sacramenta duo, non duo faciunt integra sacrificia, sed unum. Integrum est ergo Sacramentum sub altera specie, sed utramque requirimento & ritus integritas sacrificii. Sed unde probas, in Sacrificio quiet, alteram speciem, Laicos ab ipso sublatam Christo, quam ego prius contendis, sublatam populo, malitia Sacerdotum? Imo tibi Luther, prius probandum fuit, quod ipse per malitiam fixisti, per vim, & tyrannidem sustulisse vini speciem Sacerdotes. Quod mendacium tuum impudens, & impudente retegit, ac revicit Princeps. Sed id tu tuo more dissimulas. Verum probavit id Rex, à solo fauum Deo, cuius unius spiritu, in Sacramentis & Articulis fidei gubernari probavit, Ecclesiam Catholicam, per quam universam, obseratur id, quod reprehendis. Et probavit illud Princeps, non ratione solum, & ianctorum Pattum omnium sententiis, sed pertissimis etiam Scripturis. Denique Nihil turpe homini per se imponit, quod tibi turpissimum est, probavit ex verbis per se impudens.

NAM quod videri vis, ex illo mire causam fulciri tuam, quod Christus ad calicem signanter (ut ait) adjecterit; Bibite ex eo omnes: quasi neminem prorsus excipi voluerit à bibendo sanguine, sub specie vini: quid habes ex Evangelio, quo possis ad alios illa verba trahere, quam ad tuos praesentes Apostolos, praesertim quem aliis Evangelista commemoret idem, ac velut interpretetur aliis verbis, nempe his: Accipite & dividite inter vos? Quos, quælo, habit, quoniam dixit inter vos & aliosne, quam inter parallelos Apostolos? An non fatus aperte declarat, quos omnes jubeat bibere, quoniam illud, quod bibi jussit, ostendat, inter quos jubeat lividi? An adhuc Luther postulas, ut doceare clarius, quod omnes dixerit, quoniam dixit: Bibite ex eo omnes? Ecce, potes istud ex illo saltem discere, quod Evangelista subjungit; Et bibentur ex eo omnes. Dubitas adhuc bone vir, quibus omnibus dixerit, quoniam id quod omnes facere jussit, ab omnibus vides esse completum? Quin istud Luther libenter abs te quæret: Quid tibi vis, in eo quod ait, Christum signanter adjectisse ad calicem: Bibite ex eo omnes; Non opinor id levare te, quod plures voluerit Christus recipere speciem vini, quam panis. Quantumvis ergo signanter, omnes adjectis ad calicem, noluit tamen ad plures pertinere, quam illud, quod ante dixit de corpore: Accipite & comedite: ut utrumque dictum perinde valeat, ac si aut ibi dixisset: Bibite ex eo, nec adjectisset omnes, ait hic dixisset;

Accipite,

RESPONSIO AD LUTHERUM.

91

Accipite, & comedite omnes. At nec istud puto negaturum te, non aliis illud dixisse Christum: **Accipite & comedite:** aut, Bibite ex eo omnes: quam dixit istud: Hoc facite in meam commemorationem. Ergo si illud; **Accipite & comedite.** Et illud item; Bibite ex hoc omnes, non dixit Apostolis, sed Christianis praesentibus & futuris, citra ullam prolsus exceptionem universis, sequetur nimicum, quod universalis dixit & illud: Hoc facite in meam com-

Tolle jam memorationem, Recordare jam, quod ipse sic exanimem Luthere rium A- chillem. interpretari hæc verba Christi: Hoc facite, id est, hoc totum facite, quod ego nunc facio, hoc est, consecrate corpus & sanguinem meum, & comedite, & bibite. Vides ergo bone vir, eorum deduxisse te, ut necesse habeas aut illud, omnes bibite, restringere, ad praesentes quanta- xat Apostolos, aut illud: Hoc facite, dilatare prolsus ad universos. E quorum altero, seque- tur interitus argumenti tui fortissimi: ex altero sequetur illud absurdissimum: quod nemo prolsus erit, neque Sacerdos, neque Laicus, neque Vir, neque puer, neque Mas, neque foemina, quia illi demandatum sit, ut Christi corpus & sanguinem non recipiat solum, sed etiam consecret. Quam rem omnium absurdissi- mam, quamquam te tam absurdum video, ut pro absurdia non habeas, tamen quando non dubito neminem fore tam insanum, ut hac in parte dignetur furori tuo subscribere, mihi satis erit, eo traxisse te, ut aut necesse habeas fateri, id quod ex arguento tuo sequitur, per quam absurdum esse, aur eam rem neges esse absurdam, quam nemo plane nescit esse furio- sam. Et hoc est Lector argumentum primum, quod tanquam fortissimum, dominus Doctor collocavit in fronte: ad quod ait, Regem nihil dixisse, qui tamen uno responso, & illud, & reliqua sex, perfodit penitissime, quum probavit, quod licet in Cœna Sacramentum istud pri- mo sit institutum, & sacrificium incep- tum, tamen oblatum est, & consummatum in cruce: nec tam certam Sacramenti formam, in illa Cœna præscriptam esse fidelibus, quin & illius sacrosancti Sacramenti, sicut & ceterorum omnium oblationis legitima, perpetuo peten- da sit ab Ecclesia: quam & post illam Cœnam docuit Christus, per Spiritum sanctum, & per eundem Spiritum, quando vult in Ecclesia sua quædam, prout ipsi placet, immutat, causasque mutandi, ut solus Deus mutat, ita solus Deus novit. Hoc duntaxat nemo non novit, quicquid circa Sacra- menta, per totam mutatur Ecclesiam, mutari illud non alio mutante, quam D E O, qui ne in rebus ejus- modi tota possit errare, promisit suum spi- ritum, illam duceturum in omnem veritatem, & se cum illa futurum usque ad consumma- tionem seculi.

Hic os comprime Luthere. Secundus Achilles Lutheri. **Secundum erat hoc: Si solis Presbyteris dedisset Christus in Cœna Sacramentum, non licere ullam partem dare Laicis, quia non licet institutum & exemplum Christi mutare. Hic tacet gloriosus De- fensor Rex Anglia.**

IMO hic, non tacuit Rex, sed ostendit ti- bi Luthere multa mutata, sed ea mutata per illum, qui potestatem habet mutandi omnia, nemper per ipsum Deum, sine cuius instinctu probavit, Ecclesiam nihil in Sacramentis mu- tastasse. Nam argumentum istud tuum quam præclare procedit: Deus dedit Sacramentum solis Sacerdotibus, ergo non licet dare Laicis: Eadem ratione dicas licet: Christus dedit tan- tum vitis: ergo non licet dare mulieribus. Quam si dicas, nihil in Christo differte mares à foeminiis & contra Paulum; Permittas mulie- rem concionati, dicemus tibi, nec Laicum per te differte à Sacerdote, ut adhuc contra te pro- cedat similitudo: ut si dari possit mulieribus, quod Christus legitur, solis dedisse vitis: possit & dari Laicis, quod Christus legitur, solis de- disse Sacerdotibus. Præterea, quæro abs te Luthere: an quisquam in Cœna Sacramentum receperit, præter solos Apostolos? Si dicas alios: quæro, qua Scriptura probes id? Nam tu nihil admitti vis, absque manifesta Scriptu- ra. Sin concedas, solos Apostolos: id quod concedere tibi necesse est, tunc quæro utrum, quando recipiebat Sacramentum, Laicos fuisse illos dicas, an Sacerdotes? nam nec erat alius aliud, nec quisquam utrumque simul. Eli- ge ergo utrum libet: si vis, fuisse Laicos: jam ex ista præclara argumentandi forma quam affers tu, licet dicere: Dedit tantum Laicis, ergo non licet dare Sacerdotibus, quia non licet institutum & exemplum Christi mutare. Sin fateare fuisse Sacerdotes: jam ex arguento tuo, Laicis, quibus utramque speciem deberi disputas, utramque sustulisti, nisi falsa sit tua collectio, quod non licet dare Laicis, quod Christus in Cœna dedit tantum Sacerdotibus.

Sed est omnino falsa ista, & furiosa collectio nisi valeat hæc quoque, Christus hoc modo fe- cit in Cœna, ergo instituit, utidem eodem modo pérpetuo fieret in Ecclesia. Et item hæc: Christus ita fecit in Cœna, ergo non licet Ec- clesia, ipso jubente Christo, quicquam mutare. Christus dedit cœnabibus, ergo non licet Ecclesia, jubente Christo, dare jejunantibus. Christus in Cœna legitur, in calice consecrasse solum vinum, ergo non licet Christo jubere, ut in Ecclesia sua Sacerdos immisceat aquam. Et hoc est Lector secundum argumentum D. Doctoris: quod voluit videri tam validum.

Tertium est. Si potest una pars Laicis tolli hujus Tertius Sacramenti, poterit & Baptismi, & paenitentie, ea- Achilles dem authoritate tolli, & quicquid Christus unquam Lutheri statuit, potest partim tolli, & particulatim totum tolli. Si totum tolli non potest, nec ultra pars tolli potest. Ad hoc obmutescit gloriosus assertor Sacra- mentorum.

REX ad istud respondit Luthere, alteram Sacramenti speciem ablata esse Laicis, dispen- satione Dei: & illud tibi probavit evidenter. Nec veretur afferere, Deum, qui unam speciem sustulit Laicis, auferre, si velit, utramque posse: Ecclesiam vero, nisi DEO sic volente, non posse: sed neque in id consentire posse: quod in [M] 2 Sacra-

Sacramentis fieri Deo volente non licet. Nam Deus Ecclesie suæ, talibus in rebus dirigit corda: & per Spiritum sanctum, dicit in omnem veritatem, ut eam reddat columnam, & firmamentum veritatis & fidei. At tibi contra, Rex ostendit peccatum inspirare Diabolum, per quem aulus es & Baptismi Sacramento gratiam tollere, & fidem ejus, malorum operum securitate polluere. Pœnitentia vero duas partes tollere, tertiam stultissimis dogmatibus inficere. Euchalisticæ Sacramentum, non aliis modo substantiis miscere, sed omnium ceremoniarum honore spoliare: & (quod omnium sceleratissimum est) in conscientiam conspurcatam, quibuslibet inquinamentis immergere. Denique matrimonii Sacramentum, & confirmationis, & ordinis, & unctionis extremæ, nec auctoritate, nec ratione fretus, abnegare. Et non pudet te Ecclesiam toram convitiis, & sycophantici incessere: quasi Laici tollat unius Sacramenti partem alteram, cum tu nebulo miserrimus & quatuor tollas integra, & reliqua tria sedissimis heretibus contamines. Et quam hæc omnia tibi Rex Sacramentorum Defensor, & vera dignus gloria, responderit, tu ad hæc omnia Sacramentorum furiosus impugnator, obsurdescis.

Nihil ne-
buloni
sanctum.

Quartus
Achilles
Lutheri.

Quartum est, inquit, quod Christus dicit, sanguinem suum fundi pro remissione peccatorum nostrorum, eis non posse negari signum remissionis, quod illis Christus dederit. Ad hoc, inquit, mutus est larvatus Thomista Anglorum.

PRINCIPES ad hoc Lutere non erat mutus, sed tu larvata potesta, surdus, qui semper nihil audis, quod non libenter audis. Alioqui recordare nebulo, quod probavit Princeps vini speciem non per homines ablatam Laicis, sed per ipsum Christum: & jam pro parte rursus istud argumentum tuum. Christus pro Laicis fudit sanguinem, in remissionem peccatorum: & hoc pacto concludas: Ergo Christus (quamquam sub specie panis, remissionis integrum signum relinques in corpore) non potuit auferre Laicis speciem vini, quod est signum remissionis in sanguine. Nam sic necesse est inferas, sic quicquam velis inferre, quod tangat rem. Alioqui si concludas hoc pacto. Ergo homines non potuerunt auferre speciem vini, quod est signum remissionis: quid potest concludi stolidius adversus Principem, qui tam aperte probavit, non ablatam esse per homines, sed per DEUM? Ecce domine Doctor, quam belle vobis procedat istud argumentum quartum.

Quintus
Achilles
Lutheri.

Quintum est, inquit, si potuit vinum tollere, potuit & panem, ac per hoc totum institutum Christi penitus evacuare: si totum non potest, nec partem potest. Et invictus Rex, forte recordatus Proverbii; Silentio respondetur multis, & ipse mihi silendo omnia respondet.

TU potator invictæ, neque meminisse potes, quid tibi responderit Rex, neque quid ipse in proximo pane versu dixeris. Nam, quid est aliud stolidum istud argumentum, quintum,

quam frustulum marcidum, ex furfuracea massa tertii argumenti decerpsum? Nam quod hic colligis de uno Sacramento, ibi colligebas de omnibus: nec interim verbum facis ullum de eo, quod Princeps adversus te probavit, istud, quod tu impugnas, non ab homine factum esse, sed à Deo. Atqui Lutere, oportebat te, ad id respondere primum. Interea stolidus facis, si dissimiles illud: & dicas nobis: Homo non potest vini speciem tollere: si fateris illud: & stolidus facis, & impie, si dicas: Deus non potest mutare, quod potuit non instituere. En quali silentio tibi respondetur ad quintum.

QUID mirum si partem tertii ponas pro quinto, qui sextum omisisti totum, tam bellus Arithmeticus, ut ita numeres, primum, secundum, tertium, quartum, quintum, septimum? Sed ne quid tibi queraris interceptum, fugitivum ille servus in captivitate Babylonica repertus est, atque extractus huc, ut cadaver istud exanguem, vel ex stigmate possis agnoscere.

Obsecro, inquis, que necessitas, que Religio, que utilitas, Laicis negare utramque speciem, id est signum Sextus Achilles Lutheri.

visibile, quando omnes concedunt eis rem Sacramenti sine signo: si rem concedunt, que major est, que signum, quod minus est, non concedunt?

OBSECRO te Lutere per stultitiam tuam, non sentis istud ipsum, quod tu torques in Clericos, Regem interteroris? Nam quum tu nihil aliud clamis, ob malitiam, quam alteram speciem impie stolidisse Sacerdotes, Rex declarans eam rem non esse imputandam Sacerdotibus, ostendit, non solum Laicos tantam injuriam non fuisse passuros, sed illud etiam, quod ipse quoque per quam prudenter fateris, nullam fuisse causam, cur Sacerdotes illud per injuriam facere voluerint. Quod enim commodum inde consequerentur ipsi? aut quæ fuisset invidia, quum nemini negent rem ipsam totam? nemini negent signum totius in corpore, signum etiam cuivis utrumque concedere? Aut quamobrem voluissent, eo concessio, quod est ultra modum omnem majus, id subtrahere, quod omnes sciant incomparabiliter esse ministrum?

O prudentem virum, quam scite disputas adversus Regem. Ille dicit, id non fecisse Sacerdotes: tu probatur eos fecisse, contendis nullam fuisse causam, cur facerent. Rex probat id fecisse Deum, & quod ipsi placitum est, non solum Sacerdotibus, sed populis insuper inspirasse fidelibus, qui Ecclesiam suam Catholicam (cum qua se futurum promisit, usque ad consummationem seculi) non patitur in Sacramentis errare. An tu adhuc quæres, quare fecit? Et non desines impugnare, quod Deus fecit, nisi tibi reddatur ratio, quare fecerit. An nobis respondere non licet: quis Consiliarius ejus fuit? Scio multas magnasque causas allegari posse, & prudentissimos quosdam viros allegasse permoltas, quæ populum permovere potuerint, verum ego diviuate non dignabor de causa, quum certus sum, neque populum Dei

Deis sine Deo, neque in populo DE EUM sine causa fecisse. Nam quod tu garris, hoc à Deo permisum, ut esset occasio schismatis, niempe sic est permisum à Deo, ut à Deo permisum est, Evangelium scribi, ex quo suscitauit hæretici multa schismata. Nam boni viri nullam ex communione cœperunt occasionem schismatis, sed Ecclesia concors erat & unanimis. Neque quisquam fere fuit è populo, qui vel pateretur speciem vini, vel tam rebellis esset spiritui, ut vel oblatam foret accepturus, donec unus aut alter similis tui, fax inferni, in segetem Domini immisit ignem, qui angulum aliquem depopularet agri Dominici.

PORRO, quod aīs his verbis, nos re Sacramenti jam dudum amissa, jam contra rem maximam propter signum pugnare recte sane & vere, nos illud, dicis. Nam Catholici re ipsa contenti, de signo solliciti non sunt: sed vos schismatici & hæretici, contra rem vere maximam, hoc est voluntatem Dei pugnantes, pro signo solo totam Sacramenti rem, fructumque ejus omnem perdidistis. Postremo, quod aīs istam ablationem alterius speciei tunc temporis incēpisse, quo tempore pro divitiis mundi, cœpimus contra Christianam charitatem insaniare, quām trigidum est. Nam quid habet hæc res affine cum divitiis? an Sacerdotes, ut Laicos non ministrent utramque speciem conducuntur divitiis. Orerum solidarum inopem, verborum stolidorum divitem Lutherum.

Septimus Achilles Lutheri.

Septimum est, inquit, Paulus omnium obstruens ora, qui ad Corinth. undecimè, non Presbyteris, sed Ecclesia & omnibus fidelibus tradidit totum Sacramentum. Hoc, inquit, argumentum dixit assertori Sacramentorum; Noli me tangere.

An ideo Luthe non tangeris, quia tam stupidus es, ut non sentias, quando tangeris? Certe stupidiſſimus es, si non sentis, quam parum causam tuam proberet Apostolus. Nam pri-
mum, etiam si locus ille nihil haberet ambiguus, tamen vix & quum esset postulare te, ut ora omnibus obstruat Apostolus, quum apud te nul-
lius Apostoli tanta sit autoritas, ut os obstruat
tibi: ut qui linguam maledicam exercere non
solam sis ausus in Apostolum Jacobum, & illi
de autoritate sua movere controversiam, sed
in ipsum quoque debacchari Paulum: qui
quum te offendit, ad Ephesios quinto, quod
ausus est matrimoniū vocare Sacramentum,
non dubitas in dubium vocare, utrum id ex
Deo sit locutus, an ex sensu suo. Verum quo-
niā satis certum est, neminem tam impium
esse, quam te: perge nihil veritus, ceteris Chri-
stianis omnibus Paulum allegare. Sed vide
tamen, quatenus suffragetur tibi. Si quis aut
negasset Laicos oīm utramque speciem rece-
pisse, aut id factum reprehendisset in Corin-
thiis, recte Paulum citas, cum & factum pro-
baret illic tantus testis, & recte factum tantus
probaret Apostolus. Nunc vero quum con-
cedant omnes, & illud factum volente Deo, &
nunc illud ipsum Deo dispensante mutatum,
tu stolidē nunc allegas Apostolū: ex quo pro-

bas illud, quod nemo negat: illud, quod obstat tibi, non attingis: nisi te forte putas pulchre colligere, si rem hoc pacto concludas: Paulus utramque speciem dedit Laicis oīm, quando Deus ita voluit: ergo perpetuo sic fa-
cere debet Ecclesia, sive velit Deus, sive nolit. An non Paulus quædam tradidit Corinthiis, quæ neque tum licebat negligere, neque nunc obligatur quisquam servare: nisi tu, qui liber-
tatem prætendas, multis damnationibus invol-
vas universum orbem? Paulus circumcidit Timotheum: nec dubito, quin id recte riteq;
ficerit: & tamen idem paulo post interminatur aliis: Si circumcidimini, Christus vobis nihil proderit. Oīm ad Baptismum tantum admit-
tebantur adulti: & Christus, non antequam adolevit, baptizatus est. Infantes baptizasle non leguntur Apostoli. Cur ergo non clamas institutum esse, ne baptizentur pueri, ut hac quoque parte caliginosam struas Ecclesię. Oīm contra, postquam baptizati cœperunt infantes, etiam communicari consueverant. Nunc illud Forte quia videmus abolitum. Cur utramque speciem non suc-
non redarguis, tot secula jam subtractam pue-
ris, qui alteram tantum damnes ablatam Laicis?

Jam istud ipsum de vini specie, an non Christus ipse prætermisit aliquid: nisi contra Sanctos omnes Cleopham neges, & socium ejus rece-
pisse corpus in specie panis, cum in fractione
panis cognoverunt eum: aut qui nihil admittit absque Scriptura, nobis probes absq; Scriptura, simul præbitam speciem vini, quum te-
stetur Evangelista, protinus à porrectione pa-
nis, evanuisse Christum. An non Paulum ipsum
legis, in actis panem consecrasse, porrexisse
Discipulis, ne interim de vino verbum ullum?
Quod si pergas querere, qui sciam, quæ mu-
tantur in Ecclesia, circa Sacramentorum for-
matam, ea mutari placito & consilio Dei, quæ-
ram abs te vicissim, quā scias ipse, lotionem pe-
dum licuisse prætermittere? nec eam sic in-
stitutam à Deo, sive Sacramentum fidei, si-
ve Sacramentorum saltem titum, talem qui
nusquam licite posset aboleri, quum Christus
lotionis illius exemplum præbuisse non minus
accurare videatur, quām Eucharistię: Imo
hoc etiam magis accurate quod non dixit illis,
hoc facite, sed meo exemplo hoc deberis face-
re. Quæ verba nullo modo suadere, sed ne-
cessitatem videntur imponere, præsertim quum
modestia causa recusanti Petro, tam humile ac
prope Fordidum erga se officium Domini, sit
interminatus, non habiturum eum ullam par-
tem cum ipso, nisi perageretur lotionis illius
mysterium. Dic ergo Luthe: Qui scis istam Cur ma-
lotionem, aut non institutam pro Sacramento gne Do-
aut tantum fuisse ritum temporarium? Qua-
Scriptura discernes istud: aliane quam hac, qua
Christus promisit Ecclesię: Spiritus Paracletus stupidos.
quem mittet Pater in nomine meo, ipse vos
ducet in omnem veritatem? Et, Ego vobiscum
sum, usque ad consummationem seculi: & si
qua sit alia ejusmodi? Qui scis, licite pau-
lo post esse mutata, quæ per Epistolam oīm
[M] 3 consti-

constituerunt Apostoli? nisi putas Apostolorum quoque consilio, quod communiter habuerunt Hierosolymis, defuisse spiritum Dei. Quiscis, Apostolos absque peccato mutasse Baptismi formam, ab ipso prescriptam Christo, idque in re momenti (quicquid tu garrias) maximi? Neque enim tantum refert, an quisquam baptizetur aqua, quantum refert, in cuius baptizetur nomine. Potest & martyris suo baptizari sanguine. Potest aliquis & spiritu, sed in alio nomine nemo potest, quam in quo prescribit Deus. Quod si contendas, satis fuisse nomen Christi: ego Luthere, ut ista fateor esse vera, sic ista vere video contra te facere omnia. Nam quum Christus institueret tria nomina, Patris, & Filii, & Spiritus sancti, in quibus per lavacrum populus regeneraretur in fidem, nulla propterea humana ratio potuit Apostolis esse sufficiens, ut deflecterent a prescripto Christi, neque potuerunt contra Christi tam aperta verba credere, magis refutare, ut solius Christi nomen redderetur illustre, quam ut tota Trinitas in claresceret orbi, & consuesceret populus in ipsis Christianismi fontibus cognoscere, & colere Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, quorum nominibus Baptisma receperissent. Quod si respondeas, ut respondent quidam, Christi nomen, quum significet unicum, & Patrem unicum implicare, & unctionem Spiritum; tertonquebus in te carnem, quæ subest speciei panis, non implicare tantum, sed & vere continere sanguinem, qui seorsum consecratur in specie vini, sed tamen, ut tu non concedis id, satis esse causæ, cur Ecclesia relinquit in Laicis vini speciem: ita nos non concedemus tibi, illud alterum latius causæ, cur Apostoli potuissent, in Baptismo tria statuisse nomina, nec illud obiter aut otiose, sed maxima de causa statuisse, ut protinus in Baptismo personarum Trinitas innotesceret. Vides ergo Luthere, nullam rationem Apostolos permovere potuisse ut ex Baptismi forma, Patris aut Spiritus nomen expungerent, quam formam non minus expressam vides in Evangelio, quam utramque speciem in Eucharistia. Quid affers igitur, cuius dum accusas Ecclesiam, non accuses Apostolos? An hoc videlicet interesse dices, inter hanc causam & illam? quod illorum factum Scriptura sacra complectitur, cuius standum esse fateris: Ecclesia factum, nulla Scriptura nititur, sed mera consuetudine, quam tu & male inolevisse, & propere censes aboletam. At hic vide, quam nihil dicas: nam in Actis Apostolorum nihil aliud legis, quam Apostolos in solius Christi nomine baptizasse, sicut hic vides, Laicos sub altera tantum specie per tot states communicasse: & in Evangelio vides magis aperta verba Christi, quibus iussi

sunt, Patris & Spiritus sancti nomen adiungere, quam sunt omnia, ex quibus condendis Ecclesia præceptum à Deo, ut utramque species daret populo. Rursus ergo terogo: quomodo non oppugnas Apostolos, eisdem machinis, quibus oppugnas Ecclesiam? Qui nunc maledicis Ecclesiam, quomodo non blasphemas Apostolos, quos quid aliud habes, quo defendas, quam quod in solo Christi nomine baptizarunt, ejus ipsius dispensatione, cujus ore prius aliam baptizandi formam suscepserant. Istud igitur idem Rex tibi respondit de Ecclesia, videlicet eam, quod hac in re facit, Christi Spiritu gubernatam facere. Sed ubi legit, inquis, istud Rex, Ecclesiam istud immutasse per spiritum Dei? Ubi legis tu Luthere, Apostolis aliud postea mandasse Christum, quam quod ante matidaverat? An Apostolos in Sacramentis non patietur errare, quos delegit propter Ecclesiam & Ecclesiam ipsam patierunt errare, propter quam ipsos delegit Apostolos? An ad solos pertinet Apostolos illud Christi: Spiritus sanctus, quum venerit, ille vos ducet in omnem veritatem & ut illud ad eosdem quoque tantum pertinere disputes: Ego vobis cum sum, usque ad consummationem seculi.

Epilogus eorum, quibus Rex refellerat argumenta.

Lutheri: & simul quam incerta redderentur omnia, si cuig, licet è quoque Scriptura verbo conrellere fidem publicam.

C A. P. VII.

NUN igitur vides Lector: quam item Stulta Lutecillum sit istud robur, omnium illo-theriorum septem argumentorum: quibus iste cinatio. Satan conatur expugnare CHRIS TUM: quam stulte-nobis arguit, qui dicit: Homines non possunt istud facere, quum Princeps, & clarissime dixerit, & non uno tantum loco clarissime probaverit, non homines hoc fecisse, sed Deum.

Si Deum fecisse Lutherus non fatetur, cur id non negavit? Cur id à Rego toties dictum, tot libri sui locis inculcatum, tam saepè tam aperte probatum, silentio dissimulat? Si Deum fecisse fatetur (fateretur autem, qui contra nihil responder) quam stolidæ nunc atque impia sunt omnia septem argumenta, quæ nihil propterea aliud valent, quam si diceret: Hoc Deus instituit, ergo peccat, quisquis aliter, ipso jubente Deo, fecerit. Aut si sic diceret: Hoc tonat Scriptura litera, ergo impii sunt, qui obsequuntur Spiritui sancto, contra speciem literæ, quam Spiritus ille sanctus melius intelligit, quam septem millia spirituum nequam, qui Luthero ministrant sua septem argumenta. Quamobrem Lectio charissime, quum istud, quod Lutherus reprehendit, velut Sacerdotum factum, Rex probavit esse factum Spiritus S. cujus occulto spiraculo gubernari probavit Ecclesiam: cui rei, Lutherus nihil adhuc invenire potuit, quod responderet. Vides jam, quam stolidæ bacchetur in Regem, quasi non responderit ad argumenta sua, tam fortia videlicet ac robusta, ut uno verbo

verbo veritatis prostrata sint omnia. Et tamen quum Rex sustulit omnia clarissime, probans videlicet, id quod Lutherus velut a Sacerdotibus factum, reprehendit, non ab illis esse factum, sed a Spiritu sancto reccurrit adhuc stipes tam stupidus, ut plagam, qua ad cor usque vulneratus est, non sentiat: ac rursus in Regem torqueat sua septem, septies redargita, argumenta; quæ sua septem tela tam pulchre dirigit, ut septem millibus nunc aberrent a scopo. Nam quum res facta probatur a Deo, ille disputat in Sacerdotes. An postquam constat de authore Spiritu Dei, tamen resistet spiritui, propter certicem literæ? Cuperem ergo scire, quid sentiat de salute martyrum, quos proprio languine baptizatos credit Ecclesia: quibus antea corrigit occidi, pro fide Christi, quam Sacramentum possent Baptismi recipere. Non dicet (opinor) sanctissimos illos Martyres, omnes esse damnatos.

Nec video tamen, quomodo possit eorum salutem asserere, si nihil recipiat præter evidentes Scripturas. Quarum si quas reperiās, quæ videantur illis promittere regnum Dei: non facile tamen inveniet ullam, quæ promittat apertius, quam hæc aperte videtur denegare: Nisi quistentatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Verum, quoniam haud multum est curæ martyrum Lutherò, ut quorū imagines, & cultum omnem contendat tollendum, cupio saltem scire ex eo, si nihil admittat omnino præter evidentes Scripturas, quidnam satis evidenter esset responsurus, si quis illi tam facilem ex sola fide pollicenti remissionem peccatorum omnium idque subitanea, & qualicunque unius momenti penitentia, objiceret illud de peccato in Spiritum sanctum, quod Christus aperte dicit, neque in hoc seculo, neque in futuro remittendum? Quid hic faciet Lutherus? Objicit videlicet illud Prophetæ. Quacunque hora ingemuerit peccator, &c. Quid ergo dicet, si is, qui proposuit, dicat illud peccatum exceptionem esse, & aliquod saltem esse peccatum, quod quale sit, nemo adhuc satis explicuit, quod nulla deleri penitentia possit? Quis erit disputandi finis? Imo si quis objiciat illud Apostoli. Apostoli, voluntarie enim peccantibus nobis, post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia. Terribilis autem quædam expectatio iudicij, & ignis ænulatio, quæ consumptura est adversarios. Et illud item ejusdem: Irritam quis faciens legem Moyssi, sine ulla miseratione, duobus vel tribus testibus moritur.

Quanto magis putatis, deteriora mereri iupplicia, qui filium Dei conculcaverit, & sanguinem testamenti pollutum dixerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit? Et item illud. Impossibile est enim, eos, qui semel sunt illuminati, & gustaverunt etiam donum cœlestis, & participes facti sunt Spiritus sancti, gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque seculi venturi, & prolapsi

sunt rursus revocati ad penitentiam, rursum crucifigentes sibimet ipsi filium Dei & ostentui habentes? Has, inquam, Scripturas si quis producat, & jam illud: Quacunque hora ingemuerit peccator, salvis erit: sic tamen hoc usquam Scriptura sacra habeat: dicat intelligendum esse, quacunque parte ætatis, peccatores in infidelem posse per penitentiam recipi, ac Baptismi gratiam, cæterum post Baptismum, rursus peccanti, denuo salutis locum non esse, quis erit hic Lutherus finis, qui nihil admittit. præter evidentes Scripturas?

Quando faciet Scripturas tam evidenter Verum is concordes, ut non remaneant argumenta plus non audierit septem, Lutheri adversario, quæ nūquā poni. nisi finia. terit evidenter tollere, nisi recurrat ad Ecclesiæ fidem, Dei digitis scriptam in cordibus fidelium, neque minus veram, neque minus certam, quocunq; libro Scripturarum per quam fidem, certi sumus de fidei articulo, etiam quum de Scripturæ sensu sèpsum incerti, è cuius Scripturæ textu, argumentis plus septem Christum oppugnabat Arius. Argumentis plus septem Christi matrem sanctam impius oppugnabat Helvidius. Utriusque perfidiam expugnavit Ecclesia, sita nimis super solidâ terram fidei, quæ docuit eam Spiritus sanctus adversus Arium, concordare Scripturas adversus Helvidium, & ab ipso declarare productas, & circa illum Scripturæ testimonium, perpetuum virginis integratatem credere. Quum igitur & Ecclesia Catholicæ publica fide, & consentiente Scriptura certissimum sit, Ecclesiam in fidei rebus, regi Spiritu Christi, non dubitamus id verum esse rectumque, quod Spiritus dicit Ecclesia, etiam si qua litera Scripturæ sit, in speciem contraria, scientes, aut de illa dispensasse Deum, aut certe non esse contrariam, sed videri, sicut duos interdum Scripturæ textus, qui pugnare videntur, nihil dubitamus, intèr se concordes esse, etiam si nobis discordare videantur.

Quamobrem, aut illud Lutherus tollere debuit regi, mutationem, quam velut factam per Sacerdotes incessit, factam esse per Spiritum S. Et item illud, Ecclesiam in fidei rebus eodem gubernari spiritu, ad quæ duo, nihil omnino respondet: aut salva est Ecclesia Christi, non solum adversus argumenta septem Lutheri, sed etiam adversus spes uagiesies septies septem in Lutheria cœcodæmonum, qui Lutherò, velut apti- cœcodæsimi dæmonum organo, tam stolidas arguicias monum adversus Ecclesiam, & Christum sponsum ejus organum. inspirant. Igitur quum omnia Lutheri argumenta Princeps aperte solverit: Lutherus contra, suo more, quædam excerpens, cum quibus pugnet, validissima quæque dissimulat. Nam neque ad hoc respondet quicquam: quod Rex ostendit rem, quam ille reprehendit per eos factam non esse, quos reprehendit. Nihil ad illud respondet, quod Rex ostendit, cum Laios non excusare, quos ille vult excusatos. Nihil ad illud respondet, quod utraque species nunc auferunt infantibus, de quo nihil queritur Lutherus.

Memor
ipse Pro-
verbii; si-
lentio re-
spondet
multis.

Nihil respondet ad illud, quod Rex ait rem, quam ille redarguit, nam ab hominibus esse fa-
ctam, sed à Deo, qui in fidei rebus regit Eccle-
siam, qua in re, summa totius rei consistit.
Quum hæc ita se utrinque habeant, tu nunc
Lector equus inter utrumque judica, quam im-
pudens nebulos sit Lutherus, qui tam magnifice
scurratur, & scuriliter gloriatur, Regem ei
nihil respondere, se vero respondere ad omnia:
quum uno verbo Rex, illius argumenta vere
solvat atque cœrtat omnia: ille Regis contra-
fere dissimulet ac prætereat omnia.

*Retegit ac refellit duplicum, immo triplicem Luthe-
ri mendacissimam & stolidissimam synco-
phantiam.*

C A P. VIII.

NAM illa, quæ velut firmissima de legit, cum quibus luctaretur, sic tractavit ege-
gius palæstra, ut perspicuum fecerit illa ipsa,
quæ videri vult infirma, infirmis ipsius viribus
esse firmiora.

Elinguis, inquit, defensor in rebus necessariis, vi-
deamus, quam linguas sit in suis nugis, ventrem di-
stende Lector, ut magnalia ista Thomistica capere
possit, probaturus licuisse altera partem tollere quam.
regaliter incedit, quasi esset Rex. Ecclesia, inquit,
mane communicat Sacramento, quod Christus fecit
vesperi, deinde nos aquam vino miscemus, de quo
m̄bil meminit Scriptura. Quare si Ecclesia hic po-
tuit aliud facere, aut instituere, potuit & partem Sa-
cramenti tollere.

ECCE Lector, quam nebulonice procedat
nebulos. Nam si Rex loquutus de Ecclesia, vel
institutione vel consuetudine, nihil eo loco
proflus adiecisset aliud: tamen quum tot libri
sui locis, & ratione probaverit, & scripturis,
Ecclesiam in Sacramentis gubernati Spiritu
sancto: quis ita sine sensu vivet, ut non tenti-
ret, quid senserit Rex? aut quis tam improbe fa-
veret Lurhero, ut non damnaret in re tam aper-
ta, tam stolidam Lutheri calumniam? At nunc,
ut vanissimum videoas synkopantam, audi que-
so Lector Princeps, illo ipso in loco, quid dicat.

SI Lutherus, inquit, nihil admittit aliud,
quam evidentes Dei Scripturas, cur non jubet
Eucharistiam (ut dixi) à cœnantibus sumi?
Nam si factum scripture commemorat. Quan-
to melius crederet Lutherus, non humano fig-
mento, sed eodem authore Deo factum in Ec-
clesia, ne Laici sub utraque specie recipierent Eu-
charistiam, quo Authore factum est ut recipie-
retur à jejunis. Placuit enim (ut inquit Augu-
stinus) Spiritui sancto, ut corpus Domini, quod
post alios cibos ab Apostolis in Cœna receptum
est, ante alios cibos à jejunis reciperetur in Ec-
clesia. Et protinus ita rem concludit Rex:
Spiritus sanctus, qui Christi regit Ecclesiam,
sicut Eucharistia Sacramentum mutata à cœ-
nantibus ad jejunos, ita Laicos ab utraque spe-
cie deduxit ad alteram.

Quid hic ait Lector? Per quem dicit Rex
hæc esse mutata per homines, an per DEUM?
An non manifeste dicit mutata per DEUM?

Quo ergo nomine dignus est frater sc̄gra Lu-
therus, qui nusquam non mentitur, Principem
disputare, hæc esse mutata per homines? Nam
hæc est istius nebulonis perpetua forma, non
disputandi, sed calumniandi scuriliter. Et
nunc, quasi scirent oīnes, Regem id dicere,
quod sciunt omnes Lutherum mentiri, pergit
scurrari strenue.

*Sic rotari debet, inquit, ac ferri præcepis & insana Verba
libido mentiendi, adversus Dominum gloria.* Lutheri

IM O Luthere, sic rotari debet & præ-
cepis ferri, furiosus fraterculus, & insana men-
tiendi libido, adversus agnitam veritatem, de-
siderio despudendæ gloriolæ. Nam id ridiculum Ridiculū
est, quod videti vis Regem loqui aduersus Do- Lutheri
minum gloria. An hoc quicquam est contra commen-
Dominum gloria, quod Rex ait, Deum posse
Sacramenta sua, prout ipsi liber, dispenseat, &
parendum esse Deo, sive per scriptum quic-
quam jubeat, sive sine scripto? Nam quod tu
imputas Regi, quasi dicat homines posse mu-
tare; quod statuit Deus, illud certe, tam ih-
pudenter & improbe mentiri convictus es, ut
oculos posthac, si quis pudor esset, nunquam
auderes attollere.

*Quam vellem, inquit, modo possent asini & porti Verba Lut-
heri, ut inter me & Henricum judicarent.*

Hoc saltem recte facis Lutthere, & in causam Dignos-
tuam commode: quam quoniā Deo & ho- Lutheri
minibus vides esse dominatam, ad porcos ap- arbitros.
ellas & asinos, si forte tam spurcum aut stolidum
ullum brutum possis invenire, ut tibi vel
adgrunire velis, vel adtrudere. Quanquam ego
protecto non dubitem, si vel asini possent vel
porci loqui, quin facile judicarent, te & spuri-
cōtem esse porco, & stolidiorem asino, qui tam
fœdemētari, & orbite spesēs imponere, tam
perspicuo & tam parenti mendacio:

*Sed accipiam, inquis, alios asinos & porcos: Tu Verba Lut-
dicate ergo vos ipsi Sophistæ Parisienses, Lovanienses, theri.
Colonienses, Lipsenses quoq., & vestrisimiles ubi ubi
sint, qua Dialectica valer, ista Henricissima & Tho-
misticissima consequentia? Nam & vos signastis ad
marginem libelli hujus: Hic jacet Lutherus prostra-
tus. Et Henricum vestrum approbastis.*

ATAT hoc illud est. Hinc illæ lachrymæ. Et revera
Hoc anitum tuum percillit Lutthere. Hoc yul-prostratus
nerat, laniat, lacerat, quod Principis liber pa- eras.
sim probatur doctis, qui merito probant, &
merito signant in margine: Hic jacet Lutherus
prostratus. Jaces protecto prostratus turpissime,
si prostratus jacer, qui nihil habet reliqui,
quod contra possit hiscere, præter apertum, &
nulli non compertum mendacium.

*Dicite ergo, inquit, unde locus & unde regula istius Verba
consequentia? Aliquid fit extra Scripturam: ergo Lutheri,
contra Scripturam est sentiendum.*

TI B I Luthere quærenda est regula, qua
tuearis istam consequentiam. Nam ista plane
tua est. Quis istam consequentiam fecit tibi?
Quis ita collegit ipsi tu? Sic enim colligit
Princeps, Christus per Spiritum sanctum mul-
ta jubet, ac docet Ecclesiam sine Scriptura:
ergo Lutherus est hæreticus & Antichristus,
qui

Verba
Lutheri.

Verba Re-
gis.

Divus Au-
gustinus.

RESPONSIO AD LUTHERUM.

97

qui nihil Ecclesiæ credendum prædicet absque Scriptura.

Vnde, inquis, regula istius consequentie? Vinum miscetur aqua extra Scripturam: ergo Scriptura alteram partem statuens, est damnanda pro hæresi habenda, & alius blasphemis vestris confusuranda.

Et statim magnifice levata subiungis.

Pudescitne tua frons Henrice, non jam Rex, sed sacrilegio latro? Non sudatio virulentis sophista, vos miserabiles trunci, in reprobum sensum versi?

Sic liber ac licet nebuloni ludere, & alii obijcere capitis sui stultitias. Nam quis tibi sic argumentatus est? Quis damnavit Scripturam ullam? Quis habendam censuit pro hæresi? Quis confusuravit blasphemis?

Nemo certe, nisi tu, qui & Pauli rejicis interpretationem, & Epistolam canoniam reprobas, & Jacobum blasphemas Apostolum. Nam quod Rex ait, *huc tendit: quod sicut Deus aquam vino miscendam docuit, absque Scriptura, sic & alteram speciem auferendam docuit, absque Scriptura.* Quam, sicut ante monstratum est, nulla scriptura Laicis date praecipit. Ego plus etiam dicere non dubitem: quod si quando, clarissime fuisset aliquid de sacris titibus aut Sacramentis, in Scriptura mandatum, quo quipiam non dico credi, sed fieri, hoc aut illo modo manderetur: Deo tamen postea, aliter de illo dispensante mandato, & absque Scriptura jubente contrarium, id quod eum hac in causa fecisse probavit Rex, non erit impius, qui sine Scriptura pareret, atque obtemperat Deo, quemadmodum facit Ecclesia: sed qui (quod Lutherus facit ac docet) Scripturæ praetexta Deum contemnit. Nec Ecclesia tamen Scripturam, si qua videretur adversari, damnaret, aut haberet pro hæretica, aut confusuraret blasphemis, sed honore servato Scripturæ, divinitus edocet cognosceret, mandatum illud

Hic Lutheri iustus est. *Hic Lutheri iustus est.* fuisse temporarium. Alioqui dicat nobis ele-

re, scrupulans, gantissimus porcus, & prudentissimus asinus: an quisquis lotionem illam pedum non servat hodie, quam Christus olim peregit in Cœna, damnat & confusurcat illud Evangelium? Et tamen Christus & exemplum dedit lotionis illius, & si locum species cum interminatione, mandatum & servaverunt & tradiderunt Apostoli, & aliquandiu tota servavit Ecclesia, id quod dicitur licet è Cypriano martyre. Et nunc tamen, absque Scriptura nova, per Christi Spiritum ad eam lotionem Christianus populus desit obligari, nisi tu, qui quinque sustulisti de Sacramentis sepius, subito reponas octavum. Nec tamen quisquam damnat, aut blasphemis illud confusurcat Evangelium. An

Paulum dicis Apostolum blasphemis conspurcasse Deum, & hanc damnasse Scripturam? Erat pactum meum in carne vestra, in foedus æternum: Masculus, cuius præputii caro circumcisæ non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit. Nam contra illam tam manifestam, tam rigida, tam minacem Scripturam, non dubitavit dicere: *Sic circumcidimini, Christus vobis nihil*

proderit. At Christus, inquit, baptizare jussit, & An non baptizatus est ipse. Fateor: sed circumcidì hæc sati

jam olim jusserrat, & circumcisus est ipse: & est manifeste venisse dixit, non ut legem solveret: & circumcisio

lutheri Scriptura vocat foedus æternum: nec per Scripturam Christus contra docuit Paulum. Nam & ipse circumcidit Timotheum.

Quid aliud habes, quam ut Paulum dicas, absque Scriptura doctum à Spiritu sancto, ut contra Scripturæ verba, manifeste mandantis perpetuo circumcidit: contra exemplum Christi, qui circumcisus est ipse: contra tam apertum verbum Christi, qui se venisse dixit, non ut solveret legem, sed ut impleret: non dubitaret tamen austere circumcisionem?

Memineris ergo, Regem eodem modo respondisse tibi, quod Ecclesia Catholica, ab eodem docta Spiritu, quo doctus est Paulus, vini speciem non dubitavit auferre.

Quam vini speciem præberi Laicis (quanquam aliquando factum est) nulla tamen Scriptura (qualem tu solam recipis) evidens, & manifesta præcepit.

At (inquires) Paulum docuit Deus, &

absque Scriptura, sed Ecclesiam nihil docet

absque Scriptura. Ego, quod Deus quicquid docet Ecclesiam, docet evidentibus Scripturis, verbosus

hoc tu Lutheri proba nobis evidentibus Scripturis, contra illud Evangelistæ;

Non omnia sunt. Et illud Apostoli; Collaudo autem vos fratres, quod omnia mea memoria tenetis, & quemadmodum tradidi vobis, instituta teneris. Præterea illud; Hujus tei gratia reliquiae in Crete, ut quæ desunt, pergas corrigere, & constituas oppidatim Presbyteros,

sicut ego tibi ordinaram. Et contra illud. Ser-

vate quæ præcepi vobis, sive per sermonem,

sive per Epistolam. Et illud item. Ego, quum

venero, cetera disponam. Nec non & illud Prophætæ.

Ego dabo leges meas in cordibus eorum, & in mentibus eorum subseribam eas.

Et quæcumque sunt ejus generis alia.

At proba saltem Scripturis evidentibus, Christum,

qui cum spiritu suo affuit Paulo, Ecclesiæ

non adesse Catholice, contra Scripturam e

videntem, qua contra promisit ipse, quum

dixit: Ego vobiscum sum, usque ad consummationem seculi.

Pudescitne nunc tua frons

Lutheri? Non sudas virulente sophista?

Vere verba Lutheri.

frons meretricis facta est tibi.

Vere miserabilis Lutheri.

truncus factus es, & sic in reprobum sensum

versus, ut mendaciis, sycophantiis, hæresibus,

& blasphemis instupescens miseriā tuam, præ

præsentium molestiarum mole, imminentium

malorum terrore, & æternæ damnationis hor-

rore, non fertias.

Alludit ad

Lutheri iustus est.

Dicit, inquit, nobis gloriofus assertor Sacramen-

torum, unde probet Missam necessario mane cele-

brandam.

Verba Lu-

theri.

Ecce Lector, ut sui semper similis est. Ut

rursus nebulosus, mendacem se, ut rursum se de-

clarat sycophantam. Dic reverende asine,

ubi dixerit Rex, necessario mane celebrandum

esse. Sic enim dixit Rex?

Hoc nuf-

quam non

clarat sycophantam.

Dic reverende asine,

ubi dixerit Rex, necessario mane celebrandum

esse. Sic enim dixit Rex?

Verba Regis.

SI Lutherus, eam tenuit ad exactam Evangelicæ narrationis formam evocat eum Eucharistiam non jubet semper in Cœna recipi, immo vero post Cœnam.

Ecce Luthere, Rex tenuit non restringit ad auroram, sed (ut sape jam dixi) ostendit Ecclesiam, Spiritu sancto doctam, ne se obligari putaret ad vesperum. Et Augustino teste probat, sanctum docuisse spiritum contra Christi exemplum, sumendum esse jejunis, quod Christus dedit cœnabibus. Dic jam Luthere, dic, ubi sit illud, quod Regem mentitis dixisse, de mane. An idem est mane sumere, & jejunium sumere. Proba nobis evidenter scripturis, idem esse mane sumere, & jejunum sumere. An ideo idem est, jejunum sumere, & manœsumere, quia tu jejunus sumere, nisi summo mane, non potes, quia summo semper mane potas? Hic locum habet tua quaestio: dicit Sophista Wittembergensis, unde locus? unde regula hujus consequitur? Pater potator summo mane semper est ebrios, ergo nemo potest nisi mane recipere sacramentum sobrios.

Idem, inquit, quaro de aqua miscenda vino. Qui fecit hunc articulum fidei? quis audet dicere, peccatum esse, si sine aqua celebretur? An Henritus, dum credit sic esse, & non credit, Lutherum sine aqua celebrare?

Aequum est te Luthere veniam Regi dare, quod te non adeo punivit improbum, quam rute temet esse gloriari. Nam cujus de te cogitationem, tua non vincat impietas? Etenim, quid in sacris audeas, & nunc significas, & paucilo post lati aperte declaras.

Verba Lutheri.

Quis fecit, inquit, hunc articulum fidei? Quis audet dicere peccatum esse, si sine aqua celebretur?

Ut celebretur à jejunis, & aqua fundatur in vinum, ista fideles suos docuit Author fidei, qui in rebus & Sacramentorum & fidei, docet Ecclesiam suam omnem veritatem, eique, quod ipsi placet, inspirat. Cuius voluntati, qui non obtemperat, peccat ne, an non peccet, tu te stultissime damnatio docebit. Non opus est, ista tibi dicat Henricus. Tota hoc tibi dicit Ecclesia Christi, ab annis plus mille præteritis. Cui quicquid tamdiu inspiravit sponsus, vere oportet sic esse, quantumvis id novus nunc negat, & contemnat hereticus.

Jam illud non minus est ridiculum, quam cætera impia, quod è tuo phanatico cerebro natum Regem fingis dicere, his verbis.

Conuetudo (inquit) habet vim legis. Respondeo. Habet vim legis, sed in civilibus causis.

Ut tu semper Luthere, Lutherus es. Reperiens nobis in toto Regis libro, ubi dicat hoc, quod tu eum dicis dicere: Consuetudo habet vim legis. Non te pudet istud fingere, ut possis videlicet pulchre solvere: respondeo, Habet, sed in civilibus causis. Quasi Rex tibi allegaser hominum consensum, ac non manifeste: resisset, Christum ista suis inspirasse fidibus. Nos sicutur (ut videoas, quam belle tibi procedat, ista tua tam impudens sycophantia)

Bellus es
Luthere
rhetor ex-
tra contro-
veriam.

Verba
Lutheri.

respondemus tibi, consuetudinem Christianam populi in rebus Sacramentorum & fidei, vim habere valetioris legis, quam ulla habeat consuetudo: cuiusquam populi, in rebus civilibus, quem hæc nitatur consensu duntaxat humano, illa concilietur, & coalescat inspiratione divina.

Nos, inquit, in libertatem vocati sumus, que nec Verba legem, nec consuetudinem ferre potest, quum ager Lutheri nisi in spiritualibus.

Verissime profecto pronuncias, de te & tui similibus, quos Diabolus vocavit in servilem libertatem suam. Nam ut legibus & Gujusmodi moribus Christiani populi, Deo servire, regnare est, ita leges & mores abtrumpere, quos populum suum Christus voluit observare, & suave jugum excutere, quod Christus voluit sudum gregem portare, quid aliud est, quam servum Deo fugitivum esse, ut libere viyas Diabolo? Imo libertatis specie, servitatem servias miserrimam.

Quare, inquit, dominatio & regalitas Henrici, Verba Lu- suam Dialetticam male didicit, & hoc loco vitiosissi- theri, me petit principium, arripiens hoc pro certo, probato, divino, netessario articulo fidei, quod est mere liberum, & humanum inventum.

Ductorialis magistratus Lutheri non considerat, quod in hoc loco se declarat virtuosissimum nebulonem, qui sub nomine Regis blasphemet Augustinianus Augustinum, in cuius olim verba jutaverat, à quo nunc, & Christo simul, perfugâ perjurus aufugit. Nam illum allegavit Princeps, aperte pronunciantem id, quod iste clamat esse merum, & librum inventum humanum, fuisse inventum Spiritus sancti. Et certe ex tot sanctis Ecclesiæ patribus qui ad hunc usque diem à Christo passo vixerunt, nullus unquam fuit, qui communis universæ Ecclesiæ mores, circa Sacraenta non crediderit, aut traditos esse Dei iussu per Apostolos, aut per Spiritum sanctum inolevisse in Ecclesia. Quos si quis interdum humana fra- At Luthe- gilitate transgressus est, inter peccata numero pecca- vit. Contra vero, ex tot impiis & insanis nebu- tum est eos servare. lousibus, qui ad hunc usque diem à Christo pa- so vixerunt, tu propemodum solus exortus es, qui communis universæ Ecclesiæ mores, circa Sacraenta blateres, sic esse prout liberos, ut quod universi tam sancte, tam perpetuo ser- vant, & tot servarunt fœculis, id jam cuique libe- rum sit, quando liber, quoties liber negligere. Et aedes nebuli, sub Papistarum nomine to- tam tot æstatum Ecclesiam irridere.

Quare nos, inquit, Papistis istis sanctis libenter Verba Lu- faremus, magnificos illos fidei sua articulos, qua theri. credunt: Esse tantum mane communicandum: Esse tantum in loco sacro, aut portatili, quo vocant, celebrandum: Esse aquam vino miscendam, & alios gravissimos, & his sanctissimis Sanctis dignissimos articulos.

NE MO est perulantissime scutra, qui non sentiat blasphemias istas irrisiones tuas, recta contingere sanctissimos quosque Pro- ceteres Ecclesiæ Catholicæ, nempe Cyprianum,

Hieronymum, Ambrosium, Augustinum, Basilium, Gregorium, Chrysostomum, atque id genus reliquos, quorum sanctissimi libri passim declarant, eos, quæ tu derides, serio sancteque servasse, & execrabilem credidisse, si quis illa non per incuriam præteriret, sed quod tu facis, arroganter & contumeliose contemneret. Sed tu tibi conscius, omnibus Sanctis te esse execrabilis, velut desperatus nebulo, vicissim Sanctos omnes, amens & insanus irrides.

Verba
Lutheri.

Nos autem, inquis, tales fideles mere fatus, & stolidos affirmamus.

N I M I R U M, quasi dicas, nos hæretici, nos infideles, tales fideles mere fatus & stolidos appellamus. Sed quum dies illa venetis Lutheri, in qua stabunt fideles in magna constantia, tum vos hæretici, & infideles videntes, turbabimini timore horribili, & gementes pre angustia spiritus dicetis: Hi sunt fideles & sancti, quos nos infideles & impii aliquando habuimus in desum, & in similitudinem impterii. Ecce, quomodo computati sunt inter filios Dei. Ergo nos erravimus à via veritatis, & justitiae lumen non luxit nobis, & Sol intelligentiae non est ortus nobis. Lastrati sumus in via iniuritatis & perditionis. Quid profuit nobis supetbia?

Tum tibi
Luthere
excutientia
jactantia
verborum.

Nos, inquis, communionem sacramenti liberam habemus, sive per diem, sive per noctem, sive mane, sive vesperi, libera sunt tempora, hora, loci, vestes, ritus.

O M N I A tibi libera sunt: nec tua refert, ubi, quando, quomodo sacrificies, nocturne, an interdiu, in lucene, an in tenebris, ebrius, an sobrius, vester, an nudus, cultus, an sordidus, super altare, an super forciam furcifer.

Verba
Lutheri.

Apud nos, inquis, non peccat, qui modeste ederit, aut biberit ante communionem, quod & Paulus confirmat, I.ad Corinth. XI, dicens: Si quis esurit, domi manducet, ut non in judicium conveneriat ad cœnam Dominicam.

Ipotest
apud quos
nullum sit
peccatum,
nisi incre-
dulitas.

QUI ante Communionem ederit aut biberit, non peccat, apud vos, hæreticos homines nimurum impeccables. Apud quos, nullum tam grande peccatum est, quod peccatum esse possit. Omnia peccata vestra, sic absorbentur in fide, quorum animas interim totas absorbet infidelitas. Jam quod affers ex Paulo: pone primum illic perspicue dici, quod tu illum dicis dicere: quid aliud ex eo loco probasti tamen, quam quod id tunc licuet?

Concladesne ex eo, postquam tibi probavit Rex, contra placuisse Spiritui sancto, annis jam plus mille, idem licere tunc? quia Apostolus, sic dispensante Deo, permisit illud tunc? quasi non quædam aliquando permisit, quæ paulo post etiam ipse prohibuit, nisi tunc circumcidem permissas omnibus, quia Paulus olim circumcidit Timotheum. Sed quæsto te Lutheri, qui nihil admittis præter evidentes Scripturas, quomodo facies illum Pauli locum tam evidenter pro te? Paulus ait: Si quis esurit, domi edat. An ideo manifestum facies, illum dicere id eis licere? nec ullum esse

peccatum, si esurientes prius domi comedant, deinde saturi sumant Eucharistiam? Idem Audi nunc quum iisdem scribat Corinthiis: Qui cod. jam Luthe- temptibiles sunt in Ecclesia, eos constituite ad re contra.

temptibiles & an id potius dicit, ad eorum verecundiam, qui neminem repererint satis sapientem in Ecclesia, qui dirigneret lites Christianorum, sed eos litigare permittant apud Ethnicos: quanquam velit eos potius apud quemvis litigate Christianum judicem, quam Christi nomen prophanare apud gentes.

Tamen aper-te pronunciat eos peccare, quod de pecunia li-tigent apud se. Omnino (inquit) peccatum est, quod haberis judicia inter vos.

Et tu Lutheri, si locum, quem affers diligenter expedias, videbis eum forte potius totum contra te ca-nere. Nam ibi manifeste reprehendit Aposto-

En Luther-
re testimo-
niū tuū
contrate.

lus eos, qui suas cœnas afferentes secum, præ-occupabant eas edere, priusquam ederent cœ-

nam Dominicam. Et ideo. Non licet (inquit) edere cœnam Dominicam, quia propriam quisque cœnam præoccupat. Ex quo non ob-

scure colligitur, jejunos venisse ad communio-nem, sed cibum quenque suum cepisse portare secutus: quem quis quidam prægustabant, A-

postolus id reprehendit, præcipiens, ut domi corpus pascerent, in templo palcerent animam.

Quod si tam effeminati essent, aut alias sic af-fecti, ut graventur taptisper durare jejuni, quo-ad convenienter concio: continerent se potius, & comederent domi, nec ad Communionem

auderent, saturi & eructantes accedere, unde sibi damnationem accererent.

Kelege ergo locum rursus Lutheri, videbisq; eum totum tibi potius adversari, quā suffragari. Siquidem haud ait, si quis esurit, domi manducet, ac dein veniat: sed si quis inædiam nequeat ferre, domi remaneat jubet, ac ibi famem sedet: nec ad templum Dei adeat, ut ventris negotium agat.

Non quod damnum usum, mane & locis sa- cris communicandi, sed necessitatem repudiamus.

Volumus enim, si quis jejunare non possit, aut rheumate, vel gravedine levari jejunus non possit, ante comedat & bibat, quam participet mensa Do-mini: & hoc libere agat, quo corpore & animo sit compotissimus.

Nam quod Henricus Ecclesiæ vocat, nos dicimus meretricem purpuratam esse; Vos, id est Ecclesia enim & si ritibus & ceremoniis carere non possit, non tamen leges & laqueos animarum ex ipsiis facit, faciunt autem hoc, qui Ecclesia nomen jactant porti illi & asini, Henricista, Papista, Sophista, Thomista, & sui generis deceptores, & Antichristi.

D. Martinus plus millies declaravit aperte quam magnifice, & quam regaliter, imo quam nebulonice, & quam scuriliter, omnes Eccle-sia consuetudines, omnes leges, omnes ritus, & ceremonias omnes contemnat. Nā leges exussit etiam, ne quis dubitet, quanti faciat reliqua; quibus hoc pro magno tribuitur, ut legibus, quas exussit, æquentur. At nunc subito cœpit esse circumspectus, & moderari sententiam suam.

[N] 2.

Nam

Verba Lu-
theri.

Nam ante dixit s^ep^e, sic esse omnia ista libera, ut licet omnia, quando libet, quoties liber, servare, mutare, probare, damnare, curare, negligere. Nunc non damna usum, sed repudiat necessitatem communicandi mane, & locis sacris. Et qui in Babylone contendit, missam fore multo magis Christianam, si vestium, cantuum, gestuum, & ceterorum rituum, & ceremoniarum omnium, pompa tolleretur: contra nunc facetur hic Ecclesiam ritibus & ceremoniis carere non posse: Sed Ecclesiam veram, id est, Lutheranam, ritus & ceremonias habere liberas: Ecclesiam vero Papistica, id est Catholicam, leges & laqueos animalium, ex ipsis facere. Videamus ergo Lutere, qui sunt hi laquei, quos injicit Ecclesia Catholica: & quæ sit hæc libertas, in quam nos vendicat Ecclesia tua.

Animum Lector adverte.

Consideremus istud, in hac ipsa consuetudine qua communicamus jejuni. Ecclesia hunc ritum accipit, & alios ritus ejusmodi, perduces in consuetudinem, per occultam dispensationem Spiritus sancti, sicut sanctissimi qui que patrum testantur, non tanquam Sacramentorum substantiam, sed qui in honorem Sacramentorum adhibentur, qui neque contemni sine peccato possunt, nec sine magna gravique causa debent omitti. Ceterum si quis decumbat ægrotus, aut alias sit in periculo, communicat non jejonus, communicat vel ter pastus, ac decedat absque viatico. Verum ubi neminem est communicandi necessitas, abstinentem potius censet Ecclesia Catholica, quam ritum & consuetudinem divinitus institutam, temere præsumas infringere. Dicit igitur Lutere, quis est hic animalium laqueus, ubi potes implere, quod præcipitur? & quod non potest implere, non exigitur. Sed hoc tibi tamen & Ecclesia tua, non satis viderur liberum. Sed si quis heuante vel gravedine levari jejonus non possit, vis ut ante comedat, & bibat, quam attingat mensam Domini, & hoc libere agat? Cur itud? ut sit (inquis) corpore & animo quam compositissimus. Valde profecto liberum facis illum Ecclesiæ ritum: si libere tibi licet eum solvete, de qualibet causa tam facile, ob theumatis aut gravedinis paululum. Nam si talibus excrementis, corpus exuberet validius, nocuerit potius, quam profuerit cibus. Quin istud miror nunc placere tibi ut qui communicat, animum habeat compostum, quum in Babylonica placuerit, ut accedens ad communionem, haberet animum, quam maxime posset, confusum, per conscientias errorneas, & peccatorum vel morsu, vel titillatione turbaras. Præterea si rheumate vel gravedine molestetur, quare non potius differet communicare, quam contra tam réceptum totius Ecclesiæ morem communicet? Hoc vide licet te moverit, quod tunc communicaretur ratus: & tu communicationem illam sanctissimam velles fieri frequentissimam. Hoc tu curas scilicet: qui in Babylone censes Eucharistiam sumendam, tantum semel in vita: nec id nisi in mortis articulo.

An non
Lutere
hoc satis
est liberta
tis?

Nempe
cui nulla
sit libertas,
nisi licen
tia.

SED tu adhuc liberiorem facis Ecclesiam. Quam hęc tuam, nempe ut præoccupet edere, si quis jejunare non possit. Olim, qui cōmunicabant, tu Lector ad Cœnam usque jejunabant: Quam rem, quum aliquot aut ægroti, aut delicati non ferrent, Ecclesia docente Spiritu sancto, mutavit tempus. Et potius elegit à vespere ad auroram ducere, quam prætextum relinquere cuiquam, ut cogi videatur ante communionem edere. Et nunc tu tamen dicas: si quis non potest jejunare, posses fortassis istud dicere: si cōmunicare non liceret ante vesperum. Nunc miseret me profecto tui, & Ecclesiæ tuae, si perpetantes usq; ad medium noctem, non potestis postea jejunare usque ad summum mane. Nunc vides Lector, quam belle Reverendus Pater temperat sermonem suum: & quam pulchre diffiniat, quatenus deferendum sit ritibus, & consuetudinibus Ecclesiæ.

Refellit solutiones Lutheri, quibus conatur illud solvere quod Rex objectit, de aqua infusa vino.

C A P. IX.

SED jam illud, quod aqua licite misetur vino. Quæ res, ut ostendit Princeps, non magis potuit fieri, quam altera species omitti, nisi per Spiritum Dei. Per quem & dicit & docet, utramque rem esse receptam. Operæ pretium est videre, quum diu riseris, quam perplexe tractes interea, & quam ridicule tandem solveris. Ais, diversam esse rationem, de specie vini tollenda Lutericis, & de aqua infundenda in vīnum. Alterum enim Ecclesiæ non licere statuere: quia vini species est pars Sacramenti: de altero licere statuere potuisse: quia est res impertinens ad Sacramentum. Nam quicquid est impertinens: id plane liberum esse dicit, & de talibus horribiles posse statuere, ut pote ritibus & ceremoniis, quibus Ecclesia dicit non posse statuere. Obiter ergo Lector quam festivum illud: quod ritibus ac ceremoniis fateatur Ecclesiam carere non posse, & tamen paulo post unumquemque liberum esse vult, eadem statuti vel observare vel transgredivit, videlicet ut libera sit Ecclesia. In quam libertatem sic vocatus sumus, inquit, è servitute, ut nec ulla lege, nec ulla consuetudine teneamur, sed ita vide licet liber quisque sit in rebus spiritualibus, ut quicquid liber, licere debeat: quid ni? ut dum unus natale celebrat, alijs faciat Pascha, & dum religiosi jejunant Quadragesimam, Pater potator interea, cum suis compotoribus, celebret bacchanalia: Ethæc est una solutio, qua solvit illud argumentum Regis.

Non valet, inquit, similitudo: quia, ut tolleretur Verba Lutericæ, altera species, non potuit Ecclesia statuere: quia fortem, ma infituta à Christo: sed de aqua infundenda potuit, quia non est de forma Sacramenti, sed quiddam impertinens, & quicquid est impertinens, non solum Ecclesiæ, sed etiam quilibet potest libere pro suo libito facere, vel omittere.

Et tamen paulo post; idem Reverendus Pater ait, non impertinens esse, sed malum, aquam infundere vino: atque ita non licere, quia habet inquit, malam significationem: nam significat, inquit, synceritatem Scripturæ; confundi traditionibus humanis. Vides igitur, ut homo sapiens, & nusquam sibi contrarius, unum Regis argumentum solvat duabus solutionibus, invicem sibi contrariis: Altera, quod cuilibet licet aquam infundere, quia non est prohibitum, sed tantum est impertinens, nec magis ulli parti Sacramenti contrarium, quam creationi mundi, aut nativitati Christi: Altera, quod licere non potest, quia malam habet significationem. Et certe licere non potest, si tam malum est, ut significet synceritatem Scripturæ confundi traditionibus humanis.

HIC ego tuam fidem charissime Lector imploro. Id quod hic nebuloso modo appellat impertinens, modo consuetudinem incertæ originis, modo etiam ritum malum: cogita quæsto tecum, an ullam originem habere censes, præter solam voluntatem immortalis Dei. Nam si mortales omnes convenissent in unum, putas ne tam audacem futurum fuisse quenquam, qui primus aulus esset proponere, aquam infundendam in vinum, qua de re nihil esset factum in exemplo Christi? Quod si quisquam fuisset tam audax, ut proponeret: quenquam ne puras futurum fuisse tam amentem, ut in retanta ferret talia proponentem, ut homines ex aqua & vino rite se facturos crederent, quod Christum accepissent in solo fecisse vino? An non minus timuerint utramque speciem omittere, quam alteram, adjuncta tertia humana temeritate violare? etiam si quid esset, quod omnes scirent habere significationem optimam.

Non est beret significationem pessimam?

Nam alioqui nihil censeret esse periculi, si quis quum Sacramentum conficit, quicquam faciat quod sit imperlinens, & non contrarium.

Ah sceleratum scurram, quem, hac ratione vident omnes non reveritulum cum pane mixtum consecrare caseum, aut sacro sanctum corpus Domini concindere, atque infarcire sarcinme.

SED tu Lector pie, quum videas neminem, qui quidem Christianus esset, id unquam fuisse ausurum, ut aliquid adjiceret venerando Sacramento: dubitare non potes, aquam sola sancti Spiritus ordinatione infusam: velut representet illius aquæ memoriam, quæ simul cum sanguine de Christo fluxit in cruce, vel quia vinum in Cœna quoque miscerit Christus, etiam si nihil de ea loquantur Evangelistæ, qui non omnia scripsierunt, quæ fecit Christus, certe quacunque de causa Spiritus sanctus instituit, non alio receptum Spiritu, quam sancto, potes Lectore esse certissimus. Quare nec id dubitare potes, quod Spiritus sanctus instituit, quisquis id malum significare dicit, illius spiritum à spiritu pessimo fortiter esse possesum. Quid ergo mirum est, si stolidus nebuloso calumniantur

Principem, quum & Apostolum Jacobum, & Ecclesiam totam Catholicam, jam olim contemperit, & nunc eoprocedat impietatis, ut aperte blasphemet Spiritum sanctum? Quum O sacrificium, quod nemo non videt Spiritum sanctum cum omnibus inspirasse fidelibus, hoc audet scurra, bulonem, quovis infideli detersor, execranda lingua & radibus execranda, blasphemare.

Ostendit, quam impeditus illo arguento Lutherus, de qua infusa in calicem: & simul duo illa genera stultorum, ab Lutherò conficta facete retaliat.

C A P. X.

SED quam misere torqueatur illo argumento de aqua infusa vino, docet ejus perplexa fluctuatio. Huc atque illuc rotat se, nec usquam consistit secum: licet, inquit, hominibus statuere, ut infundatur aqua, quia est tantum ritus, & res impertinens ad Sacramentum. Et statim paulo post; Non licet aquam infundi, quia malam habet significationem. Rursus Ecclesia non potest carere ritibus, & ceremoniis: ex quo sequitur, quod ritus & ceremoniæ servanda sunt, & ex consequente, servanda est aquæ mixtio: quem ritum esse fatetur, & duntaxat impertinentem, & qualem dicit Ecclesiam possesse statuere. At rursus, paulo post: Nemo tenetur ad ritus aut ceremonias, quia liberius ab omnibus Evangelica libertate: Ergo aquam non obligamur infundere. Sed paulo post rursus: Si quis infundat aquam, malum significat: Atque hoc ratione, prohibemur infundere. Vide quo pacto se ex illo extricet arguento D. Martinus. Aquam tenemur infundere. Aquam non tenemur infundere. Age, age nebuloso: perge sceloste, sic perplexe loqui. Sic obscuratur cor insipiens. Sic caligant impi. Sic hallucinantur schismatici. Sic vertigine rotantur hæretici.

Et tamen affectat videri non rixator tantum Stulta strenuus, sed si Superis placet, etiam scurra Lutheri cetus. Fingit itaque duo stultorum genera: stultorum quorum alter sit tam stultus, ut ex facto impertinente extra Scripturam, putet tolli Scripturam. Ut ex eo, quod sit adulterium, tolli putet Scripturas, prohibentes adulterium. Alter vero, tam stolidus, ut ex uno quolibet Scripturæ loco, quemlibet alium Scripturæ locum, quantundivis impertinentem putet hæreticum esse, ut ex eo, quod Jetro legitur consoluisse Mosi, ut statueret judices, credat omnes Scripturas falsas esse, quæ loquuntur de nativitate Christi. Deinde disputat suò more festive, hoc est scurriliter: utroque stulto stultiorem esse Principem, qui ex eo, quod homines licite statuerent, ut aqua vino misceretur in Sacramento: quæ res est (ut ait) titus duntaxat impertinens, & ideo licite potuit ab hominibus institui, concludat etiam, licite ab hominibus institutum, ut vini species tolleretur Laicis. Quam rem tamē esse contendit, ut ab hominibus institui

Unde ista regula Lutheri?

Non est

Is est Lutherus.

non potuerit, quia vini species non est res impertinens, sed pars Sacramenti.

VERUM quum hujus tam festive stultonis fundamentum sit, non ullum verbum Principis, sed stolidum ipsum Lutheri commentum, quo nemo non illum videt, id dictum imputare Regi, Rex quod nulquam dicit, quis adeo stultus est, ut non stultum istum, tam stulte stultos fingentem, rideat? Nam quod tam facile nobis fингит stultos, e quidem nihil miror. Naturale est enim, ut stultus proceret stultum, similis similem, sicut asinus assinum. Nec dubito, quia stultus ille, postquam ei jam displicere cœpit in Sacerdote castitas, multos tibi stultos genitus sit. Verum cum sua stultorum suorum generatione, sic gloriatur, ut aut reminem stultitiam suam videre credat, aut id se saltum simulat credere: fингat nobis egregius ille stultorum fītūlūs, unum saltum stultum hujusmodi, qui quam inveterat forte annulum ex Oticula, per jocum deceptus à quopiam, persuadeat sibi, eum esse aureum illum annulum.

Hujusmodi quidam se jam reperisse putat Lutherus. Gygis, qui olim imperitabat Sardibus, quo illum, ferunt, solitum ire quolibet invisibilem. Hac mirabilis fortuna, superbus morio, quos ludos jocosque dabit, dum milie nūgīs faciet præstigii sui periculum? quam gestet, quam ridebit? quam saltabit præ gaudio, spectatoribus in aliam partem avertentibus oculos, ut ejus foveant stultitiam? Jam ille, se interea mirabilem quetopiam semideum his haberi putabit, quibus rideatur insanus. Non siuus simio similior est, quam isti stulto stultus, & stulte stultus ex Lutherus. Qui tanquam nemo stultitiam ejus videat, ita se superbus effert, & quasi jam persuaserit omnibus, id Regem hominibus tribuere, quod nemo nescit eum tribuisse duntaxat Deo: ludit ac gestit stolidus, velut omnibus omnium oculis novo perstrictis præstigio, ne se ludentem conspiciant, venoste scilicet in motem Cameli saltantem. Ipiē tam stultus interea, ut satanas, cachinnos, tonchos, & ritu saltante Rhinocerotas non animadverat omnium undique ridentium, tam ridiculam stolidi sibi plaudentis insaniam.

Vetus ne fors ægreferat venerandus Pater, nomen stulti: age, fингatur aliis, non plene stultus, sed pñne stultus. Cæterum plene nebulo, & plusquam plene scurra parasiticus, qui fuerit aliquando frater, post curtafanus, deinde tursum frater, post apostata, tum leno cursus, postremo plagepatida, qui in aliquo Bohemicæ pago, rusticorum convivium ingressus, scurrari cœperit: qui quum turpissimis gestibus, & verbis obscenissimis risum captarit: postquam ineptus minus, & improbus, imitatus est rusticum lenonem, ebriosum, metetricem furiosam, tandem cupiens exhilarate convivas, incipiat imitari morionem: & quo primarium stultitiae specimen edat, nudus prodeat in convivium duntaxat opertus rete, quasi persuaserit ei quispiam, sic incantatum esse se, ut nemini possit conspicere. Sic igitur ingressus, non morio stultus & innocens, sed improbus scurra, & lastaurus

impudens, obscenis gestibus laborat excitare. Hec Lurisum, donec tam fædum spectaculum detestantibus illius etiam ruris rusticis, qui publicè belle coœunt in templis, ipso solo qui risuо captat sic pertinet tidente, quo modo ridere solet irritatus canis, cæteris indigne sententibus, ayullo tandem rete, scurra flagris ejicitur.

Hic scurra, scio, non displacebet Lutheri: neque enim sua cuiquam forma displacebit: neque quicquam Lutheri tam conforme, quam hujusmodi scurta; ita uterque pari modo scurritur. Nam nec illius nuditas magis conspicua est, quam Lutheri, cuius obscena sic retegit, ac revelat Regis libellus, ut ipsius liber, quo se teuctum simulat, non magis eum tegat, quam illum alterum scurrum tegit rete: nec illius magis pudenda nuditas, nec magis impudens, quam nebulosus istius, qui sibi conscientia, turpissimam sycophantiam suam omnibus ubique patere: neque quenquam esse mortalium, qui non illum sentiat idioplum aperte sentire: tamen scurra turpissimus, tanquam sibi persuaserit, nemini se posse conspicere, sic se stultum simulat, ac sub persona stulti, non in rusticō. Hoc quotrum convivio, sed in totius orbis theatro, magis aperte in re lexicula, sed in materia Religionis & fidei, tam imprudenter abutitur improbe scurandi licentia, ut plane se derisione dignum, quem non honesti solum cuncti, velut honestatis corruptelam publicam publice castigandam curent, sed omnes eriam scurrae vigis in foto verberent, quod tam improbe scurrando, scurrarum ordinem ex ridiculo redat inuisum.

Ostendit Lutheri in causa diffidentiam, & dissimulationem earum rerum, quibus debuit respondere: nec non adversus beatum Ambrosium, stolidam & blasphemam sycophantiam.

C A P Y XI.

DE TRANSUBSTANTIATIONE.

Quarto, quum ego demonstrarem, non esse ne Verba cessarium credere, panem & vinum transub Luthéri. stantiam: insurget in me Thomista Rex, duabus machinis. Quarum prima est Ambrosii verbum: Altera Thomisticus ille aries, qui vocatur; Oportet sic esse. Ambrosium inducit, afferentem nihil remanere nisi corpus & sanguinem post consecrationem. Quid id quod ergo respondeam tam infulsus, & ineptus stultus? Si tam insulbi quaram, an Ambrosii verbum sit articulus fidei tu es, vel necessarius, dicet Rex, Oportet sic esse. Si dixero, let, conviqus dedit Ambrosio jus condendi articulos fidei, dicitia mera. Et non videt stolidum caput, tale esse Ambrosii verbum, quod se ipsum devorat, cum impossibile sit nihil remanere nisi corpus & sanguinem post consecrationem, nisi apud Thomistas subtilissimos viros, fortia, color, frigus, & alia accidentia, nihil esse dicuntur. Nam hac vere ut non sunt. Et tu ne nihil, ita videmus ea remanere, ut Ambrosium hic quis tuum errasse palam palpemus etiam.

Aut nunquam quisquam vixtus est candi-lus. de Lector, aut hac in re profecto clarissime vixtus est, & turpissime cecidit impiuissimus hereti-

hæteticorum Lutherus : Cui, si tam aliquid esset frontis, quam nihil est omnino mentis, sic illum oppressisset pudor, ut in ignem potius fuisset conjecturus sese, quam in hujus articuli mentionem unquam venturus denuo. Sed

quam nihil illum pudeat, vel hinc agnosce Le-

At Luthe- ror. Rex illius argumenta recensuit omnia fi-
rus uitiat, atque adeo nihil immixuit, ut quædam
diversa Rhetorica etiam amplificet. Omnia vero tam aperte solvit,
ut ne nunc quidem præter stulta convitia, sicuti
statim videbis, quicquam potuerit inventire
Lutherus, quod contra cursus objiceret. De-
tinique totam rem ex ipsis Christi verbis pro-
bavit, quæ licet tam aperta sint, ut expositio-
ne non egeant, tamen exposuit tam dilucide, ut
si cuicquam ante fuissent dubia, postea dubitare

Hos ne ta- non possit. Postremo, ne videretur ex suo dun-
ceat, ridet taxat capite quicquam dicere, sicut Lutherus &
Lutherus. suo dicit omnia: profert magnam antiquorum
patrum, & doctissimorum, & sanctissimorum
catervam, eadem de re, idem omnino sentien-
tium: quorum testimonio probavit, non modo
se pro suo libito non torqueat scripturam du-
biā, sicut Lutherus in transversam torqueat
solet apertam, sed nec in clarissima quidem cito
cēdere, nisi secum consentire senserit bonorum

At Luthe- ror. contra sese pre- fect omni- bus.
atque eruditorum sententiam: Quin eadem opera, probavit & illud: Nempe transsubstani-
tationis fidem, quam Lutherus improbe men-
titus est, natam esse intra trecentos annos & vete-
rem fuisse Ecclesiæ fidem ante annos plus mille.

Quum ergo Princeps (ut dixi) lūculenter hæc
probarat omnia, Lutherus ita prostratus in lu-
tum, pudoris dolore stimulatus, ex ira versus in
furiam, hæc ferme dissimilat omnia. Et omis-
sis ossibus ac nervis, conatur, molioris hinc
inde carunculæ frustum aliquod artipere, quod
rodat. Nec tamen quicquam invenitam fra-
gile, quin putridos ejus dentes infringat. Quem-
admodum illud ipsum de Ambroſio, in quo
spectare potes, & extremæ desperationis, &
duplicis lycophantie Lutheranæ conscientiam.

Solita Lu- theri lyc- phantia. Ait enim Regem, tantum afferre duo, videlicet
dictum Ambrosii, & Thomistarum (ut vocat)
aritem, Oportet sic esse. Quæsto te Luthe-
re, quum tot veteres produxerit Rex, cur tu, qui
sacrilegium clamas esse omitti. tuorum quic-
quam, atque id clamas impudenter ibi, ubi
nihil prius omititur: cur inquam, hic reli-
quos omnes subtrahis, de solo fateris Ambro-
sio? Nemo tam stupidus est, qui non intelligat
therus eos tam multorum, qui & erudit fuerunt & sancti,
subtinet. consensum, tempore locoque distantium plus
habere momenti, quam dictum unius Ambro-
sii. Cur tu tantus bellator, tam certus vi-
to, in causa (ut singulis) facilis, non audes con-
gredi cominus? Cur quæris tam pudenda suf-
fugia, ut, quod fortius est, dissimiles: quod
minus forte est, id feligas, tanquam solum sit,
cum quo pugnare debeas? Putasti quenquam
esse tam stupidum, ut te non sentiat, quum
ita rem tractas, pugnam detractare, & extre-
mam desperationem tam male tegendo, mani-
feste prodere?

Ita credi-
dit.

SED age, reliquos omittamus in gratiam
tuam: videamus interim, quam belle viceris
hunc unum, quem tanquam opportunum &
obnoxium, eac superatu facillimum delegisti
tibi comparem.

*Si queram, inquis, an Ambrosii verbum sit articu- Verba
lus fidei necessarius dices Rex, Oportet sic esse. Si que- Lutheri
ram, quis dedit Ambroſio condendi articulos fidei?
dices, oportet sic esse, non potest aliter esse.*

Horum Luthe- Princeps neutrum respon- Audin Le-
dit. At si quæquieris, an qui talia querit, absurdus tor hinc
nugetur: an is, qui intanta re tam inepte nuga tam
sit improbus & absurdus nebulo: nemo
non ad utrumque respondebit; oportet sic esse,
non potest aliter esse.

Jam quid unquam legisti Le- magis Et non im-
scurrile, quam id, quod sequitur, quo furiosulus metito.
iste bacchatur in beatum Ambrosium, quem
vult haberi tam stultum, ut verbum ejus se-
ipsum devoret, propterea quod impossibile sit,
nihil remanere, nihil corporis & sanguinem sci-
laret quia remanent accidentia, quæ non sunt
omnino nihil. Atque ex hac ratione concludit; Pulchra
Ambrosium illo dicto sic errare palam, ut id scilicet
palpetus etiam. Refer adhuc manum palpatotio Luthe-
eximie. Ambrosium palpa diligentius: quum
dicit hoc pacto. Licet figura panis & vini, in Ambrosii
altari videatur, nihil tamen aliud quam caro &
sanguis Christi credendum est, dicitne perisse
prostern accidentia? si dicat accidentia perisse,
quomodo dicit restare panis & sanguinis fi-
guram? An figuram sensit esse substantiam?

Quomodo posuisset apertius dicere, remanere Ubi sunt
accidentia, mutari substantiam, quam quum Luthe-
re diceret, adhuc ea manere, per quæ manere vi- illa verba
derentur pāns & vinum: sed non manere quic- sui devo-
quam, quod esset aut panis aut vinum? An
duntaxat oculorum visu, manet species panis
& non idem reliquis item sensibus videtur?

Igitur quum dicit adhuc videri panem &
vinum: an non aperte dicit accidentia manere,
per quæ efficitur, ut panis & vinum esse videa-
tur? Quomodo igitur, hic palpat palpatot, Lutherus
beatum Ambrosium errare? Itane cuiusquam
digiti stupent, ut non palpet hunc palpatorem
non errare palpando, sicut erravit Ilaac: sed
maligne calumniando bacchari, nec sese devo- quam cer-
rare beati Ambrosii verbum, sed furias devotæ
tus palpatot, Lutheri cerebrum.

Sed esto, inquit, Ambrosius voluerit non manere Verba
panem & vinum, dicam, Ambrosium sus sensu abun- Lutheri.
dere permitto. Negat sanctus vir, hoc verbo consciencie Cur ergo
tiam, ullius ceu articulo fidei voluit obstringere, tu iniquior
quum id non possit e Scripturis demonstrare, sed sic- es Ambro-
sii ipse libere hoc modo est opinatus: ita permisit hilo sis
aliter, alii opinari, exceptis Thomistis, quos etiam certior?
veterosis somniis suis ceu articulis fidei, iustum est
illaqueari & vexari.

Quam acute solvit: quam non ex unius Ambrosii, sed cæterorum quoque Sanctorum
omnium libris clarescat, publicam Catholicam
Ecclesiæ fidem (quam vel absque Scriptura cer-
tam esse, veramque, nec falli posse Scriptura
testatur) multa secula fuisse talem: quum ean-
dem

Lutheri
commen-
tum de
fide.

dem fidem probent etiam aperta verba Christi, non debent hæc satis esse Lutheri, qui fidem hanc natam esse mentitur intra trecentos annos. An adversus Lutherum ideo non debent hæc valere, quia Lutherus Ambrosium permittit abundare in suo sensu, & idem Ambrosius tantum suum sensum aperuit, nec Lutherus præcepit aperte, ut idem crederet: quia nunquam putavit, nascitur tam improbum hæreticum, qui id, quod CHRISTUS Ecclesiæ pro indubitate tradidit, tracturus est in dubium.

Comparat & expendit verba Regis, cum verbis Lutheri, & ex Evangelii responsu Lutheri convincit.

C A P. XII.

Verba
Lutheri,

*J*am aliud Regi robur, quod oportet sic esse, quia clara sunt, inquit, verba Christi, dicentes: Hoc est corpus meum. Non dicit cum hoc, aut in hoc, est corpus meum. Hic iterum non tam lethargum Regis quam nequitiam accuso. Sic enim detruncat latro verba Christi, & meum argumentum regaliter transflit, ac si jus haberet verba Dei rapere, & ponere pro libidine. Ipse, juxta rudem & asinianam Thonistarum Philosophiam, aptat pronomen, Hoc, ad prædicatum, corpus meum. Deinde mox (quasi hoc vicius) clamat; Aperta sunt

*I*mo tu e-verba. Hoc est corpus meum. Sed interim totum mortale men pondus, quo larvalem illam Philosophiam urgebam, tis es re- tacet subdolus sophista. Hic enim, tota Disputatione egi, uepronomen, hoc, ad corpus meum aptari posset in eo loco. Neq; enim opus erat mihi tam crassis porcis, qui mihi dicerent, nisl esse nisi corpus ibi, si pronomen, hoc, non nisi corpus demonstrat.

*I*mo omnia facit Lutherus, que tu cum negas facere. Sed quum vitiosissimus petitior principiū (ut est mos omnium sophistarum) debeat primum ostendere proximum, hoc, ad prædicatum pertinere, & meas rationes diluere, horum nihil facit, & garrit ridicule Christum non dixisse in hoc, vel cum hoc, sed hoc est corpus meum. Nonne & ego ista subtilissima subtilitate Thonistarum, possem dicere, Christus non dixit panis substantiatur in corpore: ut vos fabularum Magistri fingitis?

Sed hic fuerit Regi laborandum, ubi ex filo sermonis ostendi, pronomen, hoc, ad panem aptari: & sic sonare aperte verba. Hoc est corpus meum, id est, hic panis est corpus. Nam textus sic habet. Accipit panem, benedixit, fregit, & dixit, Hoc est, &c. Vides hic, ut omnia illa verba, accipit, benedixit, fregit, de pane dicantur. Et eundem demonstrat

*A*t jam appetet vos male intellegere Grammatici vestram, pronomen, hoc; Quia illud ipsum, quod accepit, benedixit, fregit, hoc inquam acceptum, & benedictum, & fractum, significatur, quum dicitur: Hoc est corpus meum, non prædicatum, sed subjectum demonstrat. Non enim corpus suum accepit, benedixit, & fregit, sed panem: ideo non demonstrat corpus, sed panem. Hac sunt clara verba, qua Rex nequitiosus occulit, & mudam illam propositionem urget. Hoc est corpus meum, & pronomen, hoc, ad corpus temeritate propria aptat.

Si quis usquam locus est Lector: cujusmodi

sunt supra mille qui manifeste proleant, Lutherum esse mortalium omnium maxime impudentem, hic certe locus id docet clarissime; Queritur Principem, Christi verbatemerasse, ipsius argumenta præterisse: quum Rex integræ Christi verba recenseat, ex Evangelistis omnibus: Lutheri argumenta melius recitet, quam Quomodo Lutherus. Deinde sic rem tractet, ut hoc li- Rex præ- bello planè se demonstret Lutherus, suam fe- tereat Lu- causam prorsus habere pro victa, ita Regis ar- theri argu- menta. Argumenta prorsus relinquit intacta: cum uno Lutherus duntaxat aut altero argumenti frustulo rixatur, ipse id fa- nihil prorsus affert, quo labantibus argumentis eit, quod suis succurrat. Quamobrem hac in re nihil erit Regi ex- probrat.

mibi cum Lutherero negotii: subjungam tantum quædam ex libello Principis, quæ quum Lector, cum Lutheri responso contulerit, facile deprehenderet, quæ deploratam causam Lutherus habeat. Quam nunc, post tam gloriosa- ja cunctam, tandem sic reliquerit indefen- sam. Sic igitur inquit Rex.

SECUNDAM captitatem facit, quod Verba Re- quisquam vetetur credere verum panem, ve- gis. runque vinum restare post consecrationem. Quam in re, contra quam, totus jam credit Christianus orbis, ac multis retro seculis cre- didit, persuadere conatur Lutherus, in Eu- Is sibi ea- charistia sic esse Christi corpus & sanguinem, ptus vide- tur, nisi ut tamen substantia veri panis, verique vini quilibet remaneat, posthac, opinor, quum libebit, cor- liceat fa- portis aliquando substantiam sanguinisque ne- cere. gaturus, tanquam post in melius mutata sen- tentia, quemadmodum ter, ante jam fecit, nem- pe in indulgentiis, in potestate Pontificis, & communione Laicorum. Interea se fingit ista docere, motum videlicet misericordia capti- vitatis, quæ populus Israëliticus serviat Baby- loni. Ita rotam Ecclesiam appellat Babylo- nem: Ecclesia fidem vocat servitatem: & ho- Quam Lu- therus pro- velint ab Ecclesia separati, & istius putridi & abscissi membris contagione corrumpi. At qui- bus modis invitat in hanc plusquam servilem libertatem, operæ pretium est cognoscere. Ma- gnam centet ac primariam rationem: quod ver- bis divinis non est ulla facienda vis, neque per hominem, neque per Angelum.

Sed quantum fieri potest (inquit) in simpli- Verba cissima significatione servanda sunt, & nisi ma- Lutheri. nifesta circumstantia cogat, extra Grammaticam, & propriam, accipienda non sunt: ne detur ad- versariis occasio, universam Scripturam eludendi. At vis sit verbis divinis, si quod Christus ipse vo- cat panem: hoc nos dicamus intelligi panis acci- dentia, & quod ille vinum vocat: hoc nos dicamus esse tantum vini speciem. Omnibus ergo mo- dis, verus panis, ac verum vinum restat in alta- ri, ne verbis Christi fiat vis, si species sumatur pro substantiæ. Nam quum Evangelista clare scri- bant, Christum accepisse panem, ac benedixisse; Et actuum liber, & Paulus, panem deinceps appellant, verum oportet intelligi panem, verumq; vinum, sicut verum calicem. Non enim calicem transubstantiari etiam ipsi dicunt.

Hæc

Ve. ba-Re.
Lutheri ar-
gumen-
tum dilui-
tur.

HE C est ergo magna, & (quemadmo-
dum aut ipse) primaria Lutheri ratio: quam ego
mespero factum, ut omnes quam primum
intelligent, nihil magni habent momenti. Nam
primum, id quod ait, Evangelistas clare dicere,
quantumvis clare dicant, pro Lutheru tamen
nihil clare probat: contra vero, quod pro illo
probatur, hoc nusquam dicunt. At non scri-
bunt, ait, accepisse panem & benedixisse, quid
rum postea? Accepisse panem & benedixisse,
etiam nos fatemur. Panem vero dedit Disci-
pulis, postquam inde suum corpus confecerat,
hoc & nos instanter negamus, & Evangelistæ
non dicunt. Quæ res quo fiat apertior, &
tergiversandi minus pateat locus, Evangelistas
ipsos audiamus. Matthæus ergo hic narrat. Ce-
nibus autem eis, accepit Jesus panem, & be-
nedixit, & fregit, deditque Discipulis suis, &
ait: Accipite & comedite, hoc est corpus
meum. Et accipiens calicem, gratias egit, &
dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes, hic est
sanguis meus Novi Testamenti, qui pro mul-
tiſ effundetur, in remissionem peccatorum.
Marci vero verba sunt ista: Et manducan-
ibus illis, accepit Jesus panem, & benedicens
fregit, & dedit eis & ait: Sumite, hoc est
corpus meum. Et accepto calice, gratias
ageo dedit eis, & biberunt ex illo omnes, &
ait illis: Hic est sanguis meus Novi Testamen-
ti, qui pro multis effundetur. Lucas denique
narrat hoc pacto: Et accepto pane, gratias
egit, & fregit, & dedit eis, dicens: Hoc est
corpus meum, quod pro vobis detur. Hoc
facite in meam commemorationem. Similiter
& calicem postquam cœnavit dicens: Hic est
calix, Novum Testamentum in sanguine meo,
qui pro vobis fundetur.

Argutula
Luth. inter-
pretatio.

EX omnibus Evangelistarum verbis, nullum video locum, in quo post consecrationem,
sacramentum vocetur panis, aut vinum, sed
tantum corpus & sanguis. Dicunt, in manus
Christum sumpsisse panem: id quod nunc fa-
temur omnes: at quem reciperent Apostoli,
non panis nominatur, sed corpus. At Lutheru
Evangelistæ verba, in suam partem con-
tutur interpretatione torquere. Accipite, Man-
ducate. Hoc, id est, hic panis, (inquit) is quem
aceperat, & fregerat, est corpus meum. Sed
hæc est interpretatio Lutheri, non verba Christi,
neque verborum sensus. Si panem, quem
acepit, quemadmodum accepit, sic tradidit.
set discipulis, nec ante convertisset in carnem,
ac porrigendo dixisset: Accipite & manduca-
te: recte diceretur porrexisse, quod in manus
aceperat: nihil enim fuisset aliud, quod por-
rigeretur. At quem, priusquam daret Apostoli
manducandum, panem convenerit in car-
nem, non iam accipiunt panem, quem ille sus-
ceperat, sed corpus ejus, in quod panem con-
verterat. Quemadmodum, si quis, quem fe-
men accepisset, alii daret inde natum hostem,
non id dedisset, quod accepert: quanquam na-
tura communis ordo, alterum fecisset ex alte-
ro: ita multo minus porrexit Apostolis id, quod

in manus acceperat Christus, quum panem sus-
cepsum, illi suam ipse carnem tanto vertisset:
miraculo, nis qui contendat, quoniam Aaron Compar-
virgam sumpsisse in manum, & virginem ejecisse: & eo efficax
manu, ideo cum colubro quoque, virga extitit.
selubstantiam, aut colubri denuo, cum rece-
pta virgula. Quod si cum colubro, virga restas-
se non potuit, quanto minus restare potest pa-
nis, cum carne Christi, tam incomparabili sub-
stantia? Nam quod argutatur, immo nuga: Lutheri
tui Lutherus, pro sua simplicitate fidei facere, nuga ar-
quum de vino dicat Christus, non, hoc est san-
guis meus, sed, hic est sanguis meus: miror,
quid homini venerit in mentem, quum istud
scriberet. Quis enim non videt, quam nihil
omnino facit pro eo, immo contra: videbetur
magis pro eo fecisse, si dixisset Christus: Hoc
est sanguis meus. Habuisset enim ansam saltam
Lutherus, qua demonstrandi Articulum re-
ferret ad vinum. Nunc vero, quum vinum
sit neutrius generis: Christus ait: non hoc, sed
hic est sanguis meus: & quam panis sit generis
masculini, ait tandem: Hoc est corpus meum,
non hic: ut uterque ostendat Articulus, Chri-
stum, neque panem propinare; neque vi-
num, sed suum ipsius corpus & sanguinem.

NAM quod videri vult Lutherus, prono-
men, hoc, ad corpus referiti, non Christi pro-
posito, sed occasione linguarum, hempe Latinæ
& Græcæ, ac proinde nos remittit ad Hebrai-
cam, an non ridiculum est?

Nam Hebræa lingua, si neutrum genus non
habet, non potest tam aperte declarare, ad
utrum Christus retulit Articulum, quam La-
tina vel Græca. Nam in Hebreæ lingua, si Ar-
ticulus fuisset masculinus, tanquam diceret, hic
est corpus meum & tamen res relinqueretur
ambigua, quia potuisse ealocutio videri co-
acta, ut cessante lingua, non habentis neutrum.
Sed quum apud Latinos, panis & corpus sit
diversi generis: is, qui translult è Græca, Ar-
ticulum conjunxisset cum pane, nisi apud Evans-
gelistam repetisset demonstrationem factam
de corpore. Prætereat quum Lutherus fatet-
tur idem generis discrimen esse, & Græcis fa-
cile potuisse cognoscere Evangelistas, qui scri-
pserunt Græce; Articulum fuisse posituros, qui
referretur ad panem, nisi quodd consit mensis
dominicæ, voluerunt admonere Christianos
Articulo corporis Christum non panem com-
municasse discipulis, sed corpus. Quamobrem,
quod Lutherus interpretatur in suam partem
verba Christi: Accipite & manducae, hoc
est corpus meum: id est, hic panis, quem ac-
ceperat: non ego, sed ipse Christus contra doc-
et, sua verba intelligi: nempe hoc, quod ei
porrigebat, non esse quod ipsi videbatur pa-
neti, sed suum ipsius corpus (si recte Christi
verbare censemus Evangelistæ) Nam alioqui po-
terat dicere, non hoc (quod exponeretur) id
est hic, sed aperte potius, hic panis est corpus
meum: quo sermone docecentur Discipuli, id
quod nunc Lutherus docet Ecclesiam: nempe

Compara-
tio elegans

in Eucharistia pariter & Christi esse corpus & panem. Nunc vero sic loquutus est, ut ostenderet manifeste, corpus duntaxat esse, non panem.

J A M quod tam magnifice transfert ad se Lutherus : quod Christus etiam loquitur de calice, quem nemo dicat esse transubstantiatum, miror hominem non pudere tam in-

Argumen- temperantis ineptiæ. Quum dicit Christus, tum Luthe **Hic calix Novi Testamenti in meo sanguini** ineptiæ ne, quid facit pro Luthero ? Quid enim si- gnis faciat aliud, quam id, quod discipulis propinabat in calice, suum esse sanguinem ? An ex his Christi verbis ostendet nobis Lutherus, manere vini substancialiam, quia Christus loquitur de sanguine ? aut vinum in sanguinem non posse mutari, quia adhuc restat calix ? Utinam præludium delegisset sibi Lutherus ex alia materia, in qua minore periculo potuisset ludere. Nam quum Bohemos & Græcos sic excusat ab hæresi, ut hæreticos clamet omnes esse Romanos; multo magis ostendit se Lutherus hæreticum, qui non solum fidem abnegat, quam tota credit ecclesia, sed etiam deteriora credi suadet, quam aut crediderunt Græci, aut unquam credidere Bohemi.

Catalogus mendacio- rum Lu- theri in regem. **QUID** ais Lutere ? quid in te credis, dum haec legit, interea rogat Lectorem ? an non mirari, ac detestari tuam impudentiam ? Dixisti, regem argumenta tua regaliter transfigire : sed Lector te videt hic scuriliter valde mentiri. Dixisti, regem Christi verba truncare sed Lector te dignum censer, cui mendacissima lingua secari debeat, & stolidum truncati caput. Dixisti regem nihil afferre, nisi Oportet sic esse : Lector eum videt tua argumenta tam vere soluisse, ut nihil habeas, quo possis ferre subsidium.

Lutheri vitatio, **E**T tu, quo fugam tuam turpissime dis- similes, excerptis è tam multis unius argumenti partem, & illam quoque, quamcum potes, depravas, quam nec sic effugis. Sed nusquam tutus, hoc illuc trepidus curvitas, sicut fugientes solent. Debuit, inquis, ostendere protonomen, hoc, ad corpus pertinere; quasi non omnes eum videant id clarissimis argumentis fecisse, & exemplis etiam illustrasse, de lemine & inde nato flore, de virga & inde facto serpente. Quibus tuum illud præsidium de circumstantia plane prostravit. Et tamen illa dissimulans, turtius redi cum eadem circumstantia. Accepit panem, benedixit, fregit, ac dixit: **Hoc**, id est, hic panis est cor- pus meum. At interea de response regis, verbum nullum : de exemplis illis magnum silentium.

Verba Lutheri **Vides** hic, inquis, ut omnia illa verba, accepit, be- nedixit, ac fregit, de pane dicantur. Et eundem de- monstrat pronomen, hoc. **Quia** illud ipsum, quod ac- cepit, benedixit, ac fregit, hoc inquam, acceptum, & benedicatum, & fractum, significatur, quam dicitur: **Hoc** est corpus meum, non predicatum, sed subiectum demonstrat. Non enim corpus suum accepit, bene- dixit, & fregit, sed panem : non ideo demonstrat cor-

pus, sed panem. **Hec** sunt, inquit, clara verba, quare nequitosus occulit.

Sed quid rex ad ista responderit, & hoc tam aperte stultum sophisma, quam aperta ratione diluerit : hoc nequitosus occulit Lutherus, Et tanquam omnium clausisset oculos, ne quis illud posset legere: sic turtius stultissime jaçat idem sophista, turtius oculis subjiciens, & prædicans subiectum, & prædicatum, & catenam collectio nobis longam faciens è glacie, Panis erat, quem argumenti accepit, ergo panis erat, quem benedixit. Pa: Lutheri. nis erat, quem benedixit, ergo panis erat, quem fregit. Panis erat, quem fregit, ergo panis erat, quem dedit Discipulis. Sic Lutheri soles vigilianti stertere nafo, ut te non sentire simules, quum hanc fragilem catenam tuam tibi rex infringeret, negans Christum dedisse, quod in manus acceperat, postquam id, quod accepit, mutavit in aliud: quemadmodum pulcherrime demonstrat exemplum illud, de florenato ex se- mine. Quod exemplum, tu non es autus attingere. Sed si teneret hæc præclara catena Lutheri artua, nec virga Aaron ex virga versa fuit in ser- gumen- pentem, nec ex serpente turtius in virgam, si sic gare certis sophisticari pergamus. Aaron, quod in manus scripturis, sumpsit, hoc projectit, sumpsit autem virgam, projectit ergo virgam. Deinde, quod projectit, hoc ante Pharaonem jacuit, sed non nisi virgam projectit, ergo non nisi virga jacuit ante Pharaonem. Aut si simul fuisse vis, & virgam & serpentem, licebit saltem eodem modo colligere. Quod in terra jacuit, hoc Aaron sustulit, & lecum retulit, sed serpens jacuit in terra : ergo serpentem è terra sustulit, & serpentem retulit domum. Quin eodem sophistmate ptobabis nobis Evam perpetuo fuisse costam, si quis hoc sophistmatis genus ad- mittat. Quod Deus de latere tulit, hoc Adæ conjunxit, in uxorem, sed de latere ejus costam tulit, ergo costam illi dedit uxorem. Quod si quis hoc sophisma tuum rideat: hic serius, ut Cynicus soles, cum eodem redibis insaniens, & rem Lutheri conaberis obtinere convitiis, exclamans: Vos alini, nunquid costam tuhi Deus ex Adam, & ædificavit in mulierem, & adduxit ad Adam, & ei dedit in uxorem ? Nunquid igitur costa fuit, quam de Adam tulit ? & quod tulit, id ipsum ædificavit ? & quod ædificavit, id ipsum ad- duxit ? & quod adduxit, id ipsum conjunxit ? Ergo à primo ad ultimum, costam ex Ada tu- Hoc Lu- hit: ergo costam Adæ conjunxit. Jam si quis au- there tuum deat hujus sophistmatis aperte mysterium, ac sonat argu- neget. Deum adduxisse costam, quam ædifica- mentum.

vit in mulierem, sed mulierem, quam ædi- ficavit ex costa, sicut Christum, respondit rex, dedisse discipulis, non panem, quem acceperat, sed corpus, quod ex pane fece- rat, illum ridicule ridebit Reverendus pater, & negabit argumentum suum bene soli tam esse, neque quicquam diceret responsum, præter, Non enim oportet sic esse. Nec interea verbum faciet ul- opus est, lum, de his, quibus tam aperiè revincitur.

N A M quælo te Lutere, per stultitiam tuam, cur non es autus resumere præclarum il- lud

lud argumentum tuum de articulo? Credo profecto, omnes articulos tuos concepisse chitragram & prodagram, ex frigore illius unius articuli, quem, quum Babylonem tuum contulisti responso regis, ita stolidi reperi tractasse te, ut nec insanus potuisse insanum: ita tractasse regem contra te, ut illud unum vulnus, quoniam causam tuam vulneraveras, mortiterum efficeret, atque totam hæresin tuam, illo uno vulnere peremerit; etiam si nullum addidisset ulterius. Atque ideo minus miror, si dolor te non est passus, iterum tam lethale vulnus, tua tibi stultitia factum, retricere: nec illud item de non transubstantiatio calice, quod argumentum plane reperisti, nimium benepotus in calice. Nunc ubi illorum te pudet, satis est omnia tacere, & clamare, nihil aliud asserti contra te, quam Oportet sic esse: verba sunt clara & aperta.

Illic fere
discit esse
disertus.

Verba
Lutheri.

Sed nec
eos qui-
dem o-
mnes.

Quisquis
te dedo-
cuit, tu pla-
ne videris
neglige
Gramma-
ticam.

Ita nihil
habet pro-
sancto ne-
bulo.

Verba Lu-
theri.

Ita ne vos
Thomistika,
ausus est etiam a me exigere, ut probem
doctus non transubstantiari, scilicet in suis Thomista,
estis Doct. docendus etiam est elementa disputationis, qui quoniam
ut necia-
tis, quid
cui sit pro-
bandum.
Difce hic
Luthere
tuum offi-
cium,

nisi quatenus probaret, quod diceret. Nunc vero quum Lectores Regem videant, tale nihil exigere, sed ipsum quæ debuit, ipsa luce clarius probasse, facile ridebunt, ac recipient hoc stolidum Lutheri commentum, cum cæteris ejusdem Patis vanitatibus. Verum divino quid sibi velit. Postquam videt ea soluta, quæ prout lit adversus fidem publicam, nec amplius habet quicquam, quo jam possit tam stolidi dicta defendere, cupiens à necessitate disceptationis absolvii, sic interpretatur, quasi exigere ab eo, ut reddat rationem, cur adversus tam constantem, tam perpetuam totius ecclesiæ fidem, clarissimis Evangelii verbis firmatam, impianum tueatur hæresin: hoc demum sit exigere: ut probet negativam. Et hæc est eximia stropha Stropha Reverendi patris, quæ se diversum sperat, ac Lutheri fugiturum, ne comprehendendi possit à tardis & crassis Thomisticis.

Ostendit, quam stolidus Lutherus conetur refellere solutionem principis, que respondit ad ea loca, quæ Lutherus allegavit ex Apostolo, quibus Eucharistiam probaret esse verum panem.

C A P. XIII.

SED haecen, philosophatus sit Thomista noster Verba regius; nam videre dignum est, quam Thomistica, Lutheri. theologisetur adversus meas rationes. Cum ego aduersus Thomisticum illum fidei articulum, posuisse fulmen illud cœlestis, Pauli verbum, I. Corinth. 10. ubi tam aperte panem appellat hoc sacramentum, ut nec Regis cruditas, nec Thomista requititia ullum mentiendi & ludendi effugium invenire posset: cum stolidi verba Pauliluce clariora. Panu, quem frangimus, Quoniam nonne participatio corporis Domini? Non ait, Cor. do Luthe-
rus intelligit, quod frangimus, non ait nihil illud consecratio-
nis reliquum, quod frangimus, aut accidentia, qua
frangimus, sed panis, quem frangimus, utique Adverte-
jam benedictus & consecratus. Hic igitur panis be-
nedictus est participio corporis Domini, &c Simile est
1. Cor. 2. Qui manducat hunc panem, &c. Hoc bonus & suavis Thomista, nihil neque Scripturarum, ne querationis afferens, sed ex merito suo. Oportet sic esse, dicit. Scripturam sanctam solere aliquando id appelle-
re, quod fuit, vel quod simile fit, ut Exod. 7. De-
voravit virga Aaron virgas magorum, id est draco, qui fuit virga Aaron. Hac ille.

E CCE Lector, ut bonus & suavis satanista noster fratralis, ait, regem nihil afferre Scripturæ, quo probet Scripturam aliquando, aliquid appellare, non id quod est, sed quod ante fuit. Et tamen idem bonus & suavis Lutherus noster fratralis, afferit, & commemorat eam Scripturam, quam ad id probandum attulit Rex: & afferit eodem ipso in loco, in quo negat, Regem ullam atrulisse: & sic reverendus Pater nunquam sibi contrarius, simul dicit: rex ad istud probandum afferit Scripturam, & nullam afferit Scripturam. An ideo non est Scriptura sacra, quia est in Exodo? Aut ideo non ars disputandi afferit id Rex, ut probet propositum, quia reverendus Pater explicare se non potest, dum valde se versat, ac torquet, ut probet Regem

Quis autem tam insanus est Grammaticus, qui ex hoc sermone, Hoc est corpus meum, intelligat, aut colligat id, quod est panis, transubstantiari in carnem. nisi Thomistarum fax: quæ etiam Grammaticam nos dedocere?

NON dubito Lutere (quanquam sis impudens) quin hic tam sudes latius, quam sentias apud te, quid Lectores sentiant de te, tam stolidi dissimilante omnia, quæ te videre vident omnes. Nam quod ita queris. Quis tam insanus est Grammaticus? nos hoc Lutere querendum relinquimus tibi, qui assidue vertatis, eum insanis Grammaticis, qui tuas hæreses insanis & agrammatas, sua picturant insanam Grammatica. Sed qui sic illa verba intelligunt, quonodo qui intelligunt, tu bis insanus appellas insanos: illi sunt, inquam, & doctissimi qui que veterum, & sanctissimi. Quorum Rex tibi multos adduxit, qui panem afferunt non manere, sed in carnem verti, tot leculis nati, non ante Thomistas modo, sed & ante Thomam, quos a Rege dominatos impudenter dissimulas, ut eos licentius blasphemem, & insanus appelles insanos.

Quin eximus nostralis Rex Henricus, stropha Ita ne vos Thomistika, ausus est etiam a me exigere, ut probem non transubstantiari, scilicet in suis Thomista, estis Doct. docendus etiam est elementa disputationis, qui quoniam affirmativam debeat probare, contendat ab adversario, ut negativam probet. Hos doctissimos viros ad hereticos mittamus. & ad Turcam, ut fidem nostram defendant: sic, ut non sit necesse rationem fidei reddere, sed solam dicere, proba negativam.

EN tulus Lector stropham Lutheram, hoc est, stolidam probris impudentiam. Debuisse reverendus Pater, principis verba referre, quibus ab illo dicit exigi, ut probet non transubstantiari. Nam quoniam ieiat Lutherus, se omnibus compertum esse mendacissimum, potuit scire, neminem ei quicquam crediturum,

per illam scripturam, non satis probare propostum? Sed hoc in loco Lectör, nequid aut subducere videamur, aut affingere: sicut Lutheri verba regulum, ita regis quoque verba subjungemus.

Verba Re-
gis.

HACTENUS ista differui, duntaxat ut ostenderem ex ipsius Christi verbis, & Evangelistarum, ostendi non posse, quod ille se jactat ostendere, imo contra liquere perspicue, in Eucharistia panem non esse.

QUOD in Actis Apostolorum ait, Eucharistiam appellari panem, vellem, protulisset locum, ego nullum repetio, qui non sit ambiguus, & potius videatur de communi convivio dicere, quam sacramento, Apostolus tamen (fateor) panem non semel appellat, vel Scriptura secutus in sermone morem, quæ solet interdum vocare quippiam, non id quod est, sed quod ante fuerat, ut quium ait: Virga Aaron devorat virgas magorum, quæ tamen tunc virgæ non erant, sed serpentes: vel contentus fortasse vocare, quod specie præsepebat, quum satis haberet, rudem adhuc in fide populum, lactepascere, nec primum aliud exigere, quam ut quocunque modo crederent in facramento esse corpus Christi, postea paulatim, solidiore cibo pasturus, postquam adolevissent in domino. Idem potuit, & in Apostolorum Actis contingere, ubi nec beatus Petrus alloquens populum, & illis Christi fidem insinuans, ausus est adhuc aperte quicquatum, de ejus Divinitate dicere, ita abdita, & populis dubia mysteria non temere proferebant. At Christus Apostolos suos, quos tam diu sua doctrina formaverat, ipso sacramenti instituendi principio, docere non dubitavit, panis vinique non amplius restare substantiam, sed manente utriusque specie, utrumq; tamen, & panem & vinum, in corpus & sanguinem suum esse convertum. Quod tam aperte docuit, ut mirandum sit, exortum quenquam postea, qui rem tam claram, rursus vocaret in dubium. Quomodo enim potuisse apertius dicere, nihil illic remansere panis, quam quam

Contra Lu dixit: Hoc est corpus meum? Non enim dixit; therum ex In hoc est corpus meum, aut cum hoc, quod ipsi Christi videris, est corpus meum, tanquam in pane, verbis.

aut simul cum pane, consisteret, sed hoc est (inquit) corpus meum, nimirum declarans manifeste (ut os cuiusque gannientis obstrueret) hoc totum, quod porrigebat, ipsius corpus esse. Quod ita porrectum Apostolis, etiam si (quod non fecit) nomine panis appellasset, tamen quam simul admoneret auditentes, id ipsum, quod vocaret panem, nihil aliud esse, quam solum corpus, in quod totus fuerat, ipso mutante, conversus. Nemo potuisse dubitare, quid Christus vellet panis appellatione significari: eoque circumstantia ipsa

Contra Lu (nam circumstantiam Lutherus admittit) de-therum ex clarat evidenter vocabulum panis, quum pa-circum nis mutatur in carnem, absque ulla violentia stantia. Lutheri fa-facta verbo divino, panis significare speciem, ceta illusio, non substantiam: nisi Lutherus adeò inhæret

proprietati verborum, ut Christum credat in cœlis quoque fuisse panem triticeum, aut hordeaceum, propterea quod ipse dicit de se: Ego sum panis, qui de cœlo descendit: aut veris uitis onustam vitem, quia dixit ipse: Ego sum uitis vera, & Pater meus agricultor est: aut electos denique remunerandos in cœlo voluptate corpore, propterea, quod Christus ait: Ego dispono vobis, sicut mihi dispositus Pater meus regnum, ut edatis & bibatis super mensam meam, in regno meo.

NUNC judica lector, quam necessarium argumentum sumat Lutherus ex Paulo, quum Evangelista probent, panem in carnem versus. Quid affert Lutherus, quo doceat, non sic à Paulo vocatum panem, quod jam non sit panis, sicut in Exodo vocata virgam, quæ tamen virga non erat, sed serpens. SED Meretrix, quam male urat Patrem reverendum, quod cius mos istum nodum nescit solvere: bene declarat ita reverendi Patris, per quam, sicut meretrices, ubi quid objicitur, quod nulla ratione possunt refellere, respondere solent impudenter, Tu mentiris: Sic venerabilis Pater, in eam conjectus angustiam, unde nullum videt exitum, arma sua sumit sibi, & viam sibi vi facere tentat per convitia.

Mentiris, inquit, in caput tuum Rex stolidus, & Verba Luciferi, qui fronte impudenti ausus es verbis Dei thei infallibilibus tribuere, ut aliud sonent, quam significant. Quantam obscuram fenestram blasphemandi, aperuerit furor iste Regis universis hereticis, & fidei hostibus, si semel admissum fuerit, Scripturæ autoritatem lubricis & fallacibus verbis nitit. Quid tum, non probare, improbare, tueri & defendere poterunt omnes omnium dogmatum magistri. Quanto reclusus sanctus Augustinus, ne jocosum quidem Cur ergo mendacium, nec officiosum in sacris literis recipere tu semper serio manistris.

O sapientem & sanctum Patrem Lutherum, & unicum orbis miraculum, mentiendi ne- scium nebulonem, qui verecundia vere virginea vereatur, Dei verbis infallibilibus tribuere, ut aliud sonent, quam significant, tam aperte, praesertim contra motem & exemplum Christi, cuius omnes omnino parabolæ significant nihil aliud, quam sonant. Et quis non videt, quantam fenestram blasphemandi aperuerit Rex universis hereticis, & fidei hostibus, si semel admissum fuerit Scripturæ autho- ritatem lubricis & fallacibus verbis nitit? quid non tum probare, improbare, tueri & defendere poterit malorum omnium dogmatum Magister pessimus? Ut exempli causa, si Lutheri mortui cadaver Scriptura vocaret (ut saepe ei si non vocat) hominem: jam Lutherus, qui negat aperta, tam tacita collectio, sic formaret argumentum: omnis anima moritur cum corpore, ergo nul- lum est purgatorium: & (ut est acutus) hoc pacto probaret assumptum. Qui mortuus est, adhuc homo est, sed homo non est nisi quidam compositum, ex anima & corpore, ergo mortuus est compositus ex anima & corpore, sed utroque mortuo. Jam si quis illi respon- deret,

deret, Scripturam, quum cadaver appellat hominem, populi more loqui, nec id vocare, quod jam est, sed quod ante fuit: Ibi statim reverendus pater irasceretur, & pio zelo clamaret fervidus; Mentiris stolidē & sacrilege, qui fronde impudenti ausus es verbis Dei infallibilibus tribuere, ut aliud sonent, quam significant. Verba sonant cadaver esse hominem, ergo idem vere significant, & sic mortua est etiam anima, & sic invicta stat hæresis mea, quod nullum est Purgatorium: & sic per hanc fenestram, quam aperit Rex, reverendus frater Lutherus, & hereticisimiles, qui sunt acuti Sophistæ, saltu se præcipitant ad inferos: & ideo Augustinus, nec jocosum mendacium, nec officiolum in factis literis recipere voluit. Nam is mentitur scilicet, qui in sermone uituit iisdem figuris, quibus utitur populus.

Verba Lutheri. Sed esto. Rex Thomisticus non dignetur Creatorem suum tanto honore, ut sensum suum in verba ejus captivet, fassus fese potius nescire, quomodo virga virdam vorarit, quam temere ea depravet. Sitque verum, quod virga dicatur draco, qui fuit virga. Quia consequentia sequetur, & hic panem dici, quipanis non sit, sed fuerit. An hoc est sine scriptura omnibus locis scriptura aptandum, quod uno loco reperitur?

Scilicet hac Thomistica sapientia fretus, sic argues, Scriptura semel dicit virginem esse matrem: ergo oportet multas alias quoque esse matres: licet Scriptura de his nihil dicat: quemadmodum hic facit, panem non esse panem oportet, quia virga non est virga.

At tu manus omnia perversere quine scire videri. Non, sed scriptura semel dicit, virginem esse materem, ergo oportet multas alias quoque esse matres: licet Scriptura de his nihil dicat: quemadmodum hic facit, panem non esse panem oportet, quia virga non est virga.

QUANTUM hæreat in randicis Lutheri dentibus, istud serpentis corium, in quam versa est virga Aaron, vel illud bene declarat, quod tot solutionibus tam sollicite quærens, nullam potest invenire, quæ non sit prorsus absurdum. Nam primum vult, adhuc virgam esse, quæ sit in serpentem versa, eadem ratione facturus, ut maneat etiam serpens, quum denuo facta sit virga: deinde etiam, si illuc virgam appelleret Scriptura, quæ virga non sit, sed fuit, tamen id exemplum frustra protulisse principem, quia ex uno loco non cogimur credere Scripturam, eodem modo loqui in omnibus. Quid non potest reverendus frater facile solvere: si hoc est solvere, fingere, se non intelligere, quid debeat solvere? Nam videri vult hoc pacto regem dicere: Quia sic aliquando loquitur Scriptura, ideo scripturam semper ita loqui, quasi adversus Lutherum urgentem, ex uno aut altero loco Scripturæ, corpus Christi vocantis panem, necessario verè panem esse, propterea quod panis ibi vocaretur non satis regi fuerit, si alio Scripturæ loco probaret, id nulla necessitate consequi, quia Scripturæ non sit perpetuum id appellare, quod verissime sit: sed aliquando ex humana consuetudine id appellare, quod videtur esse, vel quod paulo ante fuit, sicut virgam Aaron appellavit, quum jam serpens esset, non virga: & hominem appellat interdum quod homo non est, sed cadaver: interdum fortasse quod est pictura vel statua. Quum rex ergo, tan-

tum probat illud Pauli vocantis panem, non cogete, ut vere sit panis: sic rem tractat Lutherus, tanquam rex ex illo loco probare vellet, quod non sit panis, quum illud non ex Paulo probet rex, sed ex Evangelio: simul id probans, quod Pauli verba non probant contrarium, id quod regis proposito abunde satis est. Et quum facile sentiat reverendus frater, hanc stultam fycophantiam suam omnibus esse conspicuam, tamen velut nemō posset intelligere tam acutam stropham, per duas fere paginas, mire sibi plaudit in illa. Et tandem, velut aculeo acutissimo, regem pungit in fine.

Rex, inquit, blaterat, virga dicitur virga, & tam men non est: ergo Paulus panem vocat, quod non est Lutheri. panis, quasi panis & virga idem sint.

Et jam post tantam victoriam triumphat gloriōsus frater.

Quia Barathra, inquit, non induceret Sathan in eccliam, postquam Sophista in cathedras recepti, disputat hac forma docendi & disputandi uti coperunt? nisi tu?

QUÆSO te Lector, quis morio non ridicet morionem, tanto cum tumultu se tam ridicule commoventem, quod dicat aliquis, eodem locutionis modo, Paulum appellasse panem, id quod ante fuit panis, licet jam non sit panis, sed caro, quo sermonis tropo, virgam vocavit Scriptura, id quod jam virga non erat, sed draco. At istud, velut apprime ridiculum, ridet homo ridiculus. Ergo si dicas Lector, asini cadaver asinum sic appellari posse, quemadmodum cadaver hominis appellatur homo, quanto cachinno ridebit te Lutherus, & negabit admittendam similem figuram sermonis, propterea quod res ipsæ sint tabernacula dissimili specie. Quia non sunt, inquiet idem homo & asinus, sicut non sunt idem, panis & virga. Quid, si sic solvamus argumentum: quando sic arguit mihi reverendus Pater? Non sunt idem, homo & asinus: concedo de aliquo asino, & aliquo homine: sed respondeo, quod qui se sanum putat, quum sic argumentatur, idem omnino sunt asinus, & ille homo. Et sic cadaver illius asini, potest appellari asinus, sicut cadaver illius hominis, potest appellari homo: quum prorsus idem sint ille asinus homo, & cadaverosus asinus.

Sed & aliam, inquit, ostendit rex dexteritatem Verba Lu- suam in hac re, ut nihil nisi Thomista credi possit. theri. Si, inquit, Lutherus tam rigide captat verba Scri- ptura, dicet & Christum esse panem triticeum in caelo, dum dicit: Ego sum panis, qui de caelo descendit. Item naturalem ritum, ubi dicit: Ego sum vitis ve- ra. Dixi ante, nihil crassius & insultius esse sub Turrides: Sole natum, Thomisticus monstris. Quis enim puero- quia nil rum hunc delirum regem non rideat? Non est in ipso aliud potes sensus aut vigilia, ut rideat, quid interficit inter sua somnia & haec verba Christi. Ipsa enim consequen- tiaverborum, absurditas rerum, pugnantia intelli- gentiarum, tum ipsiusmet interpretatio, cogunt cum cerevisiæ de pane spirituali loqui, sicut dicit; Verba mea spiri- tus sunt vita, quorum nihil est in verbo Pauli, de pa-

calicem

ne Sacramenti loquentia. Imo omnia urgente Paulum de pane triticeo intelligi.

ECCE Lector, aliam dexteritatem Lutheri, & talem, ut nihil nisi potius credi possit: beque quicquam sub Sole natum est, et aliis & insulsius potissimum monstris. Nam quum ebruius ante balbutisset verba Scripturæ, non nisi in proprio & Grammatico sensu sumenda, rex ejus insignem stultitiam elobet: quod ex eo sequeretur, Christum esse panem triticeum in celo, & vitam onustam uis, & Sanctos olim epulaturos & bibituros in regno Dei. Nunc D. Lutherus ægre ferens, stultitiam suam sic attacatam, ridet valde iratus, & reverendus Pater pro sua reverentia, valde verniliter scurratur, postulanus, ut scurrilitas sua valeat pro solutione, quæ alioqui per se tantum valet, quantum ualeat. Nam quum ait, satis apertum esse ex circumstantiis, quo pacto Christus accipit uoluerit, quod ipse panem vocavit, & vitam, ita rex probavit; quod Lutherus dolet, & dissimulat, ex circumstantiis esse pessimum, quomodo Paulus accipiat panem in Sacramento, quum appetere declareret, ex illo pane factum esse Christi corpus: nisi non satis declarat Scriptura, quomodo accipiat virgæ vocabulum in Exodo, quum eam ante narrarit ex virga versa in colubram. Nam ille coluber, adhuc male ebruium potistam, qui vigilans dormit, & dum omnia distinguit, atque (ut ipsi videtur) acute discriminat, inguinis & capitis quæ sunt discri-mina deficit.

Et miror, inquit, sapientissimum hunc Thomistam, cur non & accidentia transubstantiet.

Et paulo post nebulu rursum, ridet Ambro-
sium: *deinde querit;*

*Quæ necessitas perimenda substantia, & servan-
torum accidentium.*

NON est, cur quæras à rege, cur non trans-
ubstantiet accidentia. Quætere debes istud à
Deo: nam ille substantiam transubstantiat,
non rex: qui & ideo credit Deum panis mutasse
substantiam, relictis accidentibus, quia sic fieri ecclesiam suam docet idem Deus qui fecit,
qui & intus docet & extra verbis Evangelii,
cum occulto ejus statu conspirantibus, ex pane
fieri corpus ipsius, hoc est, panis substantiam
verti in substantiam corporis. Quid si verba,
quæ sunt clarissima, quicquam haberent am-
bigui: imo vero, si viderentur ut in diversam par-
tem potius aliquantuna vergere, tamen quum
Christus se promiserit, per Spiritum Sanctum
Ecclesiam suam esse doctrinum, & se cum ea
futurum, usque ad consummationem seculi,

Lutherum quumque reprobarit tibi, tot Veterum testi-
mentari de monio, tot recentium, hanc transubstantia-
fide trans-
stionis fidem, non esse, quod tu mentiris, no-
substan-
tiationis;
vam, sed à Christo passo totius ecclesia per-
petuam, quis non videt, aut tot seculis, Ec-
clesia sua Christum defuisse, hoc est, verita-
tem falsa promisisse, aut Spiritum veritatis
falsadocuisse, aut te arrogantissimum esse ne-
bulonem, qui, quomodo Scriptura sit intel-
ligenda, jubeas orbem totum tuæ potius

stupitias credere, quam qui scribentibus inspiavit, Deo: nec illi sis crediturus, muta-
tam esse substantiam, nisi rationem reddat
tibi, quare non transubstantiat accidentia? Hoc est, Deo te non habiturum, sed nisi sic
agat tecum, ut res fiat palam, & tollatur fides.
Nam Christus, ideo videri potest accidentia
reliquissimæ, ut rectius esset corporis mysterium
ut aut meritum fidei tolleret evidenter rei: aut
populus reformidans edere, non perciperet
fructum Sacramenti.

Sed & hæc pulcherrima Lutheri sycophan-
tia est, quod quum princeps dicat, indignam
esse panis substantiam, quæ cum illa misceatur
substantia, quæ creavit omnes, ibi Lutherus in
campo suo spatiatur, nugatur, scurratur, iti-
det, tanquam rex, quod obiter dixit, proba-
bile id attolisset, loco demonstrationis neces-
saria. Deinde vociferatur & clamat, esse terribilis Nam Lu-
thericum, quod rex patem dicat indignum, qui therus non
cum ea misceatur substantia, quæ substantias o-
mnes condidit. Nam hic videri vult, tam rūdem coribus
esse principem, ut putarit corpus Christi non esse miscere.
creaturam, sed Creatorem. Et quum ubique,
reverendus frater affectet videri mire sapiens,
hic subito videri studet, ita stupidus, ut non
senserit principem ita loqui, propriæ Divinita-
tem Christi, quæ per concomitantiam (ut vo-
cant) semper adest corpori: nec intellexerit
homo simplex, per communicationem idio-
matum, ut homines passim loqui de Christo,
ut hominem dicant creatorem, & æternum,
& Deum, vicissim dicant & sacrum esse &
mortuum.

Præterea hic rhetoriciissimum illum contemptum, Verba
dum duas urgentissimas similitudines apposui de ser-
Lutheri
reigno, & Deo incarnato, ubi neque igni ferrum
neque Divinitati hominem necesse est cedere. Mibi
enim etiam, si non necesse sit, mea afferere, tamen
satu negoti fecero, assertori, si suum pigmentum aliter
se posse habere demonstravero. Itaque possum dice-
re, corpus Christi, sic salvo pane in Sacramento esse,
sicut est ignis in ferro, salva ferri substantia: &
Deus in homine salva humanitate, utrobiq; sic mix-
tu substantia, ut sua cuiq; operatio, & natura pro-
pria maneat, & tamen unum aliquid constituant.

FINGIS hic, Regem tuas istas similitudines dissimulasse silentio. Sed qui librum princi-
pis legerit, videbit, te dissimulare principis re-
sponsum: quanquam similitudines tuae tam
dissimiles veri sunt, ut opere pretium non fuen-
tit ullum respondisse. Nam primum de ferro,
quod affers, & igne, vide quam pulchre
coapses. Aut ignis est, ut sensere quidam,
qualitas & fervor excellens in ferro, aut ignis
congestus in poros. Si illud primum, nihil si-
mile de corpore Christi, quod non est qualitas:
Si secundum, ne sic quidem quicquam quadrat
similitudo tua. Nam (ut princeps prudenter
annovavit) Christus non dixit: In hoc est
corpus meum, aut simul cum hoc, sicut in
ferro vel cum ferro est ignis, sed simpliciter di-
xit: Hoc est corpus meum. At nec ferum il-
lud ignis est, sed ignitum. Illud vero, quod
pot-

Lutherus portexit Christus, Christi corpus erat, si Christo credimus: si tibi credimus, non erit Christi corpus, sed panis (ut ita dicamus) Christi corporeus: sicut ferrum tuum non est ignis, sed ferrum ignitum. O caput ferreum, & frontem dignam, cui ferrum ignitum longas infigit literas. Quam si velis sic esse, corpus Christi cum pane, sicut corpus glorificatum est, aut potest esse cum alio corpore, aut sicut anima est cum corpore, tamen in eodem luto hæsitabis. Nam neque recte loquetur, qui dicit corpus esse animam, sed animatum: neque qui sic loquetur, hoc corpus, puta, lapis est hoc corpus glorificatum, puta, corpus Christi, jam januis clavis ingredientis mortuum parietem, sed in hoc lapide aut cum hoc lapide est hoc corpus Christi. Sed Christus, ut tam istam similitudinem ostenderet esse dissimilem, non dixit, in hoc, aut cum hoc, sed dixit, hoc est corpus meum. Jam altera similitudo tua, de Deo incarnato, non est absurdum modo, sed impia quoque atque sacrilega, ut ex qua sequatur, quod deprehendit prudensissimus princeps: quod sicut Deus assumptus hominem, ita Deus & homo in unitatem suppositi, assumunt panem & vinum: ut Deus, qui quod semel assumptus, nunquam reliquerit: nunc tot panes, tot pocula, tam cito reliquit, aliud sumat in unitatem suppositi, neque enim aliter quadat similitudo, ut cum corpore Christi sit panis, sicut ibi Deus cum homine. Sic Deus rotari finit hæreticos, & præcipites ferri dementia, ut in stultiam truant, & in insanias fallas. Et jam postquam tibi probatum vides, sensum Pauli non probare pro te, nec illum sic vocare panem, quomodo tu contendis, quum similes formas loquendi videas, è Scriptura sacra productas: quum Evangelium videas manifeste probare contra te: quum Evangelio nemo dubitet Pauli sensum esse conformem: quum sanctos Patres omnes, omnes fidei Proceres, omnes omnino fideles à Christo passo, tot seculis videas, una voce contra te testari: quum cogaris ipse fateri, totius ecclesiæ fidem falli non posse: denique, quum te manente videas turpissime victimum esse: jam præfurore frendens, & ringens, & fardonum intermissione ridens, buccinas te victorem, & clamante habere nunc hunc Atticulum præclarie confirmatum: & ut ostendas te more tuo aliorum opéra bona reddi deteriorem, plus quam fastidiosus adjungis.

Altera Lutheri parabola
æque absurdæ.

Verba Lu- Antea posui, nihil referre, sive sic sentias detra-
theri.
Hic jam se **substantiatione**, sive sic. Nunc autem discerno, im-
pium esse & blasphemum, si quis dicat panem tran-
allegat re-
pugnantiæ substantiarie.

DICUNT istud, sicut scis, non solum populus ubique Christianus hodie, sed & Eusebius, Gregorius, Cyrilus, Hieronymus, Augustinus, Ambrosius, & si quis unquam fere literis, & sanctitate claruit in Ecclesia Christi. Hosti potator impius, & blasphemus, impios & blasphemos audes appellare. Sed sic impius in terra blasphemas sanctos Dei, quomodo

apud inferos damnati, ipsum blasphemant Deum. Sed ut omnes videant, quo superbia tua turore detrusus sis in hoc barathrum deploratissimæ perditionis, ut à malo temutares in pessimum. Verba regis, quibus quum levati potueras, tuate superbia pessundedit, sub jungam.

MIROR, ex hoc dogmate, quid fru- **Verba Re-**
ctus populis spondeat Lutherus. An (quod gis-
at ipse) ne quis propterea semet credat hæreti-
cum, quod fors ita cum Lutherò sentiat? At Lutherus ipse fatetur nihil esse periculi, si quis hac in re sentiat, quod tota jam sentit ecclesia. Sed contra, tota ecclesia censet hæreticum esse eum, qui sentiat cum Lutherò. Non debet ergo Lutherus animare quenquam, cui bene cupit, ut tecum sentiat, cujus sententiam tota condeinat ecclesia: sed debet his suadere, quos amat, ut accedant illis, quos ipse quoque judicat in nullo versari periculo. Falla est ergo ista Lutheri via contra publicam fidem, non huic modo temporis, sed etiam omnium. Nec liberat captivitate credentes ei, sed educens è liberrate fidei, hoc est è loco tuto (quod Lutherus ipse fatetur) captivat, in errorem ducens, in præcipitum, & vias invias, incertas, dubias, eoque plenas periculi: & qui aiat periculum, peribit in illo.

Numquid Lector (amabo te) hoc non extrema dementia est? quod quum fateatur ipse Lutherus, nos omnes, qui Catholicæ obsequimur ecclesiæ, via tuiori, inlistere (sicuti rex ex ipsis verbis ostendit) tamen audet execrabilis ac diris devovendos proponere, si quis ejus ter execrandæ se non adjungat hæresi. Nam ut daremus ei, ipsum non peccime sentire, tum de religione publica, tum de salute Christianorum omnium, tamen insignis stultitia merito posset appellari, incertam spem pro certo præmio capitare. Atque ex illa via exilire, qua tot sancti viri eo pervenere dubio procul, quo ipse non satis certo ausus promittere se perduerum, si velimus sequi. Nunc ergo, quum nemini non liqueat, nisi qui simili atque ille glaucomate cœcutit, eum in certum atque manifestum exitium tendere, & sequentes trahere, ut in aliorum vita nomen sibi compareret, quis cui anima sua chara sit, non aduersetur, ac totis virtibus operam dei, tales ducem è medio tollere, ne posset aliquando per imprudentiam ab eo seduci. Cæterum audi nunc iterum, quam magnifice tamen interim cunctis maledicat, qui ejus gloriolæ causa, sese nolunt prudentes in barathrum injicere.

Aggressurus stolidæ Lutheri sophismata, argutantius missam non esse bonum opus, retegit ac refellit primum sycophanticam illius ineptiam, qua nugatur ut a regem colligere, populus pro missa dat sacerdotibus pecuniam, ergo missa est sacrifictum & opus bonum.

C A P. XIV.

Quintum adeſt capitale, & ſumnum, & an- **Verba**
gulare assertionis Henriciana opus, missam Lutheri,
effe

At non hic esse opus bonum & sacrificium. Ric demum D. demum Henricus est Dominus Henricus, & Thomista est Lutherus Thomista. Ac primum ex aliquo semirhethore forte est Lucher audivit: sicut adversarii senserit robora, nimium invicta, oportere, rugato naso, illum rideri & conreticus.

remni, ut stupidus Lector, credat anteā victum adversarium, quam impugnetur a tanto Rhetore. Sie & Dominus noster rex magnificus amipullū prefatur, ut se felle fingat tēdere confutatio tam stulti & indotti Lutheri, negans missam esse opus & sacrificium scilicet. Satanas viuus sentit, ideo pro mōbo animi, incertus quid agat, mera egritudine & impotentia me tentat irrisione, & contemptu irriare. Sed ille, qui dedit nobis scire cogitationes Sægre ferat tanū, dabū etiam nobis irrisiōnem irridere, & contemptorem contemnere, suaqz infipientia fragiles p̄tū clāmūllas cūm fiducia traducere.

Quemadmodum in comedia, ultimus actus debet esse optimus; Ita Lutherus curavit, ut esset in fine stultissimus. Venit enim aunc ad summam hæresin, propter quam excogitavit reliquias. Hanc quoniam ita sibi funditus vider eversam, ut nulla possit arte resicere, relata spe defensionis, torus est in suis nūgis. Indigne fert, quod ita rideatur ejus tam seria & severa lententia, quam nec Heraclitus quidem legere potuisse absque risu, nisi quod ausus est ea scribere furiosus nebulo, quæ non minus impia sunt & scelerata, quam stulta. Quæ quum qualia sint, talia jām per eruditissimum regem comperta sunt, vere Satanas vulnus sentit, ac per os

Is grec est Lutheri electi sui Lutheri rugit ac rudit, & simul ingressingus porcorum gregem voluptariorum semiñ Rhetorum, qui inter pocula componunt libros ejus, cogitationes suas inspitat illis, non ut tērenum regem solum, sed cœlestem etiam irrideant: & postquam in profundum venerint, homines execrables, omnia sc̄cta contemnant. Sed qui habitat in celis, irridebit eos, & Dominus sublannabit eos.

Verba Lutheri. Ne nihil dicat tam insignis assertor, unam affert rationem plane potentissimam, qua, hactenus omnibus satisfactum est, Missam esse opus & sacrificium. Ea est huiusmodi. Si missa non esset opus bonum, laici certe pro ea nihil tribuerent clericis, temporalis beneficii. Obsupesse Lector, regia & Thomistica est hac ratio, & (ut dixi) plane potentissima. Nam plurimos permovit hactenus, & permoves hodie. Hic jacet Lutherus prostratus, & nemo tam dextre eum conficit, atque rex Anglorum, in hoc libro, ipsa ratione. Nam (ut nolim) cogor tamen conficeret ita habere. Vere, inquam, Missa ideo est sacrificium, & opus bonum, quod, ut rex dicit, laici tribuant opes sacerdotibus pro ea.

VIS videre Lector, exemplar insigne singularis lycophantia: Nusquam videbis insignius, quam in hac magnifica Lutheri jactantia, si modo tam, ad principis verba collatam, relègeris. Nam, quum Lutherus pro magna captivitate posuerit, quod Missa creditur esse bonum opus, oblatio, aut sacrificium, nē quicquam attulisset, ex quo moveri se diceret, in tam absurdam hæresin, præter id unum, quod iam tandem solus reperissem, Missam esse testamen-

tum, Rex in illo tria redarguit: Primo gloriosam vanitatem, qua, velut inventum suum jactat, in Lutherò id Lutherus, quod nusquam non prædicant a rege reggarii fraterculi. Deinde temerariam stolziam, dargutiam, quod quam rem, tam multi tractant inepti, id ipsum tractat ineptius, quam quisquis illorum fuit ineptissimus. Postremo detestabilem malitiam, quod odio sacerdotum, potius quam illis relinquat fructum temporalem; studeat laicis è Missa tollere fructum omnem spiritalem. Itaque rex dum hunc in modum iste tractat, his verbis obiter attingit tabidam Lutheri malitiam.

F R A T E R C U L I, testamentum illud Verba Re: in epte prædicatorum, multis tamen in rebus, me⁹ gis. liores Lutherò, hoc uno tantum, Lutherò sunt inauditi imparés, quod mirabiles, & hactenus inauditi misse fructos Missæ fructus, non inveniunt, quibus & Clerus prælensis vitæ fructum, & populus fu: turae perderent.

D E I N D E rex, ut ostenderet Lutherum, non ob aliud hoc insanum dogma statuere, quod sacerdotis missa, non prodest populo, quāmodo, quo prosequitur clericos, declarat quid providerit & captavit Lutherus. Nempe ut laici persuasi, nihil sibi missam profuturam, nihil ipsi vicissim prodefensit sacerdotibus. Nam nihil (inquit) sacerdotibus temporalis boni conferent ob missam, è qua persuaderentur, nihil se spiritualis boni relatueros. Quod uolum spectasse Lutherum docet, ut clericis auferret corporalea victimum, etiam si populo simul auferret animalium vitam.

Vides Lector, quantum interset, inter bonitatem principis, & istius scurræ malitiam. Nam consilium quum iste nomen suum dederit in clericis, jam ecclesiastis cindens, laicorum ordinem in clerum provocat, & eos indignatur de altari vive: te, qui altari servitunt, tam obstinata malitia ut quum intelligat non esse cauam, cur quemquam alat altare, si nihil cuiquam proficit altare potius quam inde vivat sacerdos Dei, altare Dei funditus conatur eversere. Et dummodo corporale subsidium auferat Presbyteris, animæ fructum omnem laborat enpere omnibus omnino laicis. Hanc istius tam execrandam malitiam, quum rex & sagacissime deprehendens, & aperte prodiderit, & pulcherrime redarguerit, æstuans ira Lutherus, & jam manifeste furens, tanquam nemo lecturus locum esset, ex libello principis, & stolidam Lutheri sycopantiam deprehensurus, singit calumnæ si. figmen: gulus, ita regem colligere. Sacerdotibus laici tum. conferunt victimum, ergo missa est sacrificium. Et postquam istud tam belle finxit, tum demum regnat in stultitia, & integras paginas implet insulis dictis, quæ nihil attingunt aliud quam quod ipse ridicule finxit, ex ridiculo cerebello suo, cui nunc non possum magis imprediti dedecus, quam ut ipsius tam bella & comata, quibus sibi videatur belle in regem ludere patefacta jam calumnia, frequenter Le: Lutherum & accurate relegas. Nullius enim verba, suis dictis queunt illum manifestius aut majore cum op: satis coartatio: gui.

Una ex multis, sy- cophantia Lutheri.

pro proprio traducere, quām, quibus alios traduce-
re se jactat, sua.

*Pulcherrime refellit vanissimam Lutheri jaētan-
tiam, qua decies gloriatur, principale
fundamentum suum regem ex professo re-
linquere.*

C A P. XV.

Audisti jam Lector, admirandam sycophantiam, cum non minore stultitia conjunctam. Audi nunc aliam Lutheri magnificam gloriam, quæ tam glorioſa est, ut siue sycophantia spectetur, siue stultitia, prorsus obſcuret priorem.

Verba Lu-
theri.

Non minor est amentia, que sequitur, ubi cum multis verbis me contempſiſſet (Hoc enim in Rhetorica potiſſimum didiſit) tandem protestatur ſe reſilieturum imadū, id quod maxime omnium conſuſtandum ei fuerat, nempe robur meum principale; & argumentum capitale: *Ubi ex verbis Christi probavi missam eſſe testamentum, & promiſſionem, ideo non posſe opus aut ſacrificium dici. Hic infelix affer- tor, viſtus fortitudine hujus roboris, miſere diſſimula- tata conſientia, non ſolum tranſiſt, ſed protestatur etiam, ſeſe tranſiſturuſ, & alijs diſſiſturuſ.* O affer- torem sacramentorum. O defenſorem Eccleſiae Romane, bis Thomisticum, & omnibus indulgentiis Papifticis longe digniſſimum. Ignosci poterat, ſi tranſiſſet hoc robur meum ſilens, at protestari ſeſe tranſiſturuſ, qui audiat, in hoc me unice & maxime fi- dere, & inde omnia illius proſfigari, hoc ſic ridiculum eſt & ſtultum, ut nihil ſupra.

Audisti Lector egregias iſtius glorias: audi nunc viciſſim verba regis, ex quibus gloriandi anſam ſibi prebitam videri vult, que quum le- geris, ſat ſcio miraturum te, glorioſi Thraſonis infaſem pudendamque ſele traducentis amen- tiam, Principis ergo verba ſunt hujusmodi.

Verba
Regis.

NON contendam cum eo de teſta- mento & promiſſione, & tota illa diſſiſtione & applicatione teſta-menti ad ſacramen-tum. Non ero tam modeſtus ei, quam alioſ fortassis inveniet, ſi qui bonam ei partem iſtius fundamen-ti ſubruerint, qui & teſta-mentum novum dicant, promiſſionem eſſe legiſ Evangelicæ, quemad- modum vetus fuit Mosaicæ: & teſta-mentum iſtud negent à Lutheruſ latiſ ſcīte tractati, neque eum teſtatori nuncupandum eſſe nomina- tum, quid relinquit hæredi, quem ex alſe inſtituat: neque remiſſionem peccatorum, quam pro hæreditate nuncupatam Lutheruſ ait, idem eſſe quod regnum cœlorum, ſed viam potius ad cœlum. Quas res arque alias item aliquot, quisquis urgere volet, ac premere, poſſet for- tassis fundamen-ti Lutherani ſtructuram, ma- chinis aliunde concurtere. Verum iſtudeis per- mittam, qui volent. Ego iſtud ei fundamen- tum, quod immobile poſtulat eſſe, non move- bo, tantum oſtendam ædificium, quod ſuper- ſtruxit, facile per ſe corruere.

Lutheruſ adulera-
tur Christi
teſta-mentu-
mum.

Nempe qui tra-
tem jam
diu per-
ſueruerit.

Intelligis iſta Lutheruſ aut, ſi intelligas, po-
tes ſuſtinere, ut perpetuo tuo cum dedecore
tam ſtolide te jactes? Nam rex hic fundamen-

tum tuum nullo modo concedit, ſed oſtentit eſſe inſiſtum, & quod facile poſſit everti, ſi quis hoc ſibi deſumptuerit. Interim vero ſe pol- licetur, diruturuſ præclarata illa ædificia, quæ ſuperſtruxiſti: quibus dirutis, fruſtra tibi reſta- ret fundamen-tum. At tu hiç tanquam triun- phator exultaſt, quod naſtuſ ſiſ tam rudem an- tagoniuſam, ut non intelligat, ſe nihil agere, quicquid reſpondeat, quamdiu non expugna- vitid, quod adverſariuſ ſumit pro fundamen-to. Atque hac in parte, tibi tam impente places, ut idem terque quaterque, alio atque alio tui præclarilibelli loco, repetaſt, tanquam inde tra- ductuſ admirabilem regis iſcituſ, ac rudi- tam, qui non everso fundamento, ſtrene ſe rem geſiſſe putet, quod duintraxat expugnavit, atque evertit ædificia. Age, fingamus interea Lutheruſ, fundamen-tum tuum eſſe firmissi- um, miſſam videlicet eſſe teſtamen-tum, & promiſſionem hæreditatis, ac nuncupationem hæredis. Tenes ne memoria, quare hoc funda- mentum jeceriſ? utrumne, ut nullius ædificii baſiſ eſſet, & ſic ne fundamen-tū quidem eſſet? cui nihil eſſet ſuperiſtructum? An ideo potius Iſtam ſci- jecisti, ut illam turri inexpugnabilem ſuper- liecet ob- ſtruueres, qua totam demoliriſis ecclesiā, & cauſam- altare Christi ſubverteſ? Nempe, Miſſam bonum opus non eſſe, ſacrificium non eſſe, non eſſe oblationem. Igitur quum tu propter ha- turres vere Babylonis propugnacula, quibus in- cœlum vi parabas ascendere, ſtruueris illud fundamen-tum, an tibi videtur imperitus bel- lator eſſe, qui caſtella illa, ex quibus ſolis erat periculum, ſic everti-terit, ut neque nocere quicquam neque unquam refici poſſint, etiam- ſi fundamen-tum reliquerit validum & forte, ſed tamen innoxium? An tu tam ſtoliduſ es, quam te fingiſ eſſe, ut eum ceneas nihil agere, quitalia ædificia ſic dejecerit, relictuſ funda- mento? Ergo tam ſtultuſ es, ut eum negeſ eſſe. Ita ſane ſe vītorem, qui moenia perruperit, atque di- ſtultuſ eſſe. Lutheruſ, ruerit, hoſtes ſubegerit, ac diſiuerit ſpolia, quamdiu non eruerit fundamen-tum moenia, ac ruinae lapides avexerit? O ſi quis ſtultoruſ figulus hic eſſet tui ſimiſiſ, quam multos ei li- ceret ſtultos fingere ſimiſiles tui. Tu nobis duos ſinxisti, quorum persona rideſt ſtultiam, non quam in regis libello, ſed in capite tuo re- periſti. Huic tres ſtultiſſimos ſtultos liceret ef- fingere, quorum nemo ſtultior eſſet Lutheruſ. Nam ſi quis ſubſternat fundamen-tum la-pideum, deinde conetur ſuperiſtruire ædificium ex pulvere: an Lutheruſ tam ſtultuſ eſſet, ut hunc non intelligat eſſe ſtultum? At idem nihil ſtultior eſſet, quam Lutheruſ noſter, qui ædifi- ciuſ putat diu ni poſſe, quamdiu durat fundamen-tum.

QUID ſi quis adeo ſtoliduſ ſit, ut cum fun- Secundus
damentum jeceriſ mire profundum, & paſſuſ ſtultuſ ſive
aliqođ, ſi volet, latum ſuper ſolidiſſiſam ru. Lutheruſ,
pem: poſt ædificet murum in paluſtri loco, cu-
juſ nullus lapis per aliquot ſtadiā tangat illud
quod jecit fundamen-tum? An non & hunc
plane rideſt ſtultum Lutheruſ noſter, ſi eum
[P] glo-

gloriantem videret muri sui fortitudine, quem dicat, neque sublidere posse, neq; ditui, propter fundamenti firmitatem, tam procul à muro distantis? Huic, opinor, videret pro stulto Lutherus, & tamen hic stultus, nihil stultior est Lutherus nostro, qui putat absurdum esse, quod rex aggreditur ædificia sua dituere, reliquo fundamento valido, cuius nullum saxum quicquam pertinet ad ædificium.

Tertius SED age, sic adhuc tertius, utroque stultus sive ritor, qui & in arena fundamentum ponat ex Lutherus, pùlvore, & inde procul, in lacum urum ædificet ex glacie: hunc stultum (sat scio) videret Lutherus, & tamen illo stulto stultior est Lutherus. Nam & fundamentum ejus magis caducum est, quovis pulvore, & ædificium ejus fragilius, quavis glacie, nec magis inter se cohærent, quam (ut est in fabulis) Ethioclis & Polynicis flammæ. Nam neque validam fuisse conclusionem, neque cum assumpcio cohæsse, apertissime probavit rex: id quod Lutherus respondendo fecit apertius.

Fundamen- AT fundamentum, ex quo se gloriatur conclusionem deducere, quod velut robustius, quam ut expugnari possit, iterum atque iterum exprobrat, Regem velut ex professo relinquere, quam sit inyalidum, rex ipse monstravit. Neque enim, tantum dixit, facile ab aliis posse destrui, sed etiam, uno fere verbo, obiter, & aliud agens ipse destruxit, cum dixit: Testamentum istud novum, ita referri posse ad Novum Testamentum, quemadmodum Testamentum vetus, ad legem Mosaicam: quibus verbis, quid aliud significavit princeps, quam id ipsum, quod aperte dicit Apostolus, ad Heb. 11, cum ait de Christo? Novi Testamenti mediator est, ut morte intercedente, in redemptionem eorum prævaricationum, quæ erant sub priori testamento, reprobationem accipient, qui vocati sunt æternæ hæreditatis. Ubi enim testamentum, mors necesse est intercedat testa-

Testamen- toris. Testameatum enim in mortuis confirmatum est: alioqui, nondum valet, dum bus sit con vivit, qui testatus est: unde nec primum quidem cessum.

Mos te- standi in veteri lege paulo post. Contestatur autem nos & Spiritus Sanctus. Postquam enim dixit. Hoc autem Testamentum quod testabor ad illos, post dies illos dicit Dominus. Dabo Leges meas in cordibus eorum, & in mentibus eorum superscribam eas, & peccatorum, & iniquitatum eorum jam non recordabor amplius. Vide Lector, ut mirum præstigiato rem putet se Lutherus, qui sic le credit oimium oculos perstringere, ut nemo possit cernere, quam absurde totum hoc

Testamentum Christi, ad hæresis suæ fundamentum detinqueat. Nam, quod Apostolus aperte docet, esse totam legem Evangelicam: id iste restringit ad solam Cœnam dominicam:

quasi Sacramentum altaris, institutum in Cœna duntaxat, sit Christi Testamentum, quod Christus (ut ait) moriens reliquit distibendum suis fidelibus. Sic solent Lector (ut scis) non facultates ex testamento, sed testamenta distribui. At Paulus aperte docet, quod sicut Paulus de lex Moysaica Testamentum erat vetus, sic Testamentum novum lex est Evangelica, & sicut to. Deus ratum fecit illud, fusō sanguine vituli, atque hirci, sic istud confirmavit fusō sanguine Christi. Cujus rei manifeste Christus admonuit Discipulos, quum diceret: Hic est sanguis Novi Testamenti, qui pro multis effundetur: tanquam diceret: Hic sanguis, quem bibitis, est idem sanguis, qui in remissionem peccatorum, paulo post effundetur in cruce, sanguis (inquam) Novi Testamenti, quo confirmabitur Novum Testamentum meum, mea lex Evangelica, sicut olim hircino sanguine & vitulino confirmatum est Testamentum Vetus, lex Mosaica.

QUÆSO, quam anslam apprehendit hic Lutherus, cur Testamentum Christi restringeret ad hoc sacramentum? Nam, quanquam Christi mors operatur, & perficit redemptionem nostram, cuius hoc Sacramentum corpus est & sanguis: eadem tamen mors, ex quo perficit sacramentalem vim cæterorum sacramentorum omnium, secundum cujusque mensuram & Deo cognitum modum.

VIDES ergo Lector, quam detorte detraxerit Scripturam, hunc in locum Lutherus, ut inde strueret sibi fundamentum, ex quo superstrueret arcem, unde more gigantum Superos è cœlo depelleret. Vides, ut idem fundamentum, Rex Angliæ dissimulans, illud se tangere, ita totum subruerit, ut ne lapidem quidem super lapidem reliquerit. Et tamen Lutherus fundamenti sui eversionem, vicissim dissimulans, nunc mitis modis illudit regi, quod tam validum ejus fundamentum non sit ausus attingere, sed assumpcio suum habuerit pro confesso.

QUÆSO te Lutere, si quis ita dicat: ego Lutherum stolidum esse non dico: quanquam (ut videtis) tam stolidè sibi contraria, tam sape, non subito quidem dicit, sed per otium, magno scribit studio, ut morionem pudeat similia somniare; Hoc tantum dico, hareticum eum esse, & plusquam sacrilegio blasphemum: Utrum is, qui hoc pacto loquitur, stultitiam tuam relinquat intactam, & te fatetur esse sapientem? Mihi profecto non videatur, non Disce hinc hercle magis quam si quis in mulierem beneficiorum fratriam, quam impudicam esse constet, dicat tercule hoc pacto: ego mulierem istam judices mere- tricem esse non dicam, quanquam qui id vellet dicere, facile probare posset, vel ex eo, quod jam quartum nullo marito peperit: Hoc tantum dicam: quod satis est in præsentem causam, illam esse beneficam. Is opinor, non negat, sed negando confirmat, illam esse meretricem. Eodem modo, princeps negat se fundamentum tuum motutum, quum illud prius uno verbo

bo funditus evertisset. Sed age, gratificemur tibi : patiamur vulnus tuum dissimulare te. Ridere te sinamus, & jocari foris, dum intus gemis, & pudorem tuum ploras in sinu. Fingamus regem fundamentum tuum prolus concessisse, videlicet Missam esse Testamentum. An illo assumpto tibi concessio, non licet illi negare, quod ex illo concludis: nempe, quod ideo non possit esse sacrificium? Siccine disputatur Wittenbergæ, ut si quis concedat antecedens, ideo non possit negare consequentiam? Si haec disputandi forma præscribitur, ut impudentis sit negare conclusionem, postquam concedis assumptum: vicit nos plane Lutherus: & facilem sibi invenit viam, qua Missam probet bonum opus non esse, non esse sacrificium. Sic enim libebit ei argumentari. Lutherus est patrator & patronus malorum operum, ergo Missa non est opus bonum. Lutherus est alius, & alius non potest offerri in sacrificium, ergo Mis- sa non est oblatio, nec sacrificium. O quot alinos, quot porcos, invocaret alinus & porcus Lutherus: quot stultos fingeret, stultorum stultissimus, si quid tale repertisset in libello principis, quale nunc in suo ingent iterum atque iterum, tanquam semel stultum esse parum sit. Sed opera precium est videre, quam belle conjugat cum hac stultitia sycophantiam, sed tam nudam atque conspicuam, quam auriculæ sunt in asino.

Verba Lutheri. *Protestatur, inquit, rex, se se relicturum intactum id quod maxime omnium confutandum ei fuerat, nemper robur meum principale, & argumentum capitale, ubi ex verbis Christi probavi, Missam esse Testamentum & promissionem: ideo non posse opus aut sacrificium dicit.*

DISPEREAM Lector, ni mihi fere vocem admirat admiratio, cogitanti, quam aut vere laxum sit iste nebulo, aut omnes homines pro fax habeat: Ait fundamentum suum fuisse, Missam esse Testamentum, & ideo opus aut sacrificium esse non posse: & ait regem victum fortitudine hujus roboris, ex professo transire hoc fundamentum. Quæto te Lutheræ, revome cerevisiam istam, quæ tibi caput occupat. Redige (si potes) in memoriam, quod fuerit fundamentum tuum. Si regi turpe fuit transire, an non tibi turpius est obliuisci? Fuit ne istud pars fundamenti tui: quod Missa bonum opus esse non potest, aut sacrificium? Si istud erat fundamentum, quænam erat conclusio, si ista reliquit Rex intacta, quomodo tu rursus respondes ad ea, quibus Rex illa dissolvit? Atque ita respondes, ut quum sudaris satis, nihil aliud facias, quam ut conster omnibus, nihil te reperire, quod contradicas. Sed quid mortuo verba facio? Redeo Lector ad te.

Lutherum nullum fundamentum probasse nullum probasse fundamentum ex Scriptura. *Quum nullum fundamentum probaret ex Scriptura, sed tantum probare conatus est, quod Missa sit testamentum, quod ipsum Testamentum ex Scriptura confutatum est: ex eo fundamento, sua collectione conclusit illas præclaras, nihil cohaerentes conclusiones: quod Missa bonum opus & sacrificium esse non possit.*

Quas conclusiones Rex probavit ex illo fundamento (euangelii necessarium esset) nullo tamen pacto conseqvi: & cum fundamentum illud evertisset, in transitu, simulans id se relinqueret, sic tractavit conclusiones, tanquam fundamentum concederet, ut Lutherum tanto stultiorem ostenderet, qui fundamentum jesiceret, quod nullam partem ædificii aut sustineret aut tangeret. Lutherus ergo, dolens ita patefactam esse fatuitatem suam, conatur subfuscidium ferre per sycophantiam, sed tam aper-sua stultitiam, ut nihil aliud sit, quam conduplicata stultitiae. Dicit Patrem fundamenti fuisse, quod Sorex nemo non vides fuisse conclusionem. Dicit ^{Quomodo} ^{Lutherus} ^{tur indicio} id reliquissime Regem, quod solum ex professo egisse regem, docet ipius etiam Lutheri responsio. Ita belle sibi constas, homo nunquam sibi contrarius, ut dicat regem ex professo præterire tacite, quod Missa non potest opus esse, aut sacrificium. Et tamen ad illa, quibus probat, etiam maxime Testamentum esset ac promissio, opus tamen & sacrificium nihil minus esse, Lutherus ipse responderet, non forte sibi conscientius est ea, quæ responderet, esse tam incepta, ut responsum suum pro respondere non habeat. Et sunt haud dubie Lector, id quod illico videbis ineptissima: quod quo videoas clarius, non imitabor Lutherum, ut illius verba (sicut ille sollet in rege) narrando depravem. Sed integræ, sicut se habent, scribam. Quæ quum legeris, videbis esse tam prava, ut nemo depravatus narrare potuerit.

Postquam vero Dominus Henricus, Thomista negotierat, bac argentea & aurea ratione probarat, Missam esse opus, pergit in fortitudine sua, etiam Lutheri rationes diluere, & primo Thomisticatur in Luthere hunc modum. Qui lignum cadit, facit opus, ergo qui consecrat, facit opus. Quare Missa etiam opus erit. Non est difficile

Verba Lutheri.

Non est

diluere rationes

Quam ma-

le urat glo-

riosum ne-

bulonera

se videre

victum,

AUDISTI Lector, nihil illius omisimus: nunc audies vicissim verba regis, quibus & Lutheri fidem deprehendes, aliena tam sincere narrantis, ut inde gratiam comparet suis. Et illud simul intelliges, quanta rerum urgeatur inopia, qui cogitur ad nugas divertere, & potissimum patrem eorum, quibus respondendum fuit omittere, illiusque verba antequam regis retulimus, ut cum eas vanas ac stolidas gloriolas efflare aliquandiu impune permiserimus, quibus se victorem ipse buccinat, à spreta victoria laude, turpius excidat, quum regis verba prave de industria retulisse (ut est impudens) redargui palam se viderit, quo facilius ipse superior è pugna discedere videretur. Verba regis ita se habent.

P O S T longas (inquit) ambages, diffinit Verba Regis: Missam: deinde separat à Missa, Missæ ceremonias: excutit Coronam Dominicam: & verba Christi trutinat, quibus usus est, quum institeret Missæ Sacramentum. Ibi quum Testamenti verbum, tem videlicet tam abstrusam repertisset, jam (tanquam profigatis hostibus)

cœpit ingeminare victoriā, & verbis adornat inventum (ut jactat) suum, & tanquam myste-
Discite hic riuum, hactenus inauditum, magno supercilio
omnes ex Luthero, quid sit te-
stamen-
tum.

Concedi-
te hanc ar-
cem tam
præclaro
Duci.

Quot &
qua sit
probatu-
rus Luthe-
rus ex tuo
funda-
mento.

Hoc nimi-
vocat Doctores) invehitur Exclamat in omnes,
rum Lu-
theratis
tibi serva-
tum est.

qui declinant apud populum, quod quoniam il-
lī tam multa scribant, hi tam multa loquuntur
& prædicent de Eucharistiæ Sacramento, neu-
tri tamen attingant quicquam de Testamento,
sed impie celent populum, bonum illud incom-
parabile (quod tamen jam olim scisse profun-
dit) ex Missâ, nihil unquam boni Laicos, neque
vivos neque defunctos esse consecuturos. Ob-
cujus rei ignorantiam, denunciat universos
hodie sacerdotes & monachos, cum Epitoci-
pis, & omnibus suis majoribus, ido-
lolatros esse, atque in statu pericolosissimo
versari.

VIDES Lector, ut Lutheri omnia robo-
raprinceps bona cum fide commemoret, ac
ne dogmata quidem omittat, ne quid sibi sui
roboris queratur interceptum. Sed istud inte-

Periculum
eorum qui
Lutheri
non sunt
audientes.

hi) ut excludantur ab inferis, ne ibi cum Wi-
ciefo, Husso, Helvidio, Atrio-Montano,
& iis omnibus pestilentiori Luthero, æter-
num ardeant, sed in cœlo beati sint perpetuo,
cum Christi Sanctis, Ambrofio, Augustino,
Hieronymo, Chrysostomo, Cypriano, Basilio,
atque id genus aliis, viris beatissimis, qui ea
crediderunt & docuerunt de Missâ, quæ Lu-
therus execratur: ea sunt execrati, quæ Luthe-
rus docet credenda non credit; Sed paulo post
ita pergit rex.

SED OPERÆ pretium est videre, Verba Re-
qua ex arbore tam salutares fructus colligat gis.
Lutherus. Postquam ergo sèpius inculcavit,
Eucharistiæ Sacramentum, signum esse: Te- Unde col-
lamentum vero nihil esse aliud, quam promis- legerit Lu-
therus hæreditatis: inde continuo center con- therus mis-
sequi: ut Missâ neque bonum opus esse possit, num opus
neque sacrificium. Quod quisquis ei concesse- non esse.
rit, jam illi statim admittendus erit totus ille pe-
stium catalogus, quo totam Ecclesiæ faciem
confundit. At quisquis negnaverit illi, jam tam
magno molilimine nihil egerit. Nam argumenta
(quibus ea docere præ se fert) puder propemo-
dum recensere, ita sunt in re tantæ majestatis,
nugacia protius & frivola. Sic enim colligit
(nam ipsius verba recitabo) Audisti Missam ni-
hil aliud esse, quam promissionem divinam, seu
Testamentum Christi, Sacramento corporis &
sanguinis ejus commendacum. Quod si verum
est, intelligis eam, non posse opus esse ullo mo-
ndo, nec alio studio à quoquam tractari, quam
sola fide. Fides autem non est opus, sed Magi-
stra & via operum. Micum est, quanto nixu Nempe
parturient, quem nihil pepererint, nisi merum juxta pro-
ventum, quem quoniam ipse tam validum velit verbum;
videti, ut montes possit revertere, mihi profe- parturient
cto videtur tam languidus, ut agitare non possit nascetur
arundinem. Nam si verborum tollas invi- ridiculus
lucta, quibus rem absurdam, velut simiam put-
pura vestit: si tollas exclamaciones illas, quibus
jam velut re dilucide probata, roties in totam
bacchatur Ecclesiam, & nondum collata ma-
nu, tanquam ferox vîctor insultat, nihil aliud
restare videbis, quam nudum & miserum lo-
phisma. Quid enim aliud dicit tanto verbo-
rum ambitu, quam Missâ est promissio, ergo
non potest esse opus? Quem non misereat ho-
minis, si tam stupidus sit, ut ineptiam suam
non sentiat: aut quis non indignetur, si sibi
conscius, tam stupidos tamen omnes æstimet
Christianos, ut tam manifestas insolanas neque-
ant deprehendere? Non contendam cum eo
de Testamento, & promissione, & tota illa de-
finitione, & applicatione Testamenti ad Sacra-
mentum. Non ero tam modestus ei, quam
alios fortassis invenier, si qui bonam ei partein
istius fundamenti subtruerint: qui & Te-
stamentum novum dicant, promissionem
esse legis Evangelicæ, quemadmodum vetus
fuit Mosaicæ: & Testamentum istud negent à
Lutheri scite tractari: neque enim testa-
tori duncupandum esse nominatum, quid telin-
quat hæredi, quem ex alio instituat: neque re-
mis-

missionem peccatorum, quam pro hac ereditate nuncupatam Lutherus ait, idem esse quod regnum celorum, sed viam potius ad celum.

Veniamus ergo nunc ad praeclaras istas Lutheri rationes, quibus probat Missam neque bonum opus esse, neque sacrificium! Et quantum præstaret, prius tractare de sacrificio, tamen, quoniam ille primam questionem fecit de opere, sequemur illum. Quum igitur ita colligit: Missa est promissio, ergo non est bonum opus, quia nulla promissio est opus: dicemus Missam, quam sacerdos celebrat, non verius esse promissionem, quam fuit consecratio Christi; & simul queremus ab eo, an aliquod opus tum fecerit Christus: quod si neget, mirabimur profecto, si quem is opus faciat, qui imaginem facit ex ligno, Christus nullum opus prorsus fecerit, quum carnem suam fecerit ex pane. Quod si nullum opus fecerit: quin id bonum fuerit, nemo, opinor, dubitabit. Nam si bonum opus fecit mulier, quæ caput ejus perfudit unguento, quis potest ambigere, an bonum opus fecerit Christus, quum corpus proprium, & in cibum exhibeter hominibus, & in sacrificium offerret Deo? Quid si negati non potest, nisi ab eo, qui in re maxime seria, valde velit nugari, bonum opus fecisse Christū: nec istud etiam negari potest, in Missa bonum opus facere Sacerdotem: quippe qui non aliud faciat

Ostenditur in Missa, quam Christus in Cœna fecit & crucifixā opus esse. Hoc enim declarant verba Christi: Hoc est facere in meā commemorationē. Quibus verbis quid aliud volebat, ut in Missa representarent, ac ficerent, quam quod ipse faciebat in Cœna & cruce? Instituebat enim, & inchoabat in Cœna Sacramentum, quod cruce perfecit.

NUNC relege quæso Lector, Lutheri nūgamenta: Vide, quanta cum fide recensat argumenta regis: quam pulchritationibus occurrat. Quas iste nobis nugas gartit. Rex sit, Christum aliquod opus fecisse, dum suum corpus faceret ex pane, & Patri offerret in cruce, nec obstatisse, quo minus fuerit opus, quantumcumque fuerit Testamentum. Atque ita breviter, uno verbo demonstrat, & quam ineptum sophisma sit, Lutheri Lemma illud insolubile: Hoc Sacramentum est Testamentum, ergo non potest esse opus. Deinde rex ostendit, ac probat ex Evangelio, idem facere sacerdotem in Missa, quod Christus in Cœna fecit, & cruce, in qua complevit, quod incepit in Cœna: præsertim quum Missa potius mortis memoria sit, quam Cœnæ, secundum illud Pauli, quod rex etiam commemorat. Hæc quotiescumque feceritis, mortem Domini annunciatib[us]. Quamobrem, quoniam Lutherus negat non possit, quin vere opus fuerit, quod à Christo factum est: quantumquā maxime fuisset Testamentum, nec aliud est, quod à sacerdote fit, quam quod factum est à Christo, nonne cogitur homo prudentissimus fateri, stultissimā esse sophismatis sui sapientiam qua velut irrefragabile, sic argumentatur: Mis-

sa est Testamentum & promissio, ergo non potest esse opus. Sed hic manifeste se victum sentiens, mirabiliter proflus ingenio, reperit exitum, ne quod omnes videre vider, ipse fateri cogereatur. Quia rex dicit eum, qui consecrat, aliquid facere: ibi reprehendit homo Lynceus fegeri dicere, Missam esse bonum opus, ratione operantis, non operis operati: Quasi, qui diceret aliquid quenquam facere, is non diceret aliquid ab eodem fieri, aut quasi renuntiant idem, id quod aliquis facit, & quod ab eo faciente fit, etiam si aliter consideretur quatenus tale, aliter quatenus factum abs tali. Ut cautum esse oportet, cui cum homine tam acuto sit negotium,

Nam si quis dicat has scalas esse sursum versus, Quam acutum illico Lutherus jurabit, eum negasse easdem scalas, viam esse deorsum versus, quia sursum & deorsum sunt opposita. Sic disputant acuti Dialetici. Nos homines simplices, & idiorum patramus eandem esse viam & Atheneis Thebas, & Thebis Athenas: & eandem Missam putamus esse tam opus operatum quam opus operantis. Ceterum bonitatem ejus & fructum, qui ex illo opere pervenit ad populum, pervenire censemus ratione operis operati non operis operantis, hoc est, quia ipsum tale est, non quia talis operatus est.

SED hic aliud etiam acumen reperit Reverendus Pater: quod si Missa esset opus aliquo modo Sacerdotis consecrantis, Jain quum omnibus Missa sit opus bonum, malus sacerdos consecrare non possit, videlicet, quia malus non potest opus bonum facere. Et hoc argumentum illi videatur tam acutum, ut etiam contumelie gloriatur, atque ita se jactet: Istud argumentum male vexabit assertorem Sacramentorum. At ego potius suspicor, immo certo scio, talis argumentatorem male vexari à demonio, qui eum ita dementat, ut non sentiat, etiam quantumvis malum hominem, posse facere opus, aut natura bonum, aut moribus, aut utilitate & meritorium, etiam si damnosum sibi. Nisi forte bonum opus non est eleemosyna, aut fieri non possit à malo. Aut si quis cum Lutheru credat, Baptismum bonum opus non esse, aut malum sacerdotem non conferre Baptismum alteri. Sit illud acumen Lutheri. Nos homines rusticuli credimus, ministri malitiam Dei benignitatem non claudere: Sed sicut surcivum semen cum opere seminantis furis cooperatur Deus in frugem, sic in Sacramentis, qualiscunque sacerdos sit, cum ejus opere cooperatur Deus opus bonum, & gratia definita perfectum. Quod inita bonitate, salutare sit illi. Opus ex se lis, pro quibus sit, etiam si noceat illis, à quibus bonum sit. Nam is, qui fecit, bonum opus male fecit, & temere tractando Sacramentum, prodest alteri, licet noceat sibi.

QUUM regis librum legissim, & Lutheri responsum simul, & quam potui, diligentissime considerarem: vehementer admiratus sum, quid sibi Lutherus vellet in illo tam absurdō sophismate; tandem cœpi eundem locum ex ejus Babylone perpendere, ex quo fonte

confusionis hic rivulus, inferni fluminis effusus est. Et ecce, quemadmodum istic nugatur in Missa, sic ibi nugacissime nugatur, in opere: scilicet ut argutia duplice tem iuncticaret, & duplice stultitia fese involvetur. Sic enim illuc ascribit.

Verba Lutheri. Nullus audeat tantum insanire, ut dicat bonum opus facere eum, qui pauper & indigens venit, accepturus de manu divitis beneficium. At Missa, ut dixi, beneficium est promissionis divina, per manum Sacerdotum omnibus hominibus exhibitum.

EN rationem Lector, Missa non potest esse bonum opus, nempe quod in Missa beneficium accipimus à Deo, non ei conferimus.

QUÆSO te Lector, an tu hunc putas vel reminisci verborum suorum, vel sua integrum verba audire, dum loquitur? Nam si nihil esse potest bonum opus hominis, quo quis beneficium accipit à Deo, non præstat: quid illi necessè fuit, incassum tot verba fundere, ut probaret, in quolibet opere bono esse peccatum? Quanto fuit ei facilis dicere, nullum est opus bonum? Nam id aperte nunc dicit, quam nullum esse dicat opus bonum, in quo quis accipit à Deo beneficium. Nam nec martyrium quidem, hoc pacto, bonum opus fuerit. Siquidem nec martyr quicquam in Deum confert, sed accepit ab illo. Quod enim beneficium Deo præstat martyr moriendo? An non ille quoque pauper & indigens venit accepturus de manu divitis Dei beneficium & dum cum illo numerum exiguum æreum, grandi permutat aureo, imo suum illum æreum reddit, ut reportet aureum. Nam quam ab illo vitam commodato recepit misericordiam & momentaneam, eam illi reddit, ut beatam recipiat, eandemq; nunquam finiendam. Ergo per te Luthere, bonum opus non facit martyr, dum vitam impendit pro fide. At Deus, quod rex objecit tibi, Magdalenam pronuntiat bonum opus facere, cuius opus, opinor, pro beneficio non habuit, sed mulieri magnum beneficium contulit, quam dignatus est ad illud officii genus admittere. Nos miseri, quum omnia fecerimus, adhuc servi inutiles sumus, quod enim debuimus facere, fecimus, nihil Deo damus, sed in omni opere bono, à Dei beneficentia recipimus. Quod, quum omnes fateantur, solus Lutherus assertit, nullum esse: quod qui facit, beneficium accipit à Deo, non præstat. Et istud assertis, qui dicit iustos in omni opere bono peccare. Et sic homo sapiens, & nunquam sibi contrarius, assertit pariter istas duas conclusiones. Omne bonum opus hominis habet peccatum: & nullum est bonum opus hominis, quod possit habere peccatum.

HIC te quæso Lector, ut relegas illa Lutheri verba magnifica, quibus regem ait ea cogitate de Missa, quæ videlicet ipse, neque per febrem, neque per phrenesin cogitare unquam potuisset. Quantam sibi gloriam his comparavit ampullis, quando nunc omnes aperte sentiant principem, & de Missa & de bono opere loquuntur prudentissime: quum interim de

utroq; per suas febres, & phrenesies, talia nobis excogitavit Lutherus, ut nunquam cogitare vel ipsa febris tam febilia, vel ipsa phrenesia tam phrenetica potuisset.

Refellit illas ineptissimas argutias, quibus Lutherus conatur probare, Missam non esse sacrificium.

C A P. XVI.

HOC igitur egregio triumpho, triumphat malorum operum Patronus, adversus opera bona: nunc videamus, quam strenue se gerat furiosus fraterculus, & sacrilegus sacrificulus, adversus sacrosanctum sacrificium. Quod quo tibi fiat Lector dilucidius, principis verba, quibus obblaterat nebulo, præponemus. Ea igitur hunc in modum se habent.

S E D Lutherus satis sentit ipse, facile de- Verba strui, quicquid adstruxerat, si Missa possit esse Regis. sacrificium, aut oblatio, quæ offeratur DEO. Quod mis- Hunc igitur obicem se pollicetur amoturum: ^{fa non sit} sacrificium quod quo fidelius facere videatur & efficacius, Verba Lu- obicit sibi ipse prius quædam, quæ sibi sentit theri. obstante. Jam & alterum (inquit) scandalum amovendum est, quod multo grandius est, & speciosissimum: id est, quod Missa creditur pas- sim esse sacrificium, quod offertur Deo. In quam opinionem & verba canonis sonante vi- dentur, ubi dicitur: Hæc dona, hæc munera, hæc sancta sacrificia. Et infra: Hanc oblationem. Item clarissime postulatur, ut acceptum sit sacrificium, sicut sacrificium Abel, &c. In- de Christus hostia Altaris dicitur. Accedunt his dicta sanctorum Patrum, tot exempla, tantus- que usus per orbem constantiter observatus.

Audisti Lector, quas obices ipse sibi sentit irritetur objectas? Audi nunc vicissim, quam Herculeis Lutherus, viribus agreditur amovete: His omnibus, in- quicquid, oportet constantissime opponere verbum & exemplum Christi. At quæ sunt igitur illa Lutherus verba Christi, quæ tot olim sanctis Patribus, ^{novus} Esdras. ac toti Christi Ecclesiæ tot ignorata seculis, Verba Lu- velut novus Esdras, nobis Lutherus inventa ^{theri.} Hoc declarat ipse, quum dicit. Nisi enim Missam obtinuerimus esse promissionem, seu Testamentum, ut verba clare sonant, totum Evangelium, & universum solarium amici- mus. Verba nunc audivimus, restat, ut videamus exemplum. Exemplum ergo subjungit. Christus (inquit) in cœna novissima, quoniam Argumentum institueret hoc Sacramentum, & condidit Te. tum Lu- stamentum, non obtulit ipsum Deo Patri, aut theri ab ut opus bonum pro aliis perfecit, sed in mensa ^{ut ipse p-} sedens, singulis idem Testamentum proposuit, ^{tat Christi.} & signum exhibuit. Ista sunt ergo verba Chri- sti; istud est exemplum: è quibus nunc deinde Lutherus, unus perspicue videt, missam non esse sacrificium, nec oblationem. Mirum est ig- tur, ex tot sanctis Patribus, ex tot oculis, quoniam in Ecclesia tam multis seculis, idem legerunt Evangelium, nullum fuisse unquam tam per- spicacem, ut rem tam apertam deprehende- ret: imo omnes etiamnum tam cæcos esse, ut ne

Responde. ut ne adhuc quidem queant, id quod cernere Lutherus jactat, quanquam ipsa monstrante, perspicere. An non Lutherus hallucinatur potius, & aliquid se videre putat, quod non videt: & dixito conatur ostendere, quod nulquam est? Nam obsecro, qualis est ista probatio, quum docere nimitur, Missam non esse sacrificium, ex eo, quod sit missio, quasi missio & sacrificium ita sibi mutuo pugnant, quemadmodum frigus & calor? Quæ Lutheri ratio adeo prorsus friget, ut nec responsu digna videatur. Nam legis Mosaica tam multa sacrificia, quanquam essent figuræ, omnia futuratum rerum tamen promissiones Promissio- erant & ipsa. Promittebant enim ea, propter nes sacrifici clorum veteris Testa- menti, quæ siebant, non modo futura quondam illa, quorum, erant figuræ, sed etiam liberationes, expiations, Purgationes, purificationes populi tunc præsentis, pro quo more solenni quotannis offerebantur. Quæ res, quum tam aperta sit, ut nemo prorsus eam possit ignorare, ridicula plane dissimulatio est ista Lutheri, quum nunc argumentetur, fieri id non posse, quod non ipse tantum, sed populus quoque novit tam læpe factum.

AUDISTI Lector verba regis: Audi nunc vicissim verba nebulonis, ut judicare possis, quam scite leurretur fraterculus,

Verba Lu- Deinde pro sacrificio Missæ defendendo, sic Thomistatur. Esto, inquit, Missa sit missio, non hinc theri. sequitur, non esse simul sacrificium, quando in veteri Lege erant sacrificia, que simul erant promissiones. Respondeo. Hujus Thomistica assertio debuit Rex vel unum exemplum producere. Nunc vero pro more suo, satis esse patet, si tantum scribat in veteri Lege sacrificia fuisse promissiones, tum mox, Oporiet sic esse. Sed tam stolido assertori (at video) proponendus est aliquis vocabularius: quo disceret primum, quid significet, tam sacrificium quam promissio. Si quidem missio est verbum, sacrificium est res, ut etiam pueri infantes intelligent, impossibile esse, ut missio sacrificium, aut verbum res sit.

Vere istud ait, Lutheri, non es dignus, tu vere nugaris verba. Me miserum, qui cum talibus stultitia monstris, tempus perdere cogor, nec dignus sum, ut ingenio aut eruditio prestantes mecum certent. Error itaque manifestarius est, dicere in veteri Lege fuisse sacrificia promissiones. Nisi rex assertor, lubricitate Thomistica, figurate voluerit loqui, quod sacrificia promittabant, id est, significabant futura in Christo. Verum, hoc non est afferere sacramenta, sed ludere & nugari verbis. Si quidem, hoc modo, missio est signum, seu res, non verbum. At nos in Missa potissimum vocamus promissionem, ipsa scilicet verba Christi, sine quibus, panis & vinum essent, neque signum, neque sacramentum, neque Missa. Nam quod per sacrificia, in fide oblata, promissiones impetrabantur, aliud est. Non enim hic, vel de fructu, vel significacione sacrificiorum disputamus, sed de ipsa substantia, ut sciamus, quid sit, & quid non sit sacrificium.

Lutheri argutatio neß principis solverit nebulo. Nam quum rex de nulla & inter alias istius ineptias, hoc quoque miserabilis sacrificio. le sophisma, quo sic colligit. Missa sit promis-

sio, ergo non potest esse sacrificium: ex eo confutatur, quod etiam veteris Legis sacrificia sicut erant promissiones, sicut argutatur Lutherus Missam esse promissionem: recurrat nunc Lutherus, & negat sacrificia veteris Legis fuisse promissiones, nisi sophistice; Missam vero nihil aliud esse omnino, nisi veram & meram promissionem. Quid facias Lector isti stipiti, qui sic disputat, tanquam auditores omnes, plane stipites essent. Solet ille vir, gravis ac severus, scholasticorum argutias ridere, quum cogatur ipse læpissime ad ineptissima sophismata confugere. Nam, quis nescit in sacrificiis Mosaica legis, manifestas fuisse promissiones Dei? Cujusmodi est illud Leviticus, capite sexto. Pro peccato autem suo offeret artem immaculatum, de grege, & dabit eum Sacerdoti, iuxta æstimationem, mensuramque delicti, qui rogabit pro eo coram Domino: & dimittetur illi, pro singulis, quæ faciendo peccavit. Vides hic Lector tam manifestam esse promissionem, ut nusquam possit esse manifestior. At Lutherus fortasse dicet, in talibus remissionis indulgenda per sacrificia promissiones esse, non esse tamen promissiones ipsa sacrificia, sed Missam non habere promissionem adjunctam, sed ipsius missæ substantiam, nihil aliud esse, quam meram promissionem, propterea quod in missa sit testamentum, quod nihil est aliud (ut Lutherus ait) quam missio hereditatis. Age igitur, accedamus proprius ut video Lector, quam misero dedecoris sui conscientia, talia deblateret nebulo. Consideremus illud sacrificium, quod isti ipsi sacrificio velut figuram Apostoli, quandam previam Paulus copulavit Apostolus: Lector, inquit, omni mandato legis à Moysi, universo populo, accipiens sanguinem vitulorum, & hircorum, cum aqua, & lana coccinea, & hyslopo, ipsum quoq; librum & omnem populum aspergit, dicens: Hic est sanguis testamenti, quod mandavit ad nos Deus. Quid dicitis nunc Domine Doctor, ubi est vocabularium vestrum, quod scurrarimi propoenendum esse principi? Inspicite vocabularium sacrificii veteris. Inspice vocabularium sacrificii novi. Nunquid in Lutere utroque vocabulario legitim idem vocabulum? vocabularium tuum Nunquid sicut sanguis Christi vocatur in altero sanguis testamenti, sic vituli sanguis, sanguis testamenti vocatur in altero? An non igitur (si quid habetis cerebri) facile videtis consequi: ut aut testamentum non sit missio (& tunc perierit vobis totum fundamentum, quod male collocasti, super testamentum, qui contendatis idem esse profis adæquate, missam & testamentum) aut, si testamentum sit missio, tunc verum esse, quod vos negatis, nempe illud sacrificium fuisse promissionem. Et sic Domine Doctor, ego docui vos tam plane, quam pueros docere solent pædagogi, quod sacrificia veteris Legis fuerunt promissiones, non solum eodem modo, quo vos dicitis missam esse promissionem, in lege nova, sed eodem etiam verbo quantumvis acute disputetis, sacrificium esse rem, & promissionem esse verbum: & sic

& sic videris nunc, quam pulche vobis procedat vester vocabularius. Nec tamen hæc eo dico, quod aut ibi contendam in Exodo, aut hic tibi assentiam in Evangelio, testamentum esse meram promissionem: quippe qui plane videam, id verum esse, quod Rex obiter tibi tribus verbis ostendit, merum est commentum, quod tu affers de testamento: quod revera & illic legem veterem, & hic significat novam, juxta illud Propheticum, quod Apostolus commemorat. Ecce dies veniet, dicit Dominus, & consummabo super domum Israel, & super domum Juda, testamentum novum, non secundum testamentum, quod feci Patribus eorum, in die, qua apprehendi manum eorum, ut educerem illos de terra Ægypti, quoniam ipsi non permanerunt in testamento meo, & ego neglexi eos, dicit Dominus. Quia hoc est testamentum, quod disponam domui Israel, post dies illos dicit Dominus, dando leges meas, in mentem eorum & in corda eorum superscribam eas, & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum. Et non docebit unusquisque proximum suum, & unusquisque frater suum, dicens: Cognosce Dominum, quoniam omnes scient me à minore usque ad maiorem eorum, quia propitius ero iniquitatibus eorum, & peccatorum eorum jam non memorabor. Dicendo autem novum, veteravit prius. Quod autem antiquatur & senescit, prope interitum est.

QUI D' hic dicit Apostolus esse testamentum vetus? quid hic appellat novum? an non legem veterem, & legem novam? idque tam aperte multis modis enuncians, ut nullum habas tergiversandi locum, aut vanissimum commentum tuum tuendi: quod nulla neque ratione, neque Scriptura fretus, mero arbitrio tuo statuisti stolidè, & velut vro imperio, jubes orbem credere.

Quamobrem (ut dixi) non hæc eo protuli, quod in Exodo contendam, testamenti verbum significare promissionem: sed & ex aliis sacrificiis ostenditur promissionem, nec obstat, nec repugnare sacrificio: quemadmodum ipse blaterasti, & ex illo probavi, quod satis est adversus te; si testamentum foret mera promissio, sicut tu contendis, tunc aliquod faltem sacrificium fuisse promissionem in lege Molaica, quod tu homo absurdissimus, & absurdum esse jactas & impossibile.

Miratur etiam Dominus Henricus, qualesnam ego concionatores audierim, quod scriperim, nihil esse in concionibus de promissionibus his unquam dictum, ipse vero ad tedium usque audierit de testamento, de promissionibus, de testibus, &c. Respondeo. Et ego miror, regis esse tam rude caput, & tantam amentiam, qui tam insignes conciones audierit, & adeo nihil dicere, neque intellexerit verbum Dei, nostrum opus aut sacrificium esse non posse, quin conseruum sine fine blaterat.

MIRATUR (opinor) Dominus Henricus, Lutheri caput tam stolidè glriosum esse, ut ex face trivialis & rancidarum concio-

num, dogma ipsum tam insanum hauserit, quod velut novum & inauditum prius, toti propinaret orbi, quum hoc duntaxat habeat novi, quod idem stultius tractatur ab illo, quam quisquam ante tractavit. Nec puder eum, jam toties viatum atque revictum turpiter, summo cum probro suo, stolidè nugari rursus illo despudo sophismate.

Si enim ulla scintilla rationis humana in eo rigeret, utique negare non posset signum Dei, opus Dei theri. Sic sacrificium, & promissiones Dei esse Vide quam verbum Dei, non opus nostrum:

hæc contenantur.

IMO si in Lutherio vigeret ulla scintilla superioris rationis humanæ, nunquam secum posset in bus tam paucis versibus, tam insane pugnare. Numquid hic dicit manifeste nobis, tam sacrificium quam promissiones esse verbum Dei: atque usque adeo confirmat istud, ut eum censeat, ne scintillam quidem humanæ rationis habere, quisquis id negare fuerit ausus? Nullam ergo scintillam rationis humanæ prorsus habet Lutherus. Nam id ipsum in eadem pagina, prorsus negavit.

Ideo enim negavit sacrificium posse promissionem esse, quia omnis promissio verbum sit, & omne sacrificium res, atque ob id verbum esse non possit, quum nulla res verbum sit. Verum ne fingere possit, me per calumniam sua verba depravare pro meo commodo, sua illi verba licet tam nuper dicta, quoniam illum oblitum esse video, non gravabor commemo- rare denuo.

Tam stolido assertori (ut video) proponendus es- set aliquis vocabularius, quo disceret primum, quid significat tam sacrificium, quam promissio. Siquidem, promissio est verbum, sacrificium est res, ut etiam pueri infantes intelligent impossibile esse ut promissio sacrificium, aut verbum res sit. Me miserum, qui cum talibus stultis & monstris, tempus perde cogor, nec dignus sum, ut ingenio aut eruditione prefantes mecum certent.

Verba Lu-
theri.

EN hominem Lectorem dignum, qui cum Minerva disputeret: quem miserandum sit, ita cogi tempus cum stultis perdere, quum sit ipsis tam sapiens, ut in uno versu stolidos clamet esse, qui sacrificium putent verbum esse, aut esse verbum posse, quum sit res: & post in proximo febre versu contra clamet, stolidos esse, nec ullam scintillam humanæ rationis habere, qui negarent sacrificium esse verbum. An non isti sacramentorum impugnatori, foret opus non vocabulario, sed cauterio, quo tam stolidæ fianti, ad perpetuam rei memoriam, stultiz notarietur.

Deinde Rex iste mendacii, qui hoc loco scribit, fesse usque ad tedium audisse de testamento & promis- theri. sionibus ejusmodi, postea de Sacramento ordinu garrit, in tota cena Christi nullam esse promissionem, non modo sibi ipsi turpissime contradicens, sed im- pudenti mendacio in cenam Domini insanient. Sic precipit Papistas furor, & amentia, ut prorsus nihil videant, quid dicant, aut contra quid sta- tuant.

Volve Lu-
there dilige-
nenter hoc
vocabula-
rium.

Verba Lu-
theri.

Et jure
optimo
miratur.

Lutherus nugas suas invenit gloriā fratres intercipere: non potest adhuc concōquere, quod rex eadem prius audivit ab aliis, ejusdem farinæ fraterculis: id, inquam, Lutherus ferre non potest. Nam, qui voleat ingenio cedere, rarus erit; sed clamat regem esse niendacem, certe si me audiret princeps, potius quam Lutherum habeat inimicum, totam tam stulti inventi laudem solidam reddet Lutheru. Sed addit tam iratus, ut se loquentem non audiat, regem qui te mentitur tantum audisse de testamento & promissionebus, postea garrite in tota Cœna Christi, nullam esse promissionem, atque ita & sibi contadidere, & in Cœnam Domini infantie. Primum Lector, expende mirabilem Reverendi Patris prudentiam, qui ex eo quo rex ait, se plus milles audisse fraterculos aliquot indoctos, ea pre dicasse stolidæ, quæ nunc Lutherus jactat, tene primum sapienter invenisse, colligit regem sibi contradicere, si dicat utrosque nugari, & illos stultos, & hunc stultiorem esse; hanc videlicet vocat Rev. Pater potator repugnantiam. De Quid Luth. inde (alva Rev. Patris reverentia) Reverendus sit sibi quæ. Pater impudenter mehatetur, quæ dicit regem dicere, nullam esse promissionem in Cœna Dominicæ. Nam id non dicit, quippe qui fateatur esse promissionem, sed non ejus generis promissionem, quæ juvet Lutheri caulan. Neque enim ullam illic promissionem esse factam cuiquam, propter Sacramenti receptionem, quod Christus instituit in Cœna, sed per sanguinis effusionem, quem Christus effudit in cruce. Quod, quo videoas Lector apertius, audi rufus verba principis.

Verba Regis. SED tangemus tamen Lutherum aliquantus propius. Eucharistiam concedit esse Sacramentum, quod nisi fatererūt, infaniret. At ubi reperit in Scriptura, promissam in illo Sacramento gratiam? Num ille nihil recipit, nisi Scripturas, & easdem clatas. Legatur locus de Cœna Dominicæ; non reperiet apud ullum Evangelista rutum, in susceptione Sacramenti promissam gratiam. Legitur à Christo dictum: Hic est sanguis meus Novi Testamenti, qui pro multis effundetur, in remissionem peccatorum. Quibus verbis significavit, semet in cruce per passionem redemptorū genus humnanum. Sed quum dixit auct: Hoc facite in meam commemorationem, nullam hoc facienti, i.e. Sacerdoti consecranti, aut Eucharistiam recipienti, gratiam ibi promittit, nullam peccatorum remissionem. At nec Apostolus in Epist. ad Corinthios, quum interminetur male manducantibus judicium, ullam mentionem facit de gratia bene manducantium. Quod si quid ex capite sexto Joannis, gratiam promittat iuscipienti Sacramentum carnis & sanguinis Domini, ne id quidem quicquam juvare Lutherum potest, quippe quicquam illud caput neget, ad Eucharistiam quicquam pertinere. Videlis ergo, ut istam promissionem gratiae, quam pro totius Sacramenti fundamento, magnifice nobis in toto promisit opere, non potest in eo tueri Sa-

lamento; quod fere solum relinquit, nisi quod necesse habet, præter Scripturæ verba, recurrat ad Ecclesia fidem.

NUNC vides Lector, hujus Rev. Patris impudentem calumniam, & non minorem stultitiam. Nam id imputat regi, quod nusquam dicit: Ad id vero, quod dicit, Lutherus nihil contradicit, quum tamen sit ejusmodi, ut totum Lutheri fundamentum subruat: illud inquam fundamentum, quod habet pro firmissimo, nempe nihil credendum esse necessarium, nisi probetur evidenter Scripturis: Princeps locum explicuit, ac fecit planum, quod dixit, nempe Lutherum non posse, ex illo loco probare evidenter Scripturam, illud Sacramentum habere promissionem gratiae, quum Evangelium ibi non dicat: Hic est sanguis meus Novi Testamenti, qui biberetur in remissionem peccatorum, sed qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. At quid respondet ad hæc Lutherum aperta Lutherus? Certe nihil aliud, nisi, tu mentiris. Nam hoc illi frequens est, quum ipse mentitur. Quamobrem, non alio opus est respondere, quam ut idem ei totidem verbis respondeat Echo.

Audet etiam afferere, manifestum esse fieri à S. Verba Lectoribus, non modo id quod Christus in Cœna, sed theri, quod & in cruce fecit. Respondeo. Quando hoc Dominus Henricus tantum dicit, & non probat: Dico ego contra, manifestum esse. Sacerdotes in Missa id omittunt, quod Christus in Cœna fecit, & id facere, quod Iudei fecerunt in cruce Christo. Nec ideo hoc Nunc Dic solum, sed probo quoq. Nam qui verbum DEI per vertit & extinguit, is vere crucifigat filium DEI, id quod faciunt omnes, qui ex promissione opus faciunt, quum hoc vere sit veritatem Dei mutare in mendacium.

Ait regem istud dicere, & non probare, sed interim illa dissimulat omnia, quibus id rex probavit. Tacer illud Apostoli, quod testamentum mortem restatoris involvit. Tacer & illud ejusdem: Quotiescumque manducaveritis corpus Domini, & sanguinem ejus biberitis, mortem Domini annunciatib[us] quæ in cruce perfecta est, non in Cœna. Mort[us] ego pertinet ad illud Sacramentum, per quam se Christus obculit. Item illud tacer, quod Rex docuit à Spiritu S. ideo Ecclesiam doctam infundere aquam in vinum, quia aqua cum sanguine fluxit è latere Christi, morientis in cruce. Hæc omnia dissimulans, censet se egregie oculos omnium festiva illa persistinxisse blasphemia, quæ Sacerdotes omnes ait, iterum crucifigere Christum, quicquid Missam dicunt esse bonum opus, aut sacrificium. At quum laris constet, id nunc facere totam Eccl. Cur in Ecclesiam Christi, quum constet idem fecisse totam aqua vitam Ecclesiam tot etatibus: quum illas ipsas no misceatur, Missas quas celebretur, & B. Clemens, & Apostolus Jacobus, oblationem appellant & sacrificium: nec ullum unquam Calonem quisquam legit, tam vetustum, in quo venerandum illud Sacramentum non sit appellatum sacrificium. Quis est usquam tam tepide Chri-

Christianus, qui ferre possit in tot millia Sanctorum, qui usi sunt illo Canone, per quem Sacramentum corporis & sanguinis Dominicū offertur in sacrificium, istum tam scutilli perulantia scurrantem scurram, ut eos dicat cum

Blasphema scurrilitas Lutheri. Judæis rursus Christum crucifigere, quorum plerique pro Christo, sanguinem suum non dubitatunt effundere, pro quo Lutherus, nisi talis esset nebulo, qui gravaretur effundere unum scyphum cerevisiae, nūquam posset in animalm inducere, ut tam stolida scurrilitate baccharetur in Sanctos, & in Sanctorum blasphemis blasphemaret DEUM.

Verba Lutheri. Post hec urget me Canone illo Missa, in quo Missa sacrificium nominatur, cuius auctoritate ideo me vult teneri, quod eius verbis usus sim. Nam ista verba, Quotiescunq; feceritis, &c. non in Evangelio reperiri dicit, sed ista, Hoc facite, In Paulo vero esse alia. Hic vide infeliciam Satanam, ut reptat, ut captat, ut queritat effugia, sed frustra, non effugiet. Canonem egorejici, & rejicio, quod prorsus aperte contra Evangelion, vocat sacrificia, que sunt signa DEI, promissionibus adiecta, nobis oblata, à nobis recipienda, non offerenda. Nam quod Rex dicit, in Evangelio non esse ista verba, Quotiescunq; feceritis, quia puer non videt, Grammaticam assertori tanto deesse? quasi vero necesse fuerit Evangelistas, per omnes syllabas concordare, & formam illam Sacramenti statuere, quam nobis Papista sic immutabilem & necessariam statuerunt, ut peccati mortalis

Hi te deli-reum faciant, & inferno tradant. Qui dictiun-
rum vel po-
tius furio-
sum red-
dunt.

culam illam enim, omiserit, scilicet Rhadamenti &
Aeaci illi, liberrimarum conscientiarum carnifi-
ces, sic delirant. Igitur testibus Grammaticis, &
communi omnium sensu dico, idem esse, quod Evan-
gelistæ de Cœna dicunt, quantum paucis verbis
variant, idemq; esse. Hoc facite, quod quotiescunq;
feceritis, Cavisseq; credo Spiritum sanctum singulare
confilio, ut Evangelista eandem rem paulo altera scri-
berent. & peccarent peccatum illud irremissibile in
formam Sacramenti Papisticam, quo nos à futura
superstitione & tyrannide impiorum hominum tu-
tos redderet. Neq; enim minus vere consecraret, qui
forma Luca. Marci. Matthæi. Pauli uteretur, quam
qui Canonis istius impii, & falsi utitur.

VERE urget te Canon Missæ, quem tu uno
loco probasti, & usus es pro te: sed hoc nihil
est contra te, qui nihil censeas esse stultius, quam
ut quisquam exigat abs te, ut verbis tuis de-
beas stare, cui perpetuus mos est, quicquid
dixeris, quonlibet, rursus indicetum dicere, sed
miror, quid hic loci fuerit tibi garriendi, de
Evangelistarum concordia, quasi Rex eos ne-
gasset diversis verbis idem dicere, aut quasi
quisquam Evangelistarum habeat ea verba,
qua tu ad confirmanda tua sumpisti, de tibi
toties improbatum Canone. An ita nugando
sperasti fucum te fakturum lectoribus, ne len-
tire possent, quam belle respondeas? Nam te
festive putas in regem ludere, cui Grammati-
cam dcessisse, quemlibet puerum videre: de-
inde tu tantus Grammaticus citatis in testimo-
nium Grammaticis omnibus, & communis
omnium sensu, dicens idem esse. Hoc facite,

quod hoc facite, quotiescunq; feceritis. Si tantum disputasses illo loco, sic sensisse Christum, & aliqua loquacum alias, tali generelocationis, ad quæ propositum ei non erat quenquam obligare, potuisset res utcunque tolerari. Nunc vero, quum dicis ex Grammatica, & communis hominum sensu, idein esse, hoc facite, quod hoc facite, quotiescunq; feceritis, ego neminem esse puerum puto tam rudem Grammaticæ, qui non rideat tuam Grammaticam, & tibi censeat neque communis hominum sensus, neque peculiaris, quicquam esse, sed magis pecuinum quam sit in ulla pecude, per quem doceamus ex Grammatica, & communis sensu sic perpetuo Scripturas intelligere; Hoc facite, Luth. Cap. nou ad interprerandum Scripturas.

Refellit illud absurdissimum Lutheri sophuma,
quo sic argutatur, Sacerdos in Missa reci-
pit Eucharistiam, ergo non potest offerre.

CAP. VII.

UBI vero ego scripsisse, sacrificium & Missam Verba Lutheri pugnare, cum sacrificium offeratur, Missa theci vero recipiatur, hic audet audax Dominus Henricus Lutherum ad Biblia provocare, dicens: Ubi est in veteri Lege uspiam, ullum sacrificium, quod non simul offeratur, & recipiatur? Plane hic Lutheri jactitat sumnum argumentum corruere, securusq; triumphat gloriose assertor. Respondeo. Non est hoc meum summum argumentum, sed illud, quod supra Dominus Henricus pro Thomistica benignitate mihi donavit, scilicet Missam esse testamentum & promissionem, hoc inquam, capitale meum argumentum est. Tamen ut triumphatori aliiquid Et hoc tibi suggeram, si Dominus Henricus solum Biblia se non dedit mel aperuisse, & inspexisse, imo si meminisset Psalmi quinquagesimi, quem puer olim legit (si Christianus est) non jactasset triumphum tam Thomisticum. Siquidem illic legisset holocaustum, quo nullum celebrans. & majus sacrificium est in lege. Hoc certe totum soli DEO offerebatur, nihil ex eo recipiebatur.

HIC saltem sentiens Lutherus, infirmam esse istam aciem, quam teq;issime potest, dat signum receptui, & ait, istud non fuisse fortissimum fundamentum suum, sed illud potius, quod Missa sit testamentum, quod ait regem illi

pro Thomistica civitate donasse, sed quod omnes vident prius confutatum esse, quam donatum: post ita donatum, ut quo magis id Lutheru donaverit, eo stultiorem Lutherum probaverit, qui stolidi sibi fundamentum sumperit, quod ei donari sine ullo incommodo potuerit, donatum nihil ei proorsus profuerit. Et tamen adhuc tam stupidus est, ut id non sentiat, sed ita nitatur illius argumenti validissimo robore, ut jam istud, quod idem non posse offerti, quod recipitur, habeat propemodum pro derelicto, nec tamen video, cur alterum sit altero firmius.

Lutherum ipsum jam propemodum suis dissidere dicit.

Nam haec duo, Missa est promissio; ergo non potest esse opus, & Sacramentum recipitur, ergo non offertur, sunt perquam similia sophismata, velut ejusdem mali corvi mala ova. Verum fugiens velatur tamen, ne le fugere fateatur. Nam quum sic fuisset argutatus in Babylonica, Sacramentum altaris recipitur a sacerdote, ergo non offertur Deo: nam idem & recipi & offerti non potest: Princeps admiratus Sophisticationem, querit, annon omnia sacrificia in lege Mosaicā, & offerebantur, & tamen recipiebantur ac manducabantur. Hic mirifice videtur sibi respondere Lutherus, quum profert unum sacrificium, quod totum incendebat: quasi satis esset ipso, aliquid unum tale reperiiri, ac non potius satis esset regi adversus Lutheri sophisma, vel aliquod unum fuisse sacrificium, quod & offerebatur & manducabatur. Verum Lutherus, egregie videlicet tetigit regem, quia rex de omnibus dixit, quum iste doceat excipien-

Quam pulchrum unum. Tanquam si rex ita quæsisset, quis ehe Luth. tam impius est, ut neget factum & sacramentum, a sacerdotibus oblatum, prodesse,

populo? Quis tam absurdus hæreticus, ut putet solam fidem sufficere, & opera bona non exigi? Quis tam stolidus est, ut censeat populum Christianum nullis obligari legibus? & mille quæstiones hujusmodi: Prosternit illico Lutherus, ac suo more, sic derideat principem. Quam oblivious est ister rex, qui tam impium & stolidum assertit esse neminem, ut dicat talia? Ergo ut huic assertori suggeram; si Dominus Henricus solum semel aperuisset, & inspexisset libellos meos, non tam fortiter afferuisset, neminem esse tam impium, neminem esse tam hæreticum, neminem esse tam stolidum, siquidem illic, tam impium ac stolidum hæreticum facile vidisset me.

NESCIO quid hic pro se reperiat rex: ego certe nihil reperio, sed fateri cogor hac parte planè sane viciū esse. Nec enim mihi hoc desumpsi, ut si quid parum caute scriptum sit a rege, defenderem: aut per calumniam velicem, si quid forte veri dicat Lutherus. Imo cupio potius, ut uterque quicquid errarit, emendet, igitur, quemadmodum Lutheru tuaserim, ut tam multas, tam stultas, impie suscitas hæreses, revocet, atque tecanter, ita plane regi consilioverit, ut imposterum calamo temperet, ac scribat circumspectius, & quoties dicit, nullum sacrificium fuisse oblatum illum, quin idem

manducaretur, excipiat holocaustum: Si neget quenquam quicquam creare posse de nihilo, semper excipiat Deum. Si neget, ullam virginem esse quæ peperit, excipiat tamen Mariam. Si neget, quenquam esse tam impium, aut stolidum, ut hoc aut illud afferat, inumanis absurditatis hæreticum, meminerit in talibus, excipere semper Lutherum.

Quin si rex mens paululum haberet humani sensus, verterem triumphi questionem in eum, & dicerem. Ubi est in lege ullum sacrificium, quod recipiebatur, & non penitus totum offerebatur? An mihi sacrificium hic faciet, armos, pectuscula, & alia quæ in usum sacerdotum cedebantur? Aut offerre, rex illusor equivocus denuo vocabit, quod per populum & sacerdotes ex agri afferebatur, & applicabatur coram Domino? Scilicet idem est offerre & afferre apud Dominum Henricum. Verum quid hoc ad me, quid nugigerulus singat? Miki satu est in lege, quicquid offerebatur DEO, totum incendebatur. Quod autem non incendebatur, sed partum sacerdoti, partim populo tribuebatur, non offerebatur, sed de oblationis separabatur & edebatur. Verum quid ista Hic vos vi- sacra cum prophani? Igitur in calice meretriciū demini Babylonica nullum est sacrificium, quod solum offer- non satis tur, illa enim sunt Biblia nostri Domini Henrici, Bi- stra Biblia. stra Biblia nostra referta sunt talibus sacrificiis.

HIC sibi videtur acutus, & mirum se repe- ristile putat effugium, dum distinguit inter affer- re & offere: atque id solum disputat esse sa- crificium quod incendit Domino; cætera vero, quibus vel sacerdos vescitur, vel hi, pro quibus offertur, negat esse sacrificium: hic re- gnat, hic iuder, hic iubilat Papistas, & velut prophanos, arcer ab his tam sacris distinctioni- bus, quibus distinguit argute inter afferre & offere. Sed interea miror istum Reverendum Fratrem, qui miratur esse quenquam, qui illum provocet ad Biblia, non tenere memoria caput secundum Levitici, ubi ita legitimus: Anima quum obtulerit oblationem sacrificii Domino, simila erit ejus oblatib. Fundetque super eum oleum, & ponet thus, ac deferet ad filios Aaron sacerdotis. Quorum unus tollet pugillum ple- num simila & olei, ac totum thus, & ponet memoriale super altare, in odorem suavissi- mum Domino. Quod autem reliquum fuerit de sacrificio, erit Aaron & filiorum ejus, Sanctū Sanctorum de oblationibus Domini. Quum autem obtuleris sacrificium coctum in clyba Hiccine no de simila, panes scil. absque fermento con- Pater totū spersos oleo, & lagena azima oleo lita, si obla- offereba- tur?

mento fiet, nec quicquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio Domini. Primitiastantum eorum offerentis ac munera: super altare vero non impontentur in odorem suavitatis. Quicquid obtuleris sacrificit, tale condies, nec auferes sal fœderis Dei tui de sacrificio tuo. In omni oblatione offeres sal.

ANNON hic Reverende Pater, manifeste dicit Scriptura, id quod cedet in partem sacerdotum, primum fuisse partem oblationis sacrificii? Deinde idem vocat reliquum de sacrificio: quod, quid aliud est, quam eam partem sacrificii, quæ superest? quod etiam appellat Sanctum Sanctorum de oblationibus Domini. An ideo vocat Sanctum Sanctorum de oblationibus Domini, quia (secundum præclaram rationem paternitatis vestræ) nunquam fuit oblata Domino? An paternitas vestra sic intelligit Sanctum Sanctorum de oblationibus Domini, id est, sic separatum ab oblationibus Domini, ut nunquam fuerit pars illius oblationis, quæ tota fuit oblatio Domini? Paternitas vestra sèpè jaëtat Grammaticam suam, sed si hæc sit Grammatica vestra, tunc si vultis dicere, quod non estis asinus, vos habetis necessario concédere, quod estis de asinis, i. e. per Grammaticam vestram separatus ab asinis, sed per cæterorum omnium, id est, unus ex asinis: & hic sensus est communior, & verior. Idipsum etiam ostendit, quod ita legitur in ejusdem capitis fine. Sin autem obruleris munus primi-
tiarum frugum tuarum Domino, de spicis ad-
huc virentibus, torrebus eas igni & confringes in morem farris, & sic offeres primicias tuas Domino, fundens super eas oleum & thus imponens, quia oblatio Domini est, de qua ado-
lebit sacerdos, in memoriam munieris, partem farris fracti, & olei, ac totum thus. In his verbis videtis Pater, quam manifeste Scriptura dicit, totum esse oblationem Domini, quanquam

Mitrum qui
non hæc
mem:istis
Da. Luth.

inde partem duntaxat abolebit sacerdos. Quid illud? Reliquam autem partem similæ come-
det Aaron cum filiis suis absq; fermento. Ideo nos fermentabitur, quia pars ejus in Domini offertur incensum. At quare non posset fer-
mentari, postquam illa pars separata est, & in-
censa, nisi quia id quoque, quod reliquum est,
& non adoletur in incensum, tamen offertur Domino. Nam & ante fuit præceptum, quod omnis oblatio, quæ offertur Domino, abique fermento fiet. Manifestum est ergo, hanc quoque partem, quæ non incenditur, sed manducatur à sacerdotibus, oblationem esse, quæ offertur Domino. Eamque ob causam, illam quoque partem manducare jubentur, absque fermento, quam alioqui possint fermentare, si sacrificium non esset, sed quod tu dicas separatum. Vis adhuc Lutherum locum apertissimum?

Ista est inquit, lex hostiæ pro peccato. In loco

Hic Luth. ubi offertur, holocaustum immolabitur coram viideas non Domino, Sanctum Sanctorum est, sacerdos, tenere con- qui offert eam, comedet eam: & rursus, sicut sequentiam pto peccato offertur hostia, ita pro delicto, putur ergo utriusque, hostiæ lex erit una. Ad sacerdotem,

qui eam obtulerit, pertinebit. Et iterum: non offer- Omne sacrificium similæ, quod coquitur in tur- clybano, & quicquid in craticula, vel in farta- gine preparatur, eus erit sacerdotis, à quo of- fertur. Hic vides, etiam si pars duntaxat incen- ditur, tamen ita Scriptura testatur, quod totum offertur, & quod à sacerdote manducandum est, ab eo manducari deberet, à quo offertur. Et hujus rei testimonis, tam plena est Scriptura sacra, ut penè pudeat ista proponere, tanquam res egerer probatione, & tamen admiror, si de- essent cætera. Quid dicet vestra fraternitas ad illud sacrificium, de quo scribitur Exodi c. 12, in quo agnus immaculatus masculus immola- batur totus, & totus manducabatur, & Domi- nus Doctor Lutherus, dôcet nos, nullum sacri- ficium manducari solitum apud Judæos, quia non est idem offere & afferre. Et hæc est illa sacrosancta sapientia, quam non possumus ca- pere, nos qui sumus hebetes & prophani Pa- pistæ, quam suos docent perfectos acuti isti & sacrosancti potistæ,

Redarguit ridiculam arrogantiam Lutheri, qui ridiculum putet, obicit adversus se authoritatem omnium sanctorum Patrum.

CAP. XVIII.

Ultimo dicta Patrum inducit pro sacrificio misericordia statuendo, & ridet meam stultitiam, qui solus velim sapere pra omnibus, quod sit stultissi- mum, &c. Hic dico confirmari hoc nomine meam sententiam, nam hoc est, quod dixi. Thomisticos asinos nihil habere, quod producant, nisi multitudinem hominum, & antiquum usum. Deinde ad pro- ferentem Scripturas dicere. Tu es stultissimus om- nium. Tunc solus sapi: Tunc oportet sic esse. Mihil Quin & autem stultissimo omnium hoc sat est, quod sapi: arrogan- tissimus Henricus nullam scripturam contra me omnium, potest producere, nec productas contra se diluere. & gloriae Deinde cogitur concedere suos Patres sapius errasse, avidissimus, suum antiquum usum non facere articulum fidei, in quos fidere non licet, nisi Ecclesia illi multitudinem, cu- jus ipse defensor est cum indulgentia.

EN iterum, quam magnifice nunc de Scri- pturis à te productis, tanquam aliquid produ- xisset ad propositum, aut quasi rex illam unam, quam detorto collo, secum traxit invitam, uno verbo non sustulisset sacrilego ac plagiario, & Germano sensu restituisset: quasi rex illius ab- surda sophismata non diluisset evidenter Scripturis: ita nunc impudens audet dicere, Scripturas contra se productas non esse, quas ipse pro se produxit non esse soluras. Sed illud Audax yidelicer absurdum est, quod cum versetur in quæstione, quisnam sit Scripturæ cuiuspiam & manife- stum Luth. propositæ sensus, audiat aliquis dicta sanctorum Patrum omnium id idem conscientium præferre dicto unius fraterculi, & sibi dissen- tientis hæretici. Nam illud est, quo video sicuri (nec sane miror) Lutherum, quod rex ait, mirum esse ex tot sanctis Patribus, ex tot occu- lis, quod in Ecclesia tam multis seculis, idem legerunt Evangelium, nullum fuisse unquam tam perspicacem, ut rem tam apertam, quam hanc

hanc videri vult Lutherus, potuerit deprehendere. Neminem ergo, qui sapiat, crediturum esse Lutheru, nisi primum doceat, aut aliud Evangelium legisse se, quam sancti illi Patres legitunt, aut illud idem vel legisse diligentius, vel intellexisse melius, aut sibi denique majorem esse curam fidei, quam ulli unquam hactenus mortalium fuerit. Hæc verba tegis absurdia videlicet sunt Lutheru. Ad quæ non miror, si cupiat obsurdescere. Nam certè, quantumvis ille sibi perficuerit frontem, fieri tamen haud potest, quin ista mordax veritas, homini mendaci male perficit auriculas etiam quantumvis asininas. Nam quid hic habes Luthere, quod dicas? Producitur ab altercato vestrum Scriptura, quam uterque agnoscit pro sacra, sed de sensu non convenit inter vos, quid hic fieri quis judicabit, uter vestrum veriorem afferat illius Scripturæ sensum. Uter nunc petit æquius?

Tu peris tibi credi, rex vetustis patribus. Quid Respondit affers causæ, cut hos recuses judges? Si lis diffi-
se utpote cilis est judicatu, talibus judicibus opus est; sin facilis, non est alii facilior, quam fuit illis. Quid illos ab hoc judicio rejicis, qui maximè debent recipi? Nam ex his, qui hodie vivunt, ali boni sunt, ali mali. Mali tibi propter vitia-
favent. Boni propter eadem tibi sunt infensi. Sic utrosque ab hoc judicio diversus affectus submovet. Antiqui Patres odisse te non po-
terant, qui tot ætatibus ante defuncti sunt, quam quisquam suspicari posset, quod te mer-
dam talem cacodæmon aliquis, aliquando fo-
ret excacaturus in terram. Annon, hoc indi-
cium est conscientiæ tuæ tuo ipsius judicio
damnatissimæ, quod recuse tales judges? At
idem prius objecisti, sicut appellas, Papistæ, quod illi postulent tibi solis credi, quum tu
credi postules apertissimis Dei Scripturis. Pri-
mum te quæso Vir piudentissime, quibus sibi
solis postulant credi Papistæ? videlicet solis
Italis, Hispanis, Germanis, Anglis, & denique
solis omnibus, non modo qui vivunt hodie, sed
& quicunque boni, à Christi morte vixerunt?

Vide Lector: quod Lutherus iniquum postulatū vocet.
Tam absurdī sunt, ut postulent credi solis om-
nibus. At tu credi postulas apertissimis DEI
Scripturis: sed quomodo, precor, apertum
vocas, quod in tot seculis, nemo tam oculato-
rum virorum potuit cernere? Deinde quum
jam controversum sit, in utram partem aperta-
sit illæ Scripturæ, in tuamne, an in diverlam, quum pro tua parte neminem afferas tuæ sen-
tentiaæ vel patronum vel testem, quum Eccle-
sia contra te proferat publicum Christianorum
omnium consensum, atq; antiquorum Patrum
dictis proberet, idem eriam per tot secula omnes
sensisse fideles? quis absurdum censet, nisi tu
(qui omnium es absurdissimus) si malint om-
nes sibi solis omnibus fidere, quam uni dun-

Hoc non taxat infidelitib? Atque hæc quum tam aperta-
putas ab- sint, ut ea vel cæcus aperte cernat, nec suum
surdum Lutherus (quo turpissime dejectus est)
aut sentire possit, aut tegere, tamen (sicut ebrii
solent) vigilans somniant deliria, & magnifice
sibi decernit triumphum.

*Hic, inquit, sedeo. Hic sto. Hic maneo. Hic Verba Lu-
glorior. Hic triumpho. Hic insulto Papistis, Tho- theri,
misticis, Henricistis, Sophistis, & omnibus portis in. Non est
feri. Negociurosi contra me stent mille Augustini, & fultare,
nam ha-
mille Cypriani.*

NUNC tibi Luthere videris, te gessisse portæ ubi
strenue; quasi vero magna res sit, ad istum patent
modum furiosum furere, & (quod deploratis
hæreticis accedit miserrimum, postquam in
profundum desperationis deciderint) jam cun-
cta prorsus humana & divina contemnere.
Utinam miselle super te non urgeret os suum
puteus. Tum te videres miler, & deplorares
infelicem fortunam tuam, ac sermone verso
clamares: Heu miser huic cecidi, huic detru-
dor, hic jaceo, hic derideor, hic crucior, hic
trucidor in profundo barathri, hic super me
clauerunt portas suas omnes inferi, hinc in illa
tremenda die me producent dæmones ad ju-
dicium: heu miserum me, quam miserandum
spectaculum. Ibi tunc insultabunt mihi, qui-
bus ego nunc insulto, Papistæ, Thomistæ,
Henricistæ, Augustini, Cypriani, & omnes su-
peri. Tunc me contemptum à Christo, quem
ego prius in Ecclesia sua sanctisque conter-
pleram, rursus reducent cacodæmones, & por-
tas rursus occidunt inferi. Ibi jacens pauper
cum damnato divite, cruciatus flamma multis
frustra gemitibus implorabo millies, ut unus
Augustinus, aut unus Cyprianus, quorum
prius demens millies, mille contempsi, vel uno
digitulo in aquam tinteo, linguam mihi male-
dicam, & blasphemæ pœnas ardore dantem,
tefrigeret; atque hæc ut vera Luthere futu-
ra sunt, nisi resipueris, ita DEUM precor,
ut mente redditæ resipiscas miler, ac falla fac-
cias.

*Turpissimum est tanto regi tantum librum scri- Verba Lu-
bere, & hoc caput meum, nempe quod missa sit te- theri,
flamentum, nolle tangere. Nec est repertus, qui uni-
quam ausus sit tangere. Quotquot hoc appropriant,
fugiunt per septem vias retrorsum, qui magno im-
petu & clamore triumphali, per unam viam irruer-
runt. Mirum est, quam vellet hic nocere, quam Qualæ spe-
grave sic hoc spectrum in oculis eorum. Sed nullus crum sit
prudentius se sic hæc gesse, rege Henrico, qui Lutherum
vastatur, protestatur se sic hoc robur non tactu-
rum. Sed nec babeo nec ago gratias tantabenevo-
lentia, imò malè valeat ira, & furor ejus, si nocere
potest, & non facit.*

Ecce jam decimo Lector, istam ridiculam
gloriā, quod neque rex, neque quisquam au-
sus sit illud insanum Lutheri caput tangere, sed
tam terribile & furiæ spectrum sic horruerint
omnes, ut quicunque per unam viam ingressi
sunt, per septem fugerint retrorsum. O terri-
bilem furiam. Imaginatur (opinor) se nunc
apud inferos esse Cerberum, & suis se catenis
jacentem, umbras illuc rictu & latratu territa-
re. Sed Rex, quem Lutherus ait prudenter esse Lutheri
protestatum, se caput illud insanum non tactu. cerbereū
rum, ita tamen illud uno iactu contudit, ut pro-
caput à
rege com-
fus in frusta disciderit. Tum reliquum corpus
minutum,

ita concuslit, ut nulla paralysis ullum corpus posset loivere.

Verba Lu- *Furorem verò ejus, quo invenitur in me, quòd theri, docuerim fidem sine operibus optimam preparacionem ad Sacramentum, & Christianos non oportere sibi vult, legibus astringi ad percipiendum, contemno. Sunt qui bene enim verba hominis, qui putet homines apud Deum egerūt, &c.*

legibus fieri bonos, minus sciens, quid sit fides, & opera, & quid leges operentur malorum in conscientiis, quām insensatus iste stipes. Non enim Papistarum est hac nosse, sed (ut Petrus & Judas dicunt) ignorata tantum blasphemare. Conscientius enim non legibus, sed sola gratia consultatur, legibus, prefertim humanis, miserrime confiduntur.

Hic in media furia Lutherus, lucido saltem gaudet intervallo, dum locum hunc salebrosum transilit per contemptum. Nam facilius est ei rationes principis contemnere, quām sua delitamenta defendere. Siquidem Christianos omnes, omnibus legibus solutos esse, nec ullis quenquam legibus obligari posse, & quoniam conscientiis gratia consultatur, ideo leges abrogandas esse, ne quis gratiæ negligens, saltem cohabeatur à scelere, & velut ovis errabunda pastorali baculo retrudatur in viam, ista certè tam admiranda paradoxa, nunquam iotellexit princeps, sed nec Apostolus Ecclesiæ Papistice Paulus, qui legem esse bonam dicit & iustitiae vinculum. Sed nec illud unquam Rex (opinor) quivit intelligere, quòd optimum sit ad Sacramentum accedere, bonis operibus quām maximè fieri potest vacuum. Nam sicut Ecclesia Confessionem præmittit, ut recepturus quisque veniat liber à vitiis. Ita Lutherus confessione contempta, reservatis virtutis, caver, ne quis veniat segnior impeditus virtutibus, & solam fidem prædicat sine bonis operibus sufficere. Sed hæc sacrosancta mysteria, non est Papistarum nosse, imo nec hominum, nec angelorum, nec ipsius etiam Christi, nisi forte nunc tandem didicit à Luthero. Nam olim certè nescivit, quam per os Apostoli Jacobi dixit: Fides sine operibus mortua est, & suo ipius ore pronunciavit; Qui bene fecerunt, ibunt in vitam æternam, qui vero male, in ignem æternum. Quamobrem candide Lector, qui jam tandem docet, tam stupenda dogmata, non est ille certè stupidus & insensatus stipes, sed homo sensus eximii, planeque dignus, cuius tam sensatum caput sentiat insensatos stipes.

Refellit solidam Lutheri calumniam, qua Regis argumentum quoddam depravat, ut videatur vincere.

CAP. XIX.

Verba Lu- *SED in fine hujus loci, opera precium est videre* quam anxiè labore, ut traditiones hominum necessarius statuat adversus meanam sententiam, qua statui extra Scripturas nihil esse statuendum, aut si

statuitur, liberum & non necessarium habendum, cum simus Domini etiam Sabbati per Christum liberatores. Arguit itaq; Rex. Primo sic. Si nihil servandum est, nisi quod Scripturæ proditum est, quum scriptum non sit, Sacramentum esse à Christo sumptum sequetur, nec sacerdotes posse Sacramentum sumere. Hac Thomistica hypothesi fretus, sic reducit syllogismum contra me. Sacerdotes sumunt Sacramentum necessario, & hoc non habet Evangelion, ergo & alia extra Evangelion sunt observanda necessario. Hoc Thomisticæ concluditur Miror, cur per regulam consequentiarum illu familiarem, que vocatur petitio principii. Nám quod necessarium sit, sub peccato mortali sumi à sacerdotibus Sacramentum, Rex primum probare debuit. Ego enim liberum esse dico sumi, & non sumi à sacerdotibus.

Necessarium autem est per traditiones hominum & usum multorum. Quare Thomisticus Rex valde Quām bēhe probat traditiones per traditiones, negatum per securatur negatum, talibus enim non aliis probationibus nisi hic securra, debet assertio Sacramentorum, & tota Henricalis Ecclesia.

PROFECTO Lector, Lutherus esset hoc loco non in amoenus nebulo, si regis ratio fuisset redargutioni tam commoda, quam Lutherus eam singit in suum commodum. Nam quæ jam respondet, non tunt irridicula, sed omnino nihil ad rem. Nam (ut Horatius ait) nunc non erat his locus: id quod tu facile videbis Lector, quum verba Regis audieris, ad hunc enim modum se habent.

NUNC veniamus ad exemplum Christi, Verba Regis, quo nos arbitratur Lutherus vehementer op- gis. primi, propterea quod Christus in cena Sacramento non usus est pro sacrificio, nec ob tutulit Patri. Ex quo probare conatur, quòd Missa, quæ respondere deberet exemplo Christi, quo fuit instituta, non potest esse sacrificium, nec oblatio. Si Lutherus tam rigide nos re vocet ad exemplum cœnæ Dominicæ, ut nihil sacerdotes permittat facere, quod ibi Christus fecisse non legitur, Sacramentum, quod consecrant, nunquam recipient. Suum enim corpus Christus in Evangelio non legitur recepisse. Nam quòd Doctores aliquot, eum recepisse tradunt, & quòd idem canit Ecclesia, nihil potest pro Luthero facere: quum illi neque Doctores omnes, neque totius Ecclesiæ fides, ullam faciat fidem: neque credendum censcat quicquam (nam ita scribit in Sacramento Ordinis) nisi firmatum Scripturis, & usdem etiam clatis, cuiusmodi certè Scripturas, non opinor, inveniet, quòd suum corpus in cena receperit Christus. Ex quo sequetur (ut dixi) nec sacerdotes debere, quod consecrant, ipsi recipere, si tam rigide nos obstringat Lutherus, ad exemplum cœnæ Dominicæ. Quòd si ideo concedat recipiendum sacerdotibus, quia receptorunt Apostoli: & eos contendat id ius slos facere, quod tunc Apostoli fecerunt, non quod Christus: hac ratione nunquam consecrabunt sacerdotes. Consecrabat enim Christus non Apostoli.

VIDES hic Lector, quod Lutherus argumentabatur ab exemplo Christi: Sacerdotem offerre non posse corpus CHRISTI, propterea quod Christus, cuius exemplo Missa debet respondere, corpus suum in cena non obtulit. Rex (ut audisti) respondit: quod si Lutherus nihil permetteret, sacerdotem in Missa facere, quod Christus, ex Evangelio, fecisse non probatur in Cœna, non licebit sacerdoti recipere corpus Christi, quod ipse consecravit, quia in cena non legitur Christus receperisse, qui consecravit. Quod si Lutherus diceret ideo lemma ad sacerdotes recipere, quia jussi sunt id facere, versus argumentū Lutheri.

Regis Dicendum est, quod Lutherus ait Regem contra se colligeat. Nihil est prorsus apud Regem tale: nec erat apud Regem tali syllogismo locus, quem non hoc ageretur, quod Lutherus agi finxit: an sacerdos necessario reciperet, sed quod ei recipere fas non esset, à semetipso consecratum corpus Christi, si Lutheri valetet ratio, quæ ideo prohibebat, ne offerret sacerdos, quia non obtulit Christus, quæ Lutheri ratio etiam prohibet, ne recipiat sacerdos, quia non recepit Christus. Ubi nunc ergo reperit illud argumentum Lutherus, quod Regem scribit facere? Annon manifestum est, ipsum ex se finxisse, nimic ut haberet aliquid, in quod lepide posset ludere? I nunc, & nega, Lutherum esse lepidum & facetum scurrum. Jam & id, quod sequitur, est altera pars ejusdem festivæ dicacitatis.

Verba Lutheri.

Secundo, inquit sic, Christus Sacramentum consecravit, non Apostoli, ergo non licebit Apostolis aut sacerdotibus consecrare, quia non licet aliud statuere aut facere, quam Scriptura habet. Quod si, miser illi Lutherus, hic velit effugere, & dicere. **C**HRI**S**TU**S** mandavit Apostolis consecrare, ubi dicit: Hoc facite, preoccupat impropositius meus Dominus Henricus, dicens: Hoc esse dictum de recipiendo, non de consecrando, Christe servator, quam inaudita cæcitas, & amentia est in ipsis hominibus.

Mimesis verborum Lutheri.

CHRISTE servator, quantus nugator & calumniator est Pater potator. Nam neque sic potest effugere per id quod Christus jussit Apostolos consecrare. Nam hoc jubendo, jussit eos tantum facere, quod ipse fecerat. At hoc erat consecrare tantum quod aliis darent. Nam Lutherus, qui nihil recipit, nisi Scripturas evidentes, probare non potest, quod Christus suum corpus receperit, ergo adhuc nihil probat Lutherus, nisi quodd ex sua ratione tantum consecrabit sacerdos, non recipiet, quod consecrabit. At Apostoli, dices, prius jussi manducabant. Verum dicas, sed non quod ipsi consecrabant, ergo nullo modo potes excire Labynthum hunc, quia, si restringas sacerdotes ad exemplum Cœnae Dominicæ, sa-

cerdos non recipiet Sacramentum, quod ipse consecratur. Nam hoc nemo fecit in Cœna. Collectio na: sed sicut nemo sua manu baptizatur, ne ab exemplo sua manu absolvitur, ita nemo sacerdos recipiet Sacramentum, quod ipse consecravit. Et sic adhuc procedit argumentum Regis, penetrans nebula, quam nebulo conatur offendere.

JAM quod ait, Regem preoccupare hoc verbum: Hoc facite, dictum esse de recipiendo, non de consecrando, verè preoccupat istud Pater potator, mentiendo. Neque enim dixit istud usquam Rex: quod quum ita sit, flacceat plane Reverendi Patris illa faceta scurritas, qua sic interrogat ineptus Regem, Domine Henrice, qua Grammatica didicit Insulæ sa- Dicitur vestra? quis vocabularius vobis les D. Do- dixit: Hoc facite, id est, quod accipite. Et Mart. deinde responderet ipse pro Rege. Respondebit, inquit, oportet sic esse, quia nomina sunt ad placitum.

PROFECTO Domine Lutere, quando nihil serio differitis, sed tantum tam stulte luditis, & cum aliorum calumnia inventum Quia aucti vestrum proprium deridetis, nomen vestrum hoc esse illi ex Lutherio fiet Luderus; quia oportet sic esse, patrium idque non per Aristotelem, per quem nomina te fatis imponuntur ad placitum, sed secundum Cratitum, ut titulum Platonis, de rectâ nomina ratione: aut Hippol. & (quem video magis familiarem vobis) secundus ejusmodi. dum Albertum, de modis significandi, qui scripsit etiam vobis illum tractatulum, de secretis mulierum. Nam sicut apud illum, lapis est quasi ledens pedem, si vos Luderus eritis, quasi ludens herus. Sed in hoc demiror stultitiam vestram mirabilem dotem, quod nunquam fare prodit, nisi duplex. Alii fuisse satis, stolidum sic risum captasse, ex eo dicto Regis, Rex quod nunquam dixerat. At vobis non fuit satis, nisi id dictum rideretis, quod etiam si quis diceret, ridiculus esset, non qui diceret, sed qui rideret. Nam quælo vos Domine, qua Grammatica didicis? Dominatio vestra? quis vocabularius vobis dixit, eum non recte loqui? qui, querenti quid fecerit, respondeat, manducavi, aut bibi. Imo ut planè videas istum risum te caprasse stolidæ, vide Apostolum aperte referente verbum istud: Hoc facite, ad receptionem. Sic enim recitat. Accipite & manducate, hoc est corpus meum, verba in quod pro vobis tradetur, hoc facite in meam commemorationem. Similiter calicem, postquam coenavit, dicens: Hic calix Novum Testamentum est, in meo sanguine. Hoc facite, quotiescumque biberitis, in meam commemorationem. Quotiescumque enim, &c.

QUID apertius, quam hæc verba: Hoc facite, referri per Apostolum ad receptionem? De quo tamen Rex, quantum ego video, ne verbum quidem dixit, sed Dominus Luderus, illudit Apostolum. Irascitur ei credo, quia timet, ne præclaræ divisionis suæ, quæ sequitur, preoccupare videatur Apostolus, & tollere partem

partem alteram. Ita enim pergit Pater Luderus ludere.

Verba Lu-
theri.

Sed jam dimissis ipsis porci, dicamus, Christus sumendi usum instituit, quando dixit: Accipite & manducate, ut verba ipsa apertissima testantur, non quidem Henrici ipsis & truncis, sed quibusvis pueris & fatuis. At consecrandi officium instituit, dum dicit: Hoc facite. Facere enim, est hoc totum imitari, quod ipse tunc fecit.

HIC Reverendus Pater, dimissis porcis Papistis, vertit se ad asinos Lutheristas, vide-licer electos discipulos suos, dicens: Sed nunc dimissis porci dicamus; quasi dicat, non sunt margaritæ meæ projiciendæ ante porcos; sed vos, quos elegi, quos luto lavi, quos purgavi stercore, quos hæresibus inflavi, quos sanctificavi schismate: vobis inquam, datum est nosse mysteria mea. Et jam incipit eis exponere scripturam, & vitans morem Thomisticum & Scholasticum, sequitur simplicitatem Evangelicam, & Christi verba partitur in duo, docens Christum duo docere, usum sumendi, & officium consecrandi. Primum ibi, Accipite & manducate. Secundum ibi, Hoc facite, &c. Circa quæ (secundum doctrinam Reverendi Patris) notandum, quod Christus instituit omnibus, usum istius Sacramenti, in memoriam sui, ut quilibet secum statueret, utrum vellet uti, an negligere, & ideo Christus dixit: Hoc facite in commemoratione in meam, id est, eligite vel facere vel non facere; in cuius confirmationem, Christus, quum dixisset: Hoc facite, proutinus adjecit in memoriā mei, quasi diceret, permitto vobis liberum, utrum velitis esse memores, animimmores mei, sicut & liberum permitto mihi, utrum velim esse memor, an immemor vestri. Et hanc doctrinam ubique docuit Reverendus Pater, in Babylonica, in Asertonibus, in isto libello contra regem, iterum atque iterum inculcans, & regi objiciens, etiam extra proposi-tum, nempe nihil tale dicenti.

ERGO postquam ita dilucide docuit suos discipulos, illico spaciatur in campo suo. Nam peregrinatur animus illi, quamdiu ratione res agitur; at quum perventum est ad convitia, tum deum redit domum.

Verba Lu-
theri.

Quid dicam, inquit, ipsis sacrilegis portentis, qui talibus argumentis indicant, quām ex impotentiissima invidia sic scriperunt, ut nihil ineptius & insulsius fingi possit. Si enim hoc argumentum stolidi Regis valeat, in nulla re licet Christum imitari. Finge enim Christum non instituisse, conse-crasse Sacramentum, quod impossibile est, tamen exemplum consecrandi ostendit, & scribi voluit, nisi Rex noster id contendat, nos neque orare, neque benefacere, neque pati oportere, quia nihil de nostris orationibus, operibus & passionibus scriptum est. Vincit me ratio plane, Regis stolidissimi immensa soliditas.

SIRENUE profecto convitatus es, sed

in caput tuum omnia. Nam id, quod infectatis, ipse dixisti, non Rex. Quæso te, ubi dixit Rex, nos tam rigide obligari, ad exemplum Christi in Cœna? Imo tota ratio ejus militat aduersus stultitiam tuam, qua tu volebas omnes tam rigide obstringere ad exemplum Christi, ut quia Christus illic non obtulit corpus suum Patri, ideo nec sacerdos nunc possit offerre. Rex contra probavit, & ostendit ex hoc stulto commento tuo, quanta sequentur absurdita. Nam eo modo sequitur, ut Sacerdos aut consecrare non debat, aut non debat manducare, quod inglem consecrat. Praeterea docuit, vel te fatente, licere aquam vi-no miscere, quod non quadrat ad exemplum Cœna Dominicæ. Et tu nunc sc̄ommata jactas in eum, tanquam nimis nos stringentem Luther, in ad exemplum Cœna Dominicæ, quum id solus facias ipse. Et interim omnes tibi potenter quod is in sumus & porci.

Probat Luthero certum esse non posse, quomodo sit consecrandum corpus Christi, nisi per fidem Ecclesia.

CAP. X X.

SED quoniam tibi Lutere nos Papistæ porci sumus, quid si quispiam ex porci his ingrediatur asinum gregem vestrum, & tibi, tuo gregi mysteria tua rudenti, obgrunniat hoc pacto. Salve rex asinorum, tuque adeo salve Lutere, Magister & Dux asinini gregis, asine maxime. Audio te jam dudum multa quidissime rudentem de Missa.

SED hic, tæ quæso, Magister asine, quoniam solus sapis in Missâ, quoniam ea vidisti, quæ (si vera jactas) vident ante te nemo, qui reperiisti Missam non esse sacrificium, & qui sacrificium vocat, damnasti Canonem, qui cum Canone falso, ut vocas, & errore falsitatis & erroris dignasti Christianos Sacerdotes ouines, quicunque feret à Christo passo Missam celebrarunt, qui nihil credis Dei Spiritui sancto, qui Christi regit Ecclesiam, qui Ecclesiam facis omnino nullam, si illa non sit, cuius Canon Missam appellat oblationem & sacrificium, qui omnia vis esse libera, quæ probari non possunt evidente Scriptura, quam ipsam, quum liber, vel dubiam fingi esse, vel ad evidentem torques absurditatem, nec de eviden-tia ejus, velis cujusquam stare judicio, ne totus Scit enim tuis orbis quidem, sed solius tuo, ut Scriptum neminem ram evidentem esse, nihil aliud sit, quām evi-dentem abste dici, quæso te tante Missator, laturum, quid tunobis probare potes de Missâ, si quis interim prætereat autoritatem Ecclesiæ, & tu te perat artibus? Dic mihi, quomodo scire potes, aut quid sit Missâ, aut quomodo celebranda, aut quibus omnino verbis peragatur consecratio? Doces Missam esse verba Christi, cum signo visibili, & addis; Verba illa Christi sunt ista, Cœnântibus vero eis, &c. Primum quām scite istud, quod verba Christi

vocas

vocas, quæ sunt Evangelistæ, cuius generis si quid dixisse REX, qui tot stultorum genera ibi finxisti stolidæ, ubi nulla fuit stultitia nisi tua, quot & quales stultos lepide finxisses hic, ubi tam vera datur occasio? Sed omissa ista stultitia tua, quæro, qua Scriptura probas illa verba Evangelii, esse de substantia Missæ? Sed hic memini, respondebis non esse. Nihil enim referre, cuius Evangelistæ verbis peragatur. Hac de re tecum non contendam, sed interim tamen memineris, ne (quod in Regefacis) post hac singas esse concessam; nam hoc ego integrum mihi servari volo, qui probare non dubitem, potius ex Canone, quam omnibus Evangelistarum libris esse consecrandum. Sed interim istud quæro, qua Scriptura probas esse de substantia Missæ, ut ullum legatur Evangelium?

Perperam
definiri
Missam
a
Dn. Mart.

Nam si non est, falsa esset tua finitio, qua Missam esse definis promissionem, & Evangelii verba cum sensibili signo adjuncto. Si contendis esse de substantia Missæ, ut aliquod in Missa legatus Evangelium, quam nihil valere dicas, præter evidentem Scripturam: proba nobis per evidenter Scripturam, quod hoc sit de substantia Missæ, ut aliquod in Missa legatur Evangelium. Docet nos Doctor Martinus doctrinam Christi, circa Missam, & rem dilucide dividit, dicens Christum instituisse usum sumendi illuc: Accipite & manducate, & officium consecrandi illuc, quum dicit: Hoc facite. Ergo si ad officium consecrantis pertinet, in Missa legere Evangelium, continetur in illis verbis, quibus Christus tradidit illud officium. At illa verba nobis exponit Clarissime Doctor Martinus. Facere (inquit) est hoc totum imitari, quod ille fecit. Ergo præsidere debet aliquis, qui panem accipiat, benedicat, ac frangat, donante discipulis. At interim nihil hic video Scripturæ, quæ vel evidenter, vel obscure jubeat Evangelium legi, quo tu Lutherus vis contineri promissionem, quæ cum adjuncto Sacramento constitutæ Missam. Nam quem dicit, Hoc facite, quod ego facio, non iussit Evangelium ullum recitari: ipse enim nullum recitabat.

VIDES hic Lutherum Missator egregie, qui veterem Missam rejicis, reperi te nusquam posse quicquam, unde nobis istam tuam novam defendas.

AN dices, necessaria ratione recitandum Evangelium, quia nisi per aliqua verba illius Evangelii, non fieret à Sacerdotiæ consecratio? Ego istud fateor esse verum, quia sic me docet Ecclesia, quia sic Christus docet Ecclesiam. At tu, qui nihil facis Ecclesiam, qui Christum blasphemas, qui docet Ecclesiam, qui te protestaris nihil habere pro certo, præter evidentes Scripturas, nunquam facies evidens ex Scriptura, præsertim si quis tuo tibi more responderet, quod per nulla Evangelii verba fieret consecratio. Nam ut interim omissam, quod possem illud verbum: Hoc facite, referre ad receptionem, idque ex authoritate Apostoli:

posito tamen (ut tu rem peritior Apostolo tenueris bipenni divisiisti) referatur illud ad officium consecrandi: quid habes tamen illic, quod probet consecrationem peragi virtute quorūcunque verborum illius Evangelii? An ista videlicet, Hoc est corpus meum? Quo pacto probas istud? Præceptum ibi non legis, ut illa verba dicantur, sicut in Evangelio recitantur, per modum narrantis historiam. Si vis ibi facere, quod ille facit, tum sicut jubes Christus, cum dicit: Hoc facite, debet Sacerdos in Missa, non per modum recitantis historiam, sed admonentis & affirmantis, dicere, hoc est corpus Christi, sicut ipse non narravit, sed admonuit, & affirmavit, quum dixit: Hoc est corpus meum. Quid hic dices, si contemnis Ecclesiam? Quando facies hanc Scripturam evidentem pro Missa ut probes, necesse esse, illud Evangelium in Missa legi? Atque hæc possem defendere contra te, etiam si probasses, Christum in illis verbis: Hoc est corpus meum, peregisse consecrationem. Nunc vero ne hoc quidem potes probare tu: Nam si dicas, illico post illa verba, fuisse corpus ejus, mihi licet dicere fuisse, priusquam frangeret, sicut Apostolus dicit: Panis, quem frangimus, participatio corporis est. Nam quum ita recitant Evangelistæ: Accepit panem, benedixit, ac fregit, & dedit Discipulis, dicens: Hoc est corpus meum, qua Scriptura vel ratione posset refellere, si contenderem in illa benedictione peregisse mutationem, & jam existens suum corpus, fregisse & tradidisse, & id, quod res erat, dixisse: Hoc est corpus meum; quippe quod corpus fuerit atquecum illa verba proferre cœpisset. Hæc adversus te facile possem defendere. Facile possem tueri, sine ullo probris verbo Evangelii, posse consecrari solo proposito & benedictione. Imo tolle, quod tu coheris, authoritatem Spiritus sancti, gubernantis Ecclesiam, & faciam, quod ante dixi, ut sudes satis, priusquam Sacra menta relinquas, Baptismum & Eucharistiam, cur alterutrum eorum ex fruitione tua, Sacramentum sit, potius quam illa lotio, qua Christus vobis lavat Apostolorum pedes? Nam & illic etiam hoc defini erat signum sensibile lotionis, sicut in Baptismo, & adeo necessaria promissio, ut recusanti Petro minaretur: Nisi te lavero, non habebis partem mecum. Deinde sicut in Cœna dixit, Hoc facite; ita hie quoque dixit, accurate, proposito ipsius exemplo, debetis & vos alter alterius lavare pedes. Quid posses hic dicere: si quis tibi, qui tantum ponis duo, contenderet Id quod ex Scriptura tibi sumendum tertium, cui committet definitio tua, promissio videlicet gratia, cum sensibili signo, qua Scriptura posses istud evitare? nec hoc posses repellere, nec Missam ipsam statuere. Nam postquam nihil licet, contra vocabularia tua, ex authoritate Pauli, verbum illud: Hoc facite, referre ad receptionem; jam tu, quum volo, detruederis ab altera parte divisionis tux, qua doces in illo verbo,

Jam videoas
Lutherum
tuam Mi-
ssam con-
se-
crai non
posse.

tradi consecrationis officium, & absurdum esse, si quis illud referat ad receptionem: Et jam pro authoritate consecrandi retrudam te, ut quæras quidlibet. Quod si concedam illa verba referri ad officium consecrandi, nihilo tam magis effeceris, ut probare possis evidente Scriptura, quibus modis, aut verbis, Missa peragenda sit. Neque hæc perinde dico, quasi res ita sit, sed quod tu nunquam possis refellere, quin ita sit, si quis tuo mōte tecum disputeret.

Christi fit. Nos vero qui certum esse scimus, Christum per dem constitutam, Apostolos suos Ecclesiam tradidisse Sacra menta etiam nullum extet Evangelium scriptum esset. Sic enim tradidit angelum Paulus Corinthiis, sicut acceperat à Domino. scriptum.

Atque istud per sermonem tradiderat, ante scriptam Epistolam, ex nullis Evangelistarum codicibus. Neque cuiquam dubium est, etiam Missam celebratam esse nullies, antequam scripsit Matthæus. Hæc ex prima traditione perpetuo more servata est. Hanc spiritus Christi servat in Ecclesia. In illa inquam ipsa Ecclesia, quæ docet, quodnam verum sit Evangelium. Ab hac Ecclesia, tibi discenda est Missa, si recte Missam voles dicere. Alioqui dubius & incertus circumfereris, omni vento doctrinæ, & omnia perdes in dubium, quod plane solum paras, nec aliud moliris omnino, quam ut Missam, & Sacramentum, & omnia sacra, velut incerta tandem omnes missa faciant.

Ostendit pulchre, quomodo Lutherus irretitus confessione propria, frustra jam conatur elabi, varie versans verbum Augustini, & argutans inepite interius judicandi dogmata, & jus condendi jura.

CAP. XXI.

Verba Lutheri,

QUARE ad summum principium perfidia, ejus calatum vertamus, quod est verbum Augustini. Evangelio non crederem, nisi me Ecclesia autoritas commoveret, hoc verbum sacrilegi eo torquent & depravant, ut Ecclesia, hoc est, meretrici Romane (cui præter titulum nihil est Ecclesiasticum, aut Christianum) tribuant jus, leges condendi. Huic addit Dominus Henricus, ut eiusmodi verbi autoritate, etiam me urgeat per propria verba, ubi dixi, apud Ecclesiam esse ius judicandi, qualibet dogmata.

Et ego nul. Ego nulla re video huic rudissimo capiti Regis opus es la re tibi se, quam vocabulario Gemma, vel Breviloquo, ut video opus cabula cum puerū inciperet discere, nisi id ex mera esse, quam Thomistarum nequitia facit, ut omnia vocabula, om.

nra significare cogat, ut etiam hic ius judicandi idem sit, quod jus statuendi vel condendi leges. Breviter, si Augustinus, etiam rotundis verbis afferuisse, jus esse alicui in Ecclesia leges condendi, quis est Augustinus? Quis nos coget illi credere? Qua authoritate ejus verbum est articulus fidei? Fateor, receptum est ejus verbum, sed non sati tutum neg, firmum. Divino edicto probandum est jus legis condenda, non humano. Nunc autem Augustini verbum non simpliciter

viciat. Ille enim loquitur de Ecclesia per orbem diffusa, cuius est de dogmatibus judicare. Illi hoc tribuunt Papa, quem ipsius consenserunt membrum diabolus sapiens esse, & errare. Nec solum ei judicandi, verum etiam & condendi ius copiam, faciunt. Prinde opus est, ut rudibus istis Sophistis hic declaremus, quid intersit inter ius judicandi seu cognoscendi, & inter ius condendi seu imperandi. De doctrina cognoscere & judicare, pertinet ad omnes & singulos Christianos, & ita pertinet, ut anathema sit, qui hoc

jus statuit invidis & variis sententiis, Matth. 6. At Adversus tendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium. Hoc verbum certè dicit ad populum, les, qualis aduersus Doctores, & mandat eis, ut falsa dogmata eorum vitent. At quomodo vitare possunt, nisi cognoscantur? quomodo cognoscere, nisi ius habeant iudi candi? Nunc autem non solum ius sed preceptum iudicantur, ut hec sola autoritas sati esse queat adversus omnium Pontificum, omnium Patrum, omnium Consiliorum, omnium Scholarum sententias. quisq; do centes ha retica.

Qua ius judicandi, solis episcopis, & ministris tribu erunt, & impie ac sacrilegio populo, id est, Ecclesiarum glos gina rapuerunt. Stat enim Christus, dicens: Attene quilibet u dite à falsis Prophetis. Huic subscrubunt ferme omnes omnium prophetarum syllabe. Quid enim agunt Propheta, nisi quid populum monent, ne falsis Prophetis universos.

credat? At quid est, hoc monere, nisi ius & cognoscendi ius, penes populum esse declarare, & confir mare, ipsumq; suis operis monofacere, & excitare, adversus omnes omnium suorum Sacerdotum, &

Doctorum doctrinas? Quare hic concludimus, quoties Moses, Iosue, David, omnesq; Prophetæ in veteri lege populum à falsis Prophetis vocant, & monent, roties clamant, mandant, confirmant, excitant, ius cognoscendi & judicandi omnium omnia dogmata. At hoc infinita loca faciunt. Habet hic Henricus no ster, aut ullus impurus Thomista, quod isti obgan

niat? Nonne obstruximus os loquentium iniqua? Minime Redeamus ad novam legem. Christus, Joan. 10. dicit, nam cens: Oves meæ vocem meam audiunt. Vocem vero tuum os alienorum non audiunt, sed fugiunt ab eis. Nonne hic oves facit judices, & ius cognitionis transfert ad Auditores? Et Paulus, cum 1. Cor. 4 dicit: Unus dicat, ceteri iudicent. Quod si, sedenti revelatum fuerit, prior taceat. Nonne & hic iudicium, penes auditorem esse vult? Sic quicquid Christus, Matth. 24. & ubiq; de falsis Doctoribus, quicquid Petrus & Paulus de falsis Apostolis, Magistris, & Joannes de probandis spiritibus precipiunt, eo pertinet, ut iudi candi, probandi, damnandi autoritas, apud popu lum sit, idq; justissime.

IN HOC passu pulcherrimo Dominus Doctor duo facit; Primo, respondet ad id, quod nusquam dictum est. Secundo, respon det id, quod stultissimum est. Circa primum notandum est, quod Dominus Luderus suo more conatur ludere Lectorem, ut credat totam Ecclesiam Christianam, priusquam doceretur à Domino Doctore, non recte intellexisse illud dictum Beati Augustini: Non crederem Evangelio, nisi Ecclesia authoritas me commoveret. Non enim Ecclesiam intel-

intellexisse sic, quod nisi doceretur per Ecclesiam Catholicam, nescisset Augustinus, quod nam Evangelium esset Evangelium verum, sed potuisset aliquod Pseud-Evangelium habere pro vero, & verum repudiare pro falso: sed il-

Quomodo Iudicium Augustini dictum haec tenus Ecclesiam intellexisse hoc pacto, quod B. Augustinus, etiam telligat Augustini comperto, quod esset Evangelium verum, et verba. Jam si Deus id ore ad os fuisset ei testatus, tamen nollet credere Evangelio, nisi iussus a Pa-

Secundus pa. Et iste est unus error, quem Dominus Doctor Eccl. & Lutherus in Ecclesia deprehendit. Alius à Lutherio error est, quod ex isto dicto Augustini, Pontifices Romani sumpserunt sibi auctoritatem

condendi jus, quum illud dictum Augustini tantum pertineat ad potestatem cognoscendi, & judicandi dogmata, & eadem judicanda per populum, nec aliud B. Augustinus senerit. At Ecclesia nunc tot annis sic intellexit, scil. quasi sensisset Augustinus de potestate condendi jura: & ex illo dicto male intellexit, potestatem sibi sumpxit Ecclesia condendi jura. Et in hac

Irridetur Lutherus. re Lector, facilè videbis Doctorem Luderum dicere verum. Nam nunquam videbis aliquod concilium, in quo aliqua jura condita sunt, quin super illud dictum Augustini posuerit fundamentum potestatis suæ, & maximè videbis hoc in illis conciliis, in quibus jura condita sunt, ante Augustinum natum, & præsentim in Coacilio Apostolorum, in quo conditi sunt Apostolorum Canones, & in Concilio, quod Apostoli celebrarunt Hierosolymis, ubi statuerunt pro tempore, de quibusdam legalibus

Tert. error observantiis. Tertius error est, quod Rex An- à Lutherio glia male intellexit illum textum Augustini, & castigatus, glossam Doctoris Martini, qui confessus est,

Ecclesiam hoc habere a Deo, ut possit discernere verbum Dei a verbis hominum: ex qua Lutheti glossa, Rex obicit Lutherum, quod Ecclesia non habet hoc a Deo, nisi quia Deus non vult pati Ecclesiam suam, in rebus necessariis errare, cum periculo. Ex quo conclusit Rex, confitendum Lutherum, quod Ecclesia hoc etiam habeat a Deo, ut verum Scripturæ sensum possit a falso discernere, quoniam alioqui frustra discerneret veras Scripturas, si non posset discernere verum sensum a falso. Et præterea concedendum esse Lutherum, ex suo dicto, quod Ecclesia hoc habeat a Deo, ut discernat traditiones Dei a traditionibus hominum: & falsa dogmata discernere possit a veris, quia in his non minore periculo falleretur, quam in recipienda Scriptura humana, loco divinæ. Atque ex his consequitur, ut Ecclesia non possit errare in Sacramentis, & necessariis articulis fidei, sed possit damnare Lutheri falsa dogmata, & falsis interpretationes Scripturæ.

Hoc argumentum Regis, visum est Patri Ludo tam absurdum, quod non voluit recitare, quia non valuit refutare, sed tacite confessus omnibus, dimisso Rege, revertitur ad Papam: & distinguat potestatem cognoscendi, a potestate condendi: tantum rhetoricitur suo more, hoc

est, more metetricum, lenonis, potatorum, autigatum, curratum: & rufus citat vocabularia: nam illa sunt ei vice DEI cuiuspiam, ex machina propitiæ, quoties alter explicare se non potest, & absolvire suam tragœdiam.

Rursus ergo, velut ex vocabulario, docet Doct. Quid in minus Doctor, quid inter sit inter jūs judicandi & jūs condendi: tamen intertem fatetur Ecclesiæ, sicut habet a DEO jūs discernendi. Scripturas, sic & dijudicandi dogmata. Vi-

Luther. deamus igitur, quid lucifecerit Dominus Lu-

derus ex hac distinctione. Differamus pau- lisper, illam partem, qua queratur, an ulla Pontifex, ulla Synodus, ullus Princeps, ullus populus, ullum habeat jūs condendi jura. Ac- cipiamus intertem, quod dat Luderus. Habeat Ecclesia jūs discernendi Scripturas & dogma- ta. In hoc saltem, mane Luther. Jam Re- verende Doctor sic arguo vobis cum favore. Ecclesia habet jūs judicandi dogmata per vos, sed Ecclesia damnavit dogmata vestra, ergo per vos dogmata vestra vere damnata sunt, quia in Scripturis & dogmatibus, fatemini Eccle- siam hoc habere a DEO, ut non possit errare. Hic non dubito, quin ut soletis, irascimini &

jurgetis: sed rogo vos Domine Doctor, re- spondete ad argumentum. An provocabitis ad vocabularium, & dicetis, Ecclesiam, quæ damnavit vos, esse Ecclesiam Papisticam: & hæc Ecclesia, quæ habet jūs judicandi dogma- ta, est Ecclesia Catholica, per totum orbem diffusa? Ad istam responsonem, tacito in- terea jure Pontificis, ego sic argumentum ted- integro: quod in nullo actu multitudinis requiritur, quod omnes ad unum consentiant, sed ista Ecclesia, quam vos appellatis Papisti- cam, quæ damnat ubique vestra dogmata, est multo maxima pars orbis Christiani, ergo ad- huc per vos dogmata vestra mala sunt, quia damnata sunt per Ecclesiam Catholicam, quæ in talibus male judicare non potest. Præ- terea ad eandem Ecclesiam pertinet judica- re: quæ sint falsa dogmata, ad quam judicare pertinet, quæ sint veræ Scripturæ. Sed ea. Luth. dam. dem Ecclesia, quæ docet & judicat, quæ sunt natur ab veræ Scripturæ, illa inquam eadem Eccle- quæ docet & judicat, falsa esse dogmata vestra. quis fate- tur esse ju- Ergo omni modo dogmata vestra damnata dicandi sunt.

Quid rursus dicitis Domine Doctor, quod effugium præstat vobis vester vocabularius? Mirabile certè. Nam invenit jūs judicandi dogmata, non pertinere ad Pontificem, non ad Sacerdotes, non ad Synodum, & Concilia, sed per hanc autoritatem Christi: Attende a falsis Prophetis, probat autoritatem tributam populo, adversus omnes sanctos Pontifices, omnia Concilia, & omnes sanctos Patres, quæ si aliam fidem docuerint sancti Patres: aliam crediderit fidelis populus. Docet nos igitur Dominus Doctor, idem esse attendite a falsis Prophetis, quod attendite a sanctis Patribus:

& didicit ex vocabulariis, idem significare falsum Prophetam, & sanctum Patrem. Igitur, duuo cavit postquam uno atque altero loco, ex Scriptura ipse, ne sit sacrificio allegato, probavit dilucide, quibus oportuit judicibus judicium dogmatum non ad Clerum pertinere, sed ad populum. Tandem sic gloriolus viator insultat. Habet hic Henricus noster, aut ullus impurus Thomista, quod istis obganiat? Nonne obstruximus os loquentium iniquam? Non certe Domine, nondum obstruxisti os omnium loquentium iniquam, quia adhuc os vestrum non obstruxisti, quod loquitur iniquissima.

SED agite Domine Doctor, nolo vobis-
cum contendere, tantum quero, quid profe-
cisti, quum à Clero provocasti ad populum?
certe ex fumo fugisti in flammarum. Nam sicut
nullus est Clerus in aliqua Ecclesia, per totum
orbem diffusa, qui non damnat dogmata vestra
de Ordine, & Missa, sic nullus est ulquam po-
pulus, neque Christianus, neque quem vos
longe pluris aestimatis, Turcicus, qui non da-
mnat dogmata vestra de jure condendi jura.
Quamobrem quum omnis undique populus,
ad quem (per vos) pertinet jus judicandi dog-
mata, judicat hoc vestrum dogma, quod nul-
lus habet jus condendi jus, non solum esse im-
pium, sed etiam stolidum; adhuc non effugi-
tis, quin hoc dogma recte sit damnatum, &
vere sit impium, & vere stolidum. Tunc re-
duco sic syllogismum contra vos Domine Do-
ctor. Illi, quos vos dicitis habere jus judi-
cie sentire candi dogmata, judicant omnes unanimiter,
etiam sua illud dogma vestrum, quo docetis, nulli jus esse
Confess. condendi jus, impium esse dogma & stultum,
ergo per confessionem alterius partis, quod Ecclesia potestatem habet judicandi dogma-
ta, probata est altera quoque pars illa, quam
negatistis, quod eadem Ecclesia jus habet con-
dendi jura: quia quæ potestatem habet judi-
candi dogmata, judicat falsum esse & stolidum
dogma quod vos doceris, illam jus non habere
condendi jura. Nam si illum jus est ulli, certe
jus est Ecclesia super Ecclesiam, sicut cuique
potestas est super seipsum. At vestra negat
prudentia, non solum Ecclesiam Romanam
habere jus condendi jura, sed etiam illam Ec-
clesiam, quam conceditis habere jus judicandi
dogma, id est Ecclesiam (ut dicitis) toto orbe
diffusam. Et sic videtis Prudentissime Pater,
vos tam petite distinguere, ut vestrae distinctio-
nis altera pars, alteram perimat.

Ostendit Lutheri sententiam, omnium absurdissi-
mam, qua docetur unusquisq; sibi ipsi cre-
dere, contra autoritatem ceterorum
omnium.

CAP. XXII.

Verba Lu- **N**AM unusquisq; suo periculo recte aut false
theri credit, ideoq; cuig; pro se curandum est, ut
recte credat, ut etiam communis sensus, & salutis

necessitas, urgeat necessario judicium doctrina penes
auditorem esse. Alioqui frustra dicitur: Omnia
probate, quod bonum est, tenete. Et iterum, spiri- At quilibet
tualis omnia judicat, & à nemine judicatur. At Christians
quilibet Christianus est spiritualis, à spiritu Christi, te judicat
Omnia vestra sunt (inquit) sive Apollo, sive Paulus, hereticum
sive Cephas, id est, de omnium dictis & factis judi-
candi jus habet.

NUNC audis Lector, admirabilem sapien-
tiam. Fortassis addubitasti prius, ap Rever.
Pater esset temeratus: nunc non dubitaris
amplius, quin si plusquam sesquifuriosus. Au-
thoritatem judicandi dogmata, primum sustu-
lit Pontifici, videri potuisse transferre ad Con-
cilium. Transtulit à Conciliis, putasse ad Cleri-
totius multitudinem. Transtulit protius à Clero, transferre videbatur ad populum. Nunc
transfert à populo, & defert ad quenlibet.
Hunc tu sanum putas? Atqui nunc (sentio)
sapit certe maxime. Res est altioris Consilii Callidum
quām putabam. Nam Catilina, si potuisset uti Lutheri
provocatione tali, salvus esset. Si damnatus à
Patribus, provocaret ad populum, damnatus à
populo provocaret ad quenlibet, nec valuissest
omnium justa damnatio, quamdiu in populo
reperiretur similis illi quispiam, qui damnatum
absolveret. Atqui hac provocatione se prote-
git Luderus. Olim Pontifici permisit judican-
da, quæ scripsit de indulgentiis: & statim præ-
timens sibi, sicut fugit impius nemine perse-
quente, primum ex dimidio coepit appellare,
tollens ei potestatem de jure divino. Paulus
post provocavit in totum, testatus ejus Ponti-
ficis potestatem jure prolsus nullo fulciri, sed
tamen provocavit ad Concilium, ibi saltari
fassus, esse judicandi jus: & tamen cautus ad-
jecit, non simpliciter proximum, sed proximū,
quod in Spiritu S. foret congregadum. Idque Deprehen-
eo fecit Consilio (sicut bene deprehendit sam à rege
princeps) ut in quoque Concilio damna- Luth. cal-
retur, ibi negat esse spiritum homo (ut Rex litudinem.
lepidè scribit) nimirum spiritualis, qui nusquam
fateretur esse Spiritum S. nisi in sinu suo. Verum
adhuc fatebatur, aliquod salem Concilium
esse, quod per Spiritum S. judicaret dogmata.
Sed nunc omnia rursus damnat Concilia, etiam
Nicenum. Quod, homo nunquam sibi con-
trarius, & simul damnat, & fateretur optimum.
Igitur à Concilio provocat ad populum. Ibi
multis verbis disputavit residere, quam, tan-
sæpe aliunde alio transtulit, potestatem judi-
candi dogmata. At quum populum quoque,
vel maxime sentiat ejus damnare dogmata, nec
uniuersus cuiusquam nationis populum, sed om-
nem omnium gentium toto orbe diffusum, eo
tem deducit denique, ut judicandi potestatem Hoc demū
relinquat apud quenlibet unum. Sperat enim pacto ha-
nil dici tam absurdum posse, ut non unum beat Luth.
saltet aliquem, aliunde t'eperiat assensorem. jus judi-
candi. Illum igitur si quem forte tam stolidum possit
invenire, ne totius orbis consensu vacillet, ar-
mat impudentia, & furore præmunit. Tollit
omnem scrupulum, jubet unumquemque sibi
fidere.

fidere. Nam alioqui (inquit) frustra diceretur, omnia probate, quod bonum est, tenete. Et ideo videlicet, quid bonum sit, quid malum, in dogmatibus adversus universos, unusquisque sibi credit ipsi. Quidni? Nam spiritualis (inquit) judicat omnia, & à nemine judicatur. At quilibet (inquit) Christianus est spiritualis, à spiritu Christi. Nam omnia vestra sunt (inquit) sive Apollo, sive Paulus, sive Cephas, id est, de omnium dictis, & factis judicandi ius habet.

VISUS sum mihi profecto, Luderii stultitiam bene tangere, quam ista Apostoli, Omnia vestra sunt, ostendisse afferri, ab isto stolidissime; quam ex ejus argumento lequeretur, nos judices esse, non solum Papæ, sed etiam Petri & Pauli. At nunc video, nihil tam absurdum fingi posse, quod non possis efficere, ut ille pro absurdio non habeat, sed & absurdiora proferat, & dicat esse meram sapientiam. Nam ante fecerat judices Petri & Pauli totum populum: Nunc verò judicem Petri facit & Pauli, è populo singulum quemque Sic igitur arguit nunc Doctor Luderus. Omnia vestra sunt, sive Paulus, sive Cephas, & sic de singulis, id est, de omnium dictis habetis ius judicandi. Et hoc dicitur non universis, sed singulis, sicut & illud: spiritualis omnia judicat, & à nemine judicatur. At quilibet Christianus est spiritualis, ergo quilibet Christianus habet ius judicandi, hoc est, sentiendi, quicquid videtur sibi, de doctrina Petri & Pauli, & Marci, & Matthæi, & Joannis, & Lucæ, & Apostolorum, & Christianorum omnium. Nam ista ratio non magis facit, nec Lutherus eam magis objicit ad vertus Doctores, Scholas, & Concilia, quam ad vertus Petrum & Paulum, quorum in hoc nomina citat, ut & eorum quoque doctrinam, judicio cuiusque subjiciat, tanquam idem sentiente Paulo, quem scripsit: Omnia vestra sunt, sive Apollo, sive Paulus, sive Cephas. Et ista Lutheri ratio, qua nihil est absurdius, tam valida tamen videtur Lutheri, ut inde sibi iumpertert autoritatem Doctori Luderii judicandi, quod Epistola Jacobi Apostoli, nihil habeat dignum Apostolico spiritu. Sed ad quem finem affert hanc rationem Doctor Luderus? Nempe ut quoniam unusquisque (ut ait) suo periculo recte aut false credit, atque ob id cuique pro se curandum est, ut recte credit: ideo non curet quisquam Pontificem, aut Concilia, aut Ecclesiam, aut sanctos Patres, aut populum, aut Petrum, aut Paulum, sed de universis audacter judicet quilibet, & quia suo periculo credit, ideo sine periculo sibi credit adversus orbem totum, juxta consilium illud Sapientis. Fili, ne innitaris prudentiae tuae, & ne sapientius videri velis in oculis tuis.

Quanto se hic Lector, istius absurdissimi Virtus hic fecit manifestas insanias. Vides ipsius verba, tibi bogessit quāna fide numerata, nihil à nobis, aut tecitando curatum, aut interpretatione detortum. Satis scio, si nos ejus verba summarim essemus com-

plexi, subituram fuisse nonnullis suspicionem: quasi quæ is recte scripsisset, essent deputata narrando, & ipsius telis in eum pugnatum esset, qui nihil sincere recenset. At ego quum scirem nemini futurum credibile, quemquam ram absurdia cogitasse (ne stultitiam hominis cuiquam linquerem dubiam) statui ejus ipsius verba recitare, & sua manu illi notam furoris inurerem. Quamobrem quo minus adhuc dubites illum nihil cogitare sapientius, sed vere velle quemq; suo stare judicio: Audi, quid dicat paulo post.

At hic dicent, si singulorum est ius judicandi Verba Lu-
& probandi, quis erit modus, si judices dissenserint, theri,
& unusquisque secundum suum caput judicari,
quare necesse est unum esse, cujus judicio stent ceteri
contenti, ut salva sit unitas Ecclesie. Respondeo.
Hoc cavillum nullus rectius decet, quam Thomistas.
Quero enim & ego, quis hodie modus est, ubi om-
nes judicio unius Papæ stant? ubi hic est unitas sal-
va? An hoc est unitatem esse salvam, externo Papa
nomine uniri? Ubi manet unitas cordium? Quis
est certus in conscientia sua, Papam recte judicare?
At nisi certitudo sit, nulla est unitas. Ideo sub Papa
est quidem pompa externæ unitatis, sed intus non
nisi confusissima Babylon, ut nec lapis super lapidem
sit, nec cor cum corde sentiat. Ut video, quam
feliciter medeat rebus spiritualibus, humana te-
meritas suis statutis. Alia igitur via unitas Ecclesie
querenda est.

VIDES quam sollicitè hoc agat Luderus, ut nemo timeat fidere sibi ipsi. Nam & pro cavillo habet, quod dominus sic essent incepita: & tor diversitates in hinc, quot capita forent in populo. Et velut simili cavillo deridet: si quis in fidei rebus Pontifici malit acquiescere, quam fluere, & omni vento doctrinæ circumferri, aut soli prorsus inuiti sibi. Et loquitur tan- Id videli-
quam Pontifex aliam docet fidem, quam eam, tet Pontifex
quæ populo Christiano publica est, ino negat impinges,
esse ullam fidem, in qua consentiunt Christiani, facit
qui parent Pontifici. Sed sic mentitur esse
alii aliam, ut nec cor cum corde sentiat, &
hanc vanitatis iniquitatem, cor ejus congrega-
vit sibi, ut dum persuadeat omnibus nihil us-
quam esse certi, sed unumquemque suo peri-
culo credere, perducere posset unumquemque
meru sui periculi, ut nihil faciens autoritatem
totius Ecclesie, nihil faciens sanctos Patres, &
Doctores & veteres omnes interpres, inter-
pretetur è suo quisq; sensu Scripturam sacram,
& sibi, quam libeat, fidem formet novam. Nam
quum Petri quoq; & Pauli judicem fecit quem. Ratio ju-
que Lutherus, condescendat quisque tribunal in
dicti ferendis
cot de suo, & utrumque judicet: Hic bene dicit
Paulus, hic male. Hic probe Petrus docet, hic
docet perperam. Hic recte consulunt Ecclesie,
sicubi suadent credere: hic Thomistice, sicubi
jubent benefacere. Jacobus verò, quum sic
Apostolus, nihil habet omnino spiritus Apo-
stolici, quem non pudet scribere: Fides sine
operibus mortua est. Unus duntaxat est, cuius
nemo iudex est, qui quicquid dicit, certum est:

is Docto: Luderus est, qui certus est, sua dogmata se habere de cælo, de cuius adventu Prophetæ prædixit, dicens: Teritus è cælo cecidit Cato. Et item aliud. Jam nova progenies, cælo demittitur alto. Et idem Prophetæ prophætavit, quo demittendus sit, quum ait: Facilis descensus Averni. Nam ille textus, de Doctore Ludo loquitur ad literam.

vera sint. Profer ergo Ecclesiam, qua consentit tecum: dic, quibus in tuis, Ecclesia sit vere malignantium: ubi populus, aut tam impius usquam sit, aut stolidus, ut contra spiritum DEI, qui per tot secula docuit Christianos omnes, idem contra te credere, nunc tandem credat homini furioso tibi, Ordinem non esse Sacramentum: qui spretis Apostoli minis suscipiat Eucharistiam, quam maxime potest peccatum Lutheri. Catalogus catorum titillatione turbata conscientia, solam fidem sufficere, bonis operibus non opus esse, Apostolum, qui neget illud, nihil sapere spiritus Apostolici, Christianum quemquam legibus obligari non posse, & mille absurdissimas impietates ejusmodi. Potes ne ullam Ecclesiam nominare, cui tam stulta persuaderis, quæ sibi fas esse censeat recalcitrare Magistris, & utile credat esse, vivere sine legibus? Sat scio nullum populum potes. Ergo quum Dei spiritum fatearis esse, qui populum faciat unanimem in domo: & eadem de rebus necessariis sentientem, velis nolis, tibi fatendum est, illam Ecclesiam esse Catholicam & DEI dominum, in qua per tot secula censerunt omnes unanimiter, adversus intensatam sententiam tuam, & tibi DEI spiritum prouersus deesse, qui derritus è domo totidissentis Ecclesiaz, in qua contra te totus per orbem populus, tot seculis oportante DEO consentit. Tecum consentit nullus. Quid dico populus? immo demitor, sic tecum sentiat quisquam unus homo. Nam hoc certo scio, tecum non consensit ipse. Nam primum confessus es, Ecclesiam hoc habere à DEO, ut falli non possit, in discernendis DEI Hoc nō est verbis à verbis hominum. Deinde adactus infrequens in Regis, fassus es, Ecclesiam idem jus habere in dijudicandis dogmatibus. Quid ergo sentiat. Lutheri, ut à se diff.

Verba Lutheri. Alia igitur via, Ecclesia unitas querenda est. **Hæc est**, quam Christus ponit Joan. 6. Erunt omnes docibilis DEI, Omnis qui audivit à Patre meo, venit ad me, ille inquam internus spiritus solus, unanimes habitare facit in domo. **Hic docet**, idem sapere, idem judicare, idem cognoscere, idem probare, idem docere, idem confiteri, idem sequi. **Tibi** ille non fuerit impossibile est, ut unitas sit. Et si qua fuerit, externa & ficta est. Quare & DEO nihil cura est, ut impi homines unum vel non unum sint, qui unitate spiritus inanes sunt. Suis filiis ad externam unitatem sufficit, unum baptismus, & unus panis, tanquam communis characteres & symbola, per quæ fidei sue, & spiritus unitatem profertur & exercent. Papistica Ecclesia suam unitatem in unitate externi sui idoli Papæ locat, interna autem, confusionis erroribus diffusa in omnes voluntates Satanae.

NUNC in mentem mihi Lector venit illud Evangelium, quo dæmones ex ore furiosi, Christum inviti, tortique confessi sunt: JESU Christe, fili David, quid ante tempus venisti torquere nos? Nam hic plane dæmoni, qui Lutherum possident, veritas extortis invito responsum id, quo totam Lutheri sectam funditus evertit. Etenim hoc ipsum est Lutheræ, cedere id quod tibi toties ad aures inclamavimus, & non jam quod luctu audire, sanctum DEI spiritum Ecclesiæ maxime ei intus inspirare veritatem. Illum internum spiritum, omnes reddere docibilis DEI, illum solum facere, ut habitent unanimis in domo. Illum docere, ut idem sapiant, idem judicent, idem cognoscant, idem probent, idem confiteantur, idem sequantur, idem doceant. Illum internum spiritum solum esse, qui faciat, ut habitent unanimis in domo, ut qui extra dominum sint, non sint unanimis, sed per hæreses & sectas dissideant. **Hæc** Ecclesia Catholica, quam tu appellas Papistica, quam tu sic dissentire mentitis, ut cor cum corde non sentiat, ita per hunc internum DEI spiritum consentit in articulis fidei, ut unanimiter infidelitatis tuae dogmata condemnet. Tota Ecclesia, per totum orbem diffusa matrimonium habet pro Sacramento: Ordinem habet pro Sacramento: Pœnitentiam habet pro Sacramento: & quid opus est commemorare singula? **Hæc** unanimiter & nunc sentit Ecclesia, & per tot sensit secula. Quod si tu ac tuus greci aliud creditis, nihilominus Ecclesia unanimis est in domo. Nam purgavit, ac depuravit, quum te purulentam vomicam lancinavit, atque ejecit è corpore. Fateris nunc, ubi DEI spiritus est, ibi consensum esse. Illum intus docere, quæ

Luth. con- ditus est. Etenim hoc ipsum est Lutheræ, infrequens in Regis, fassus es, Ecclesiam idem jus habere in dijudicandis dogmatibus. Quid ergo sentiat. tibi vult, quod postea dicis, unumquemque suo periculo credere? quasi DEUS optimus, quemquam perplexum redderet, nec aperire exitum. Quæsto te, si verum est, quod ante disti, quo tuo periculo credit, qui toti credit Ecclesiaz, de quopiam articulo fidei consentienti? quum Ecclesiam fatearis hoc habere à DEO, ut in dijudicandis dogmatibus falli non possit, quippe quæ per te quoque ne consentire quidem posset in articulum fidei, nisi intus illo docente spiritu, qui facit habitare unanimis in domo.

ECCE Lutheræ, quibus ambagibus insanieni tibi, tandem invito veritas extorta est, qua fateris ignoratus, eas, in quibus Ecclesia tota consensit seculis, quas tot libellis haec tenus insestata es, tanquam traditiones hominum, nunc, inquam, subito fateris ignoratus esse traditiones Dei, sine cujus occulto flatu, tam latè fatus DEI populus, in unum conspirare non posset: quum ille solus sit, qui quod fateris, habitare faciat unanimis in domo. Et inde, quæ hæc exciderint, ignaro. Nam protinus perinde ac si nihil horum prorsus audisses unquam, quæ jam ipse disti, dicas illico talia, ut istis

Hi sunt
Lutherani.

istis, quæ dixisti modo, non aliter pugnant, ac pugnant cum luce tenebræ.

Verba Lutheri. *Tununc vide, cujus spiritus fuerint sacrilegia illa, & abominanda concilia, que adversus tantum totius Scriptura fulmina, apertissimasq; sententias ausa sunt, sibi Pontificibus arrogare jus judicandi, & cognoscendi, insuper & imperandi, & condendi.*

At mihi *Absq; dubio Satana ista fuerunt cogitationes, quibus nemo vi in orbem inundavit operationes erroris, & abominationem in loco sancto statuit securissima tyrannide, postquam populo erecta est authoritas judicandi, qua pavere cogerentur falsi Doctores, & patefacta via per stolidam populi superstitionemq; obedientiam & patientiam universis erroribus & abominationibus irruendi.*

NON tibi videntur Lector, per istud os Imo potius impium, inferæ spirare furia? Nam quæso te ex omni Luthere per istos, qui te exagitant infernos dæmones, quum tui timiles pestes, cacodæmon gerenda aliquis immittat in Dominicum gregem, dum cremandū rex excutitur, censes totum Christianum po-Lutherum pulum extoto orbe, velut ad comitia Consulūm convocabundū simul in campum Martiū, & viritim exquirenda suffragia? Quæ arrogantia est, si de gregis periculo potissimum tractent pastores? Quibusnam id negotium potius cupiat delegatum populus, quā: epilcōpis, ad quos maxime spectat, esse de populi late sollicitos? Si, quod tu sēpe jaegas, DEUM adesse concedis in medio eorum, ubi cunque sunt duo vel tres congregati in ipsius nomine, ibi negabis esse, ubi in ejus nomine, maximis de causis sint congregati tam multi? Recordare rursum eorum, quæ dixisti proxime, Deum esse, qui in Ecclesia sua consensum operatur. Ex omni parte Ecclesiæ late per orbem diffusa, congregati iunt ad concilium: & quod paulò post nec ipse negas, Viri optimi plerique ac sanctissimi consenserunt inter se, redierunt quisque domum: consensit in eadem feretum per orbem fensus populus. At per quem consentit populus Christianus? annon fassus es id per illum fieri intus docentem DEUM, qui habitare facit unanimes in domo? Ergo quod ante fassus es esse DEI, debaccharis fuisse cogitationes Satanæ, quibus pateficeret via per stolidam populi superstitionemque obedientiam universis abominationibus irruendi.

VIDES nunc Lector Lutheri constantiam: vides mala, quæ nasci reperit ex optimorum Patrum in DEI nomine congregato concilio. Sed quomodo malis istis occurramus, hoc ante docuit, quum dixit: Unumquemque suo periculo recte aut falso credere. Igitur si statuarunt, ut quisque credit, quicquid velit: jam vera inventa est via, qua nullus error possit irrepere.

Verba Lutheri. *Et ut hic mei Henrici & Sophistarum recorder, qui à longitudine temporum & multitudine hominum pendent cum sua fide: Primum negare non*

potest, hujus rapti juris tyrannidem ultra mille annos durasse. Nam in ipso Concilio Niceno omnium optimo, iam tum incipiebant leges condere, & jus istud sibi vendicare. Atq; ab eo tempore hactenus invaliduit, ut nihil receptius sit, nec firmius aliquid multitudine hominum & diuturnitate probari posse, quām hoc jus, adeo ut nemo id non putet hodie sum, rectum, ac divinum esse. At hic vides sacrilegium & impietatem esse adversus evidentissimas & invictas Scripturas DEI. Quare si tantus error & tale sacrilegium, tanta longitudine temporis, tanta multitudine hominum, vel consentiente, vel seducta, vel probante regnavit adversus veritatem DEI, semel volo hic omnibus Sophistis & Papistis capitale eorum argumentum de longitudine & multitudine ad pulverem usq; contritum, & os obstructum, ut videant, cur Deus nolit nos ulli creature quantumvis longa & multa & magna credi, sed soli suo infallibili verbo.

VEL istud quis non sentiat insanum esse, qui scripsit, nisi sit insanus, qui legit? Nam & Nicenum Concilium fatetur optimum: & tamen illud ait initium fuisse omnium malorum, & incepisse jam ipsos optimos & sanctissimos Viros sacrilegium & impietatem, adversus evidentissimas & invictas Scripturas DEI, quod facere non potuerint, nisi aut stolidissimi aut peccatori. Nam si evidentissimæ Scripturæ sunt, cæcissimi fuerunt, si non viderunt: si viderunt, impii, qui contemplerunt. Et tantum sacrilegium & impietatem improperat homo sacrilegus, & impius tanto numero Vitorum talium, quos ipse quoque fateretur optimos, ut semel se, tam sanctis Patribus impietatis pœnas dare ostendat, & manifesto furore plecti, qui tam stolidæ pugnantia cogitur ore sacrilego delirare quam nemo posset, non agitatus furiis. Ut illud omittam, quod ibi quoque mentitur, quum ait: In Concilio Niceno primum cœpisse condi leges, quum satis constet Apostolos, & Concilio communiter, & seorsim singulos condidisse leges sicut & Rex obiecit, ad quæ nihil omnino Lutherus respondet.

Habemus itaq; absq; omni controversia, jus de doctrina cognoscendi, & judicandi, seu probandi esse penes nos, non penes Concilia, Pontifices, Patres, Doctores. At hinc non sequitur esse simul penes nos jus condendi leges. Nam hoc solius DEI est. Nostrum est legem & verbum ejus cognoscere, probare, & secernere ab omnibus aliis legibus, sed nequaquam condere aut mandare. Neg, enim sequitur ex verbo Christi: Attendite à falsis Prophetis, ergo vestrum est propheticare, imo ut Petrus ait: Ecce quam Nunquam voluntate humana est allata prophetia, & nulla interpretatio Scripture fit ex propriis, sed inspiratione Spiritus sancti, locuti sunt sancti DEI homines. Ita non sequitur. Oves mea vocem meam audiunt, ergo oves vocem meam condent vel facient, imo contrarium sequitur. Vocem meam ego condon, oves autem conditam agnoscunt, probant, & sequuntur.

HIC video, magnum jus esse non penes Con-

Verba Lutheri.

omnia pro

suo dicat

commodo

ad negotiū

proferat.

Concilia, Pontifices, Patres, Doctores, sed penes vos, quos quæso vos? Ego putabam Martimum Luderum esse Reverendum Patrem, esse Doctorem, nunc vos negatis utrumque. Esse quidem dicitis illud jus cognoscendi, non penes Patres, neque Doctores, sed penes vos. Quos ergo vos? non vos Patres, sed Fratres: vos non Doctores, sed indoctos. Bene dicitis profectò Domine. Tunc ego video per vos, quod Patres & Doctores habuerunt doctrinam penes se: sed vos qui estis indoctus frater habetis penes vos, non doctrinam, sed jus iudicandi doctrinam sine doctrina. Nam doctrinam non cognoscitis, sed habetis jus cognoscendi.

SED nullus habet (ut dicitis) jus condendi leges. Nam hoc solius DEI est, & si non soli reges, & populi condentes leges, sed & Apostoli, qui fecerunt idem, eodem spiritu; more Luciferisibi usurparunt potestatem Dei. Sed tamen mitior est in Babylonica Reverendus Frater. Nam ibi dicit, neminem posse ponete unam syllabam super Christianum quemquam, sine ipsius consensu, sed cum ejus assensu posse. Atque ita per illam regulam Reverendi Fratris potest saltem concedi lex, quæ tantisper valeat, donec aliquis alias veniat in regionem; qui nunquam consensit in legem, id quod ubiq; fere fieri intra biduum. Nunc vero nulla condi potest omnino, ut plane se doceat in re tam seria Luderns inepite ludere. Igitur postquam tam mirabiliter sapientia se gessit Luderus in hac materia, magnifice statim concludit.

Verba Lu- *Quare videmus hic, omnes Pontifices, omnia theri. Concilia, omnes Scholas, qui aliud in Ecclesia so-
lent, quam verbum DEI solius, esse lupos, Satane
et satanae ministros, & falsos Prophetas. Simul intelligimus
minister, & insignem Henrici nostri, & omnium Thomistarum
falsus Prostoliditatem, qui os suum impudenter in cælum po-
pheta.*

Igitur vos *Si Sacramentum Ordinii non esset in Scripturis in-
stitutum, tamen penes Ecclesiam esse ius instituendi
ejus. Et quam sulte verbum Augustini, quod de Ev-
angelio per Ecclesiam toto orbe cognito & probato
loquitur, aptarit ad ius traditionum, arbitrio im-
piorum hominum statuendarum. Ille est modus in-
telligendi dicta Patrum, & Scriptura. Hi sunt, qui
scribunt assertions Sacramentorum. Horum mul-
titudo & diuturnitas est potestas faciens articulos
fidei, tam stupidi & hebetes, ut inter cognoscere &
imperare nihil discernant.*

JAM decies declaravimus verbum Dei, tam illud esse, quod DEUS absque scripto sua dicit Ecclesiaz, quam quod Scriptura comprehensum est. Sed quando manifestum est, Luderum loqui tantum de Verbo DEI scripto: Manifestum est, quod mentitur plane Minister iste Satanae, qui clamat, omnes Ministros esse Satanae, quicunque sonant aliud in Ecclesia, quam verbum Dei scriptum, in Scriptura sacra. Nam hac ratione Minister iste Satanae Mini-

strum Satanæ pronunciat Apostolum, qui dicit: Servate quæ precepisti vobis, sive per sermonem, sive per epistolam, qui multa & docuit, & instituit, non ex verbo DEI scripto, sed ex non scripta traditione Dei. Nam & illud Quoties ipsum de Eucharistia Sacramento. Paulus non hoc dictum ex verbo Dei scripto, sed ex non scripta DEI tibi vis Luthere? traditione tradidit Corinthiis. Quin & Evangelistam pronunciat, ista ratione Ministerum esse Satanae, quoniam solum docuit verbum Dei non scriptum, sed etiam scripsit ipse, omnia Dei verba, neque scripta esse, neque scribi posse. Quamobrem quum Evangelista scribat, nec omnia scripta esse, nec scribi posse: tibi nec Luderum Scriptura querenda est, quæ probet, quicquid ex dictis, factis, institutis Christi, non potuerit Scriptores comprehendere, velut erychthonium quempiam deformem ac monstrosum partum, æternis esse tenebris damnatum, & eum Ministerum Satanae, qui eorum omnium quicquam sonet in Ecclesia, quæ Scriptura quidem non sunt quæ tamen fecit, quæ tamen docuit Jesus, & à Patre missus Spiritus. Tu nunc Luthere, qui nihil admittis, nisi Scripturas, proferat Scripturas, quibus vetitum probet talia quemquam scribere.

AT si quis (inquis) talia scribat, quæ pro Dei verbis afferat, atque affirmet, ille Minister Satanae est.

INTERIM extorsimus isti Ministero Satanae, non esse protinus Ministerum Satanae, qui præter DEI solius verbum scriptum, hoc est, præter solum Scripturæ verbum, aliud sonet in Ecclesia:

AT ut non sit (inquiet) Minister Satanae, qui loquitur aliud Dei verbum, præter id quod in Scriptura sacra scriptum est, tamen est Minister Satanae, qui non solum sic locutus, aut scripsit, sed & afferuerit.

AT hic quoque mentitur iste Minister Satanae. Nam si fas est scribete Christi verbum, quod dictum est, certe fas est & affirmare, quod verum est. Tandem huc paulatim de- Quam in trudetur iste Minister Satanae, ut discedens ab omnem eo, quod dixerat prius, nunc eum duntaxat asserat esse Ministerum Satanae, quicunque alios cogat ad credendum ullum Dei verbum, quod non habetur in Scriptura Canonica. Respondeat ergo nobis iste Minister Satanae: Si quicquam ex illis, quæ quidem scripta non sunt, quæ tamen fecit, docuit, tradidit Jesus: quid si ex his (inquam) aliquid aliquis referat Luthero, & relatum jubeat credere; sed referat is, de quo certus sit eum, qui referat, errare quicquam, aut falli in ea re discernenda non posse? Utrum peccaret ille, qui juberet credere, an Luderus, si recusat credere? non dubito, quia hic fatetur se teneri, ut credit revelationi tam certæ. At Luderus ipse fatetur, Ecclesiam Quoties falli non posse in judicando verbo DEI, ergo vincitur Ecclesiaz narranti quicquam eorum, quæ fecit, quæ docuit, quæ tradidit JESUS, credere tenet Luderus. Ipse Satana apud inferos, non tenetur

tenetur sua catena fortius, quam hac catena stringitur eisdem Satanæ minister Luderus. Nam si dicat se, quum fatetur Ecclesiam habere à DEO, ut possit Dei verba discernere à verbis hominum, hoc sensisse duntaxat de verbo scripto, non etiam de eo dictum, quod esset quidem, aut factum, aut dictum à DEO, Quomodo sed tamen non scriptum in Scriptura Canonica, jam ante decessus est ab illo præsidio, post eius sententiam rationibus Regis adactus, fatetur Ecclesiam muclesiam habere hoc quoque, ut possit dijudicare non solum Scripturam, sed etiam qualibet dogmata. Neque enim idem censet Scripturas esse, quod dogmata, præsertim hominem frequens apud vocabularios. Quod si id fassus non esset, tamen quantumvis impudens fuerit, necessario fatebitur, nisi nobis proberet, quod Deus qui potuit Ecclesiam docere, quis verum scriberet, non posset eam docere, quis verum diceret, aut DEO demum id fuisse curæ, ne falleretur Ecclesia mendacibus chartis, voluisse vero, ut falleretur mendacibus linguis.

Solve Lutherum hoc dilemma.

NUNC ergo vides Lector, quod iste Minister Satanæ, qui scribit omnes esse Ministros Satanæ, quicunque in Ecclesia loquuntur aliud, quam solum verbum Dei, solus exemplo Magistri sui Satanæ, solus (inquam) torquet, invertit, & blasphemat verbum Dei.

Refellit apertissimam Lutheri sycophantiam, qua Regem mentitur dicere Ecclesiam habere jus instituendi Sacramenti Ordinii.

CAP. XXIII.

Verba Lutheri. **S**IMUL intelligimus insignem Henrici nostri & omnium Thomistarum soliditatem, qui os sumus impudens in cœlum ponunt, & dicere audent in hoc sacrilego libello, etiamsi Sacramentum Ordinii non esset in Scripturis institutum, tamen per instituit, nos Ecclesiam esse jus instituendi ejus, & quam fulmaledictis te verbum Augustini, quod de Evangelio per Ecclesiastis, si omnia in toto orbe cognito & probato loquitur, aptarit ad jus traditionum arbitrio impiorum hominum fastuendarum. Iste est modus intelligendi dicta Passernis, ut trum & Scripturas. Hi sunt qui scribunt assertiones omnia immensam Sacramentorum. Horum multitudo & diurnitas per eos, cogitantes, est potestas faciendi articulos fidei tam stupidi & hilares, ut inter cognoscere & imperare nihil decernant.

DE verbo Augustini, quam rectè scribat Lutherus, opinor esse dictum satis. Nunc de eo dicendum, quod Rex scripsit penes Ecclesiam esse jus instituendi Sacramentum. Legi Lector atque relegi totum Regis librum, ut videreim, quomodo, quibus verbis istud diceret, quod Ecclesia posset instituere Sacramentum Ordinii, etiamsi institutum non esset à DEO, certe habet Lutherus levissima quæcunq; sententiam, sed tantum repetendo, quæ probaverat, scaturit, dicit obiter quiddam, non tamen prorsus idem,

quod ei Lutherus imputat, sed ex quo reor eum attribuisse ansam, qua illud, ut solet, colligat. Nam verba Regis ista sunt.

NUNC quoniam probavimus ex ipsius Verba Re-Lutheri fundamento, Sacraenta, quæ credit gis. Ecclesia, non aliunde quam à DEO potuisse constitui, etiamsi nihil inde prorsus in Scriptura legeretur: videamus tamen, an Scriptura tam nullam omnino mentionem faciat hujus Sacramenti.

EN Lector candide, quibus verbis Rex in Sacramento Ordinis dicit Ecclesiam potuisse instituere Sacramentum Ordinis, etiamsi non fuisset institutum à DEO. Sic intelligit verba Regis Luderis sapientia, sic recenset Luderis sinceritas. Sic orbis judicium Reverendi Patris virgineus reveretur pudor. Hic est, cujus verbo, contra sanctos Patres, & verbum Dei stare debeat mundus, & quia dicit ipse se certum esse dogmata sua se habere de cœlo: ideo scilicet certi sunt omnes, quod frater mendacissimus non potest mentiri.

Taxat lepide Lutheri gloriosum triumphum de Missa.

CAP. XXIV.

Revertamur ad propositionem. *Missam itaque Verba Lutheri extorsimus, & triumphamus adversus afferentes.* Quanta est rem Sacramentorum, non esse opus neque Sacrificium, sed verbum & signum gratia divina, quibus erga nos utitur pro fide in eumerienda, & firmitatis, quibus, qui mandata. Videmusq; quā sit infatuatus Satanæ magistrum suum de insulsius & ineptius deliret. Nam iste liber regis, ut omnium, qui contra me scripti sunt, sere est latissimus, ita est certe omnium ineptissimus & stolidissimus, ut pene nostris Lipsiensibus Scriptoribus, eum tribuerim, qui sic solent argutari, quando arguantur optime.

Quā mirabilis rerum novator est D. Martinus, postquam fecit nobis novam religionem, & novam fidem, nunc novo more triumphat ante victoriā. Solebat ægre triumphantem impetrare, qui sèpe vicisset. Sed is decies jam triumphat, quia ter decies vicius est. Verum id Novum ratio citco minus est istud mirandum, quia Veteres triumphabant, Luderus vero triumphum di Luthero suum sibi decernit ipse. Sed quidni facile triumphet de tam fatuo libello, quam fuit libellus ille principis, qui ut omnium, qui contra Lutherum scripti sunt, sere fuit Latuissimus, ita fuit omnium, si credimus Lutheris, stultissimus. Quidnī Nam & ideo id, quod ipse fateatur, illis maxime placuit, qui maxime cupiunt scilicet, quicquid adversus illum scribitur, maxime esse stolidum: & ideo etiam D. Luderus tam vehementer irascitur, quia illum librum facile potest per ludum jocumque refellere, utpote cuius stultitia Lutheri sapientiam deprehendit, & impietates ejus ostendit, & publice traduxit stolidæ solertia consilia, quibus sibi visus

visus est callide viam ingressus, qua Christi Sacra-
menta omnia, omnem fidem religionemq;
subverteret.

Verba Lu- *Triumphata vero Missa, puto nos totum Papam
theri. triumphare. Nam super Missam ceu rupem nititur
totus Papatus cum suis Monasteriis, Episcopatibus,
Collegiis, Altaribus, Ministeriis & doctrinis, atque
adeo cum toto ventre suo. Quia omnia ruere necesse
est ruente Missaeorum sacrilega, & abominanda.
Sic Christus per me cœpit abominationes in loco san-
cto stantes revelare, & destruere eum, cuius adven-
tus fuit per operationem Satanae in prodigiis, & si-*

Is tu es Lu- *gnis mendacibus. O miserum illum defensorem Ec-
clesia Papistica. O miseram Ecclesiam, quæ frustra
nibus mo-
dis. indulgentias suas pro tanto libello profudit. Nisi quod
digna merces redita est tam defensori, quam libel-
lo. Quales enim sunt indulgentie, talis est Ecclesia;
talis defensor, talis & libellus.*

Lutheri
fatuosa
gloriatio. *Tanquam dicere, postquam nunc in co-
lum consendi, subiectus alis anseris, possum
jam quolibet radiis prodeambulare solatibus,
& ex alto tanquam formicas despicer Papas
omnes, & omnes Episcopos, Collegia, Mona-
steria, Sacerdotes, Equites, Duces, Principes,
omnia subjeci pedibus meis, postquam ad A-
quilonem posui solium meum, & factus sum
similis altissimo. Sic Satan abominationem
statuit in loco sancto, dum abominandum fra-
terculum suscit in Ecclesia Dei, dum sacrile-
gum ac detestabilem nebulonem furiosis inflat
furiis, qui Sacramentorum ignavus hostis, tu-
more vano pugnet adversus eum, cuius adven-
tus fuit cum humilitate, qui post veniet cum*

Tantum
non hoc
dicit Luth. *potentia, quam spiritu otiosus in pulvarem dif-
flabit istum, superbiam & dissidentiam filium, qui
jam gloriatur stolidus in malitia, & sibi vide-
tur potens in iniquitate, dum secum dicit insi-
piens in corde suo, non est DEUS.*

*O miserum adverarium Sacramentorum,
quem tunc Sacramentorum gratia destituer.
O miserum illud characterum, quem tunc
Baptismi character & character Ordinis, velut
inusta stigmata traducunt transfiguram, traden-
tque supplicio. O miserum irrisorem Ecclesiæ
Catholicæ, quæ tunc vicissim miser in tuo ri-
debit interitu. Tunc illusor indulgentie, heu
quibus suspicio optabis indulgentiam, quum
negata venia recipies meritam iniquitatis mer-
cedem in æternis ignibus, qui diabolo & ange-
lis ejus tui similibus præparati sunt.*

*Refutantur Lutheri nugamenta adversus
Sacramentum Ordinis.*

CAP. XXV.

Verba Lu- *H*EC mihi pro defensione primi Sacra-
theri. *mentum satis fint. In quo afferendo maximè labo-
ravit assertor Dominus Henricus, ut qui non igno-
ravit in hoc esse fidem summam salutis Papistici
regni. Cetera cogor differre obrutus multis aliis
occupationibus, cum maxime transferenda Biblia,*

*necessaria scilicet opera. Ne Satana studia ipse pro-
sperem nimio. Certe pro-
speras, quantum
vales.*

*Haec enus satis laboratum sit. D. Ludero,
pro impugnatione primi Sacramentii. Jam laf-
satus in via iniquitatis, cætera cogitur diffire,
totus obrutus in transferenda Biblia, necessaria Quomodo
scil. opera, ut Satana studia prosperet nimio, Luth. ver-
dum Scripturam sacram sic vertat, ut invertat
sensem, ac faciat fucum illiteratæ plebeculæ,
quæ ad hæretici versionem examinet hæreses,
ad quas probandas plumbea illa regula jam in-
flexa sit de industria.*

*Satana per hos insulsos libellos me impedire co-
gitat, sed nihil efficit. Neque magni operis fuerit Verba Lu-
theri,
stolidos Thomistas, in reliquis sex Sacramentis con-
futare.*

*Satana excogitavit suo militi causam, quam
prætendat fugæ. Nam ad se eum vocat, alio
missurus militatum: ubi magis ei necessarium
navet operam, si quid præstare possit in ever-
tendo Biblio. Nam quod in Sacramentis ten-
tavit apud mentis compotes, videt conatum
frustra. Interæa solvens obsidionem, minatur
eo redditum se, postquam everterit Biblion:
neque magni operis fore, reliqua sex expugna-
re Sacramenta, viatori tanto, qui in eo, quod
primum oppugnavit, operam luserit, & reje-
ctus cum dedecore vietur turpissime fusus fu-
gatusque decesserit.*

*Nihil proferunt responsione dignum per tota sex Verba Lu-
theri.
Sacramenta, præter illud unum, quod de Sacramento
Ordinis adducit Paulum, scil. ad Titon, jubentem,
ut per Ecclesiæ ordinem Presbyteros. Hoc loco enim
vult institutum Ordinis Sacramentum.*

*NUNC Doctor Luderus non habet otium
ludendi, currit enim celeriter amissis copiis, &
insequentes timens, trepidus, velut canis, è Ni-
lo bilit & fugit. Reliqua præterit omnia, velut Hoc erat
contemptum, que tu quum ex ipso regis libello facilius
legeris, videbis facile, cur prætereas. Interim quam con-
traript illud Apostoli ad Titum. Nam tegem
fentire dicit, quod ibi Sacramentum Ordinis
fuit institutum.*

*HIC tuam Lector imploro fidem, adversus
istius nebulonis stolidissimam perfidiam Quo-
ties quam aperte dicit, & inculcat rex, imo quo-
ties quam aperte probar, nullum Sacramentum
aut institutum esse, aut institui posse nisi à Deo:
quam evidenter idipsum iterum atque iterum
nominatim repetit in Sacramento Ordinis:
& nunc ait iste nebulo stolidissimus regem di-
cere, Sacramentum Ordinis institutum esse ab Non consi-
Apostolo. At in Sacramento Unctionis extre-
mæ, quum iste scurta blasphemus adversus A-
postolum Jacobum, diceret se non crediturum
Apostolo de Sacramento Unctionis extremæ,
quippe qui non haberet jus instituendi Sacra-
menti, hoc est, promittendi gratiam cum signo
visibili. Rex ita responder, Apostolum tra-
didisse populo, quod ipse acceperat à Christo.
Sicut & Apostolus Paulus tradidit Corinthiis,
quod*

quod acceperat à Christo. Neutrum dicit in-
Vides Le-
ctor hic
quam nihil
pro. fano
dicat Luth
stuisse. Quod si Rex dixisset, id quod iste men-
tetur ab eo dictum, nempe quod Sacramentum
Ordinis institutum fuit à Paulo, quare non hic
sunt idem elatavit in Paulum: quod illic ra-
bidius elatavit in Jacobum, se non crediturum
Paulo, de Sacramento Ordinis, etiam est
Apostolus? Nam nullum Apostolum habere
potestatem condendi Sacramentum, id est,
promittendi gratiam cum signo visibili. Cur
hic dissimulat istud nebulo, si Rex illud scri-
pit, quum illic se cohiberet non potuit à blas-
phemia, ubi scripsit adversus alios, quorum ne-
cio, an id quisquam scriperit? Quomodo po-
tuit Rex sentire, Sacramentum Ordinis insti-
tutum ab Apostolo, quum tories aperte dicat,
Apostolos institutos esse Sacerdotes à Chri-
sto? & tamen hoc eum dicere dicit Pater Lu-
deru., qui toties mentitur se nunquam men-
Luth. ter-
gientis Luderu, quo fumum offundat, qui fu-
giversatio.
gam tegat.

puris. At nec Ecclesiam in talibus errare posse
fallive, quatenus ad Sacraenta spectat, id non
evidentibus tantum Scripturis probavit, sed
evidentibus etiam rationibus, & ex tua confes-
sione jacto fundamento, te pertraxit illuc, ut
tibi necesse fuerit, etiam fateri cetera, quæcum-
que tam obstinate negaveras. Et tamen ex ab-
undanti probavit tibi in Sacramento Ordinis,
gratiam illam cum signo visibili patere quoque
ex Scripturis ipsis, ex quibus diversa tibi loca
protulit, apertiora quoque ex eodem Apostolo,
quam sit ille locus ad Titum, cuiusmodi sunt
unus aut alter ad Timotheum. Atque ita hac in Comme-
re rufus pater tua nescio imprudentior an stul-
tior sycophantia, & stolidissimum effugium de imposi-
tuum, quo fingis, quod impositio manuum
tunc fuit donatio visibilis Spiritus S. non col-
latio gratiae: quasi non multis manum impo-
suerint laicos, dum eos ordinaverunt in Cleri-
cos, quibus jam ante donatus fuerat in signo
sensibili Spiritus S. aut quasi Spiritus S. adve-
niens in sensibili signo Christianis nullam se-
cum gratiam conferat.

SED & istud æque stolidum est effugium: quum Apostoli verba, quibus perspicuum est,
ordinem fuisse collatum per Episcopos, sic de-
clinas, ut id fatearis quidem, ceterum non pro-
bari ex eo, quod Episcopus ordinavit, ordinasse
solum sine suffragiis populi, ne verba Pauli pu-
gnarent cum exemplo Apostolorum, institu-
entium Diaconos, scilicet quia quum tales in
Clerum essent electuri, quibus dispensatio erat. Diluitur
deretur rerum temporalium, noluerunt uti Lutheri
suo jure, ut absque populo deputarent ipso. ex
rum loco, vicem cuique divisuros Diaconos, Apostol,
quia magis extra suspicionem fore videbant
populo, quos ipse divisores prætulisset: ideo
scilicet pugnare cum hoc exemplo Paulus, si
volet Titum ut in præficiendo Presbytero
spiritualium rerum ministro, conferret Sacra-
mentum Ordinis sine suffragiis populi, in eo
loco, ubi cujusque merita nota essent ipsi, qui
consecratus erat Episcopo. Nam interdum, ubi
id minus erat notum, permittebant Episcopi
populo, ut nominaret, quem censeret optimum:
quæres magis erat commendatio quæ-
dam virtutis, & probatae vitæ testimonium,
quam jus electionis. Sed hic dicas, nihil tua re-
ferre, sive ordinetur Sacerdos authoritate u-
theri, quā
nius Apostoli, vel Pontificis sola, sive populi
eligitur & consentientis simul. Ecce, quomo-
do turpiter retro fugis. Nunquid in Babylonie
scripsi manifeste, nullo modo Episcopum
sine populo, posse sua sola autoritate facere
Sacerdotes: nec opus esse ordinationibus aut
consecrationibus, usque adeo, ut hæc tua tibi
verba Rex objecerit?

Si Sacerdotes cogerentur admittere omnes aqua. Verba Lu-
liter Sacerdotes esse, quoquot baptizati sumus, sicut theri
revera sumus, illisq; solum Ministerium, nostro ta-
men consensu, datum permisum nullum eis super
nos ius imperii, nisi quantum nos sponte nostra ad-
mitteremus.

Verba Lu-
theri. Sed non videt larva Thomistica, quid vel ego di-
cam, vel ipsem respondeat. Ego Odinem negavi
Sacramentum esse, id est, promissionem & signum
gratiae adjectum, quale est baptismus & panis, non
negari, smo afferui esse vocationem & institutionem
ministri & concionatoris, sive hoc fiat auctoritate
unius Apostoli, vel Pontificis sola, vel populi eligentis
& consentientis simul, nihil refert. Quanquam re-
stitui fiat populu eligente & consentiente, quomodo
Apostoli Actuum 6. c. septem dracones instituerunt.
Nam ut Paulus Titon jubet Presbyteros ordinare,
non tamen sequitur, solum Titon sua auctoritate id
fecisse, sed exemplo Apostolorum, per suffragia po-
puli eos instituisse, alioqui pugnabunt verba Pauli
Imo tuus cum exemplo Apostolorum. Que vero de impositione
hic mos manuum ad Ordinis Sacramentum trahit, vident
ess, tor-
pueri, nihil ad Ordinis Sacramentum pertinere, sed
que cicti-
more suo Papistico, sic è scripturis facit quodcumque
pturam,
quò labet, viñum fuerit. Impositio manuum tunc erat donatio
visibilis Spiritus sancti.

Vere non vides larva Lüdere, quid vel dicas
ipse vel respondeat princeps: neque enim Rex
probavit tibi Sacramentum Ordinis, esse tan-
tum vocationem & institutionem ministri, &
Concionatoris, sed tamen vere Sacramentum esse
quam Baptismus est, aut Eucharistia, idque se-
cundum tuam ipsius finitionem, hoc est, vera
Quis aper-
conferte gratiam, cum signo sensibili. Sed ne-
tus Luth.
que tu Lüdere dixisti simpliciter promissionem
gratiae, cum adjecto signo sensibili Sacra-
mentum esse sicut nunc te videri vis dixisse. Imo
negasti plane promissionem ullam gratiae fa-
ctam à Christo cum adjecto visibili signo, Sa-
cramentum esse, nisi eadem promissio cum suo
signo comprehensa legatur evidente Scriptu-
ra. Hac in te restitut Rex. Hac in te te men-
titum probavit evidente Scriptura. Nam &
Hie Lu-
omnia probavit à Christo iustificata, verbo &
theri
dilece, facto, prorsus absque Scriptura: nec omnia,
quid regi-
recum non quæ fecit Christus, esse comprehensa Scriptu-
conveniat, ris: id vero probavit Rex evidentissimus Scri-
ptura.

HIS verbis aperte negas Pontificem solum posse facere Sacerdotem, nisi consensu vestro. Nam te quoque eximis prouersus Ordini Sacerdotali, arque adnumeratas laicis, idque in paucis verbis facies aperte lepites, ut plane facias per spicuum tetibi Sacerdotem non esse amplius. Neq; enim Nempe quia te ordinavit Episcopus absque est nisi ^{Sacra} consensu laicorum, & adhibuit consecratio tanæ, cuius ^{Nem}, quam tu velut superstitionis execratis. sacra colit. Nam & ita scribis paulo post.

Verba Lu- Negari non potest, Ecclesiæ olim à Senioribus theri fuisse rectas absq; istis ordinationibus & consecratio nibus, propter etatem & longam rerum usum, in hoc electis.

Quoties Luth. vis tibi solvi? ECCE, quam aperte scripsisti dudum, Episcopum sine populo non posse Sacerdotem facere, & ordinationibus aut consecrationibus opus non esse. At nunc manifeste vietus, utrumque fateris falso. Sed tamen addis, nihil tua referre, quasi dicas. Tam impudens nebulosum, ut mea nihil referat, quam aperte convincar in insanæ. Nam & istud quoque, quod in Babylonica scripsisti, & nunc repetis, Ordinem esse tantum officium concionandi, Rex & ratione tibi sustulit, & evidentibus plane Scripturis, è quibus unum locum aut alterum vobis est commemorare, ut videat Lector, quam belle Luderus ludat in re tam sancta & seria. Sic enim scribit princeps.

Verba Reg. ORDINEM Lutherus negat Sacramen tum esse, & ritum tantum esse dicit eligendi Concionatoris. Nam qui non concionantur, nihil minus ait esse, quam Sacerdotes: nec aliter Sacerdotes esse, quam homo pictus est homo, contra Paulum Apostolum, qui ad Timo theum scribens ait; Qui bene præsunt Presbyteri, duplice honore digni sunt, maxime qui laborant in verbo & doctrina. Apostolus hic manifeste docet, quamquam ii præcipue duplice honore digni sunt, qui quum Presbyteri sunt, laborant in verbo & doctrina, tamen & qui hoc non faciunt, non solum esse Presbyteros, sed & bene præesse posse, & duplē quoque honorem prometeri. Alioqui non dixisset, maxime qui laborant in verbo & doctrina, sed solum ii, qui laborant in verbo & do

Lutherana critica. Præterea ne possit dicere Luderus, id Missæ defini tio. quod dicit, officium Sacerdotis erga popu lum, nihil esse nisi prædicare. Nam Missas inquit, cavere, nihil est aliud quam communica re sciplum, hoc inquam (ut appareat) quam falsum sit, rursus audiamus Apostolum; Omnis inquit, Pontifex, ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad DEUM, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis. Annon Apostolus aperte declarat etiam Pontificis officium istud, ut pro hominibus offeram sacrificium Deo? Quod quum scribat, quamquam Hebreis, tamen Christianis, quos nolit judaizare, datum est loquì de Pon

Missam & sacrificium legis utriusque: atque ideo, bis Lutherum & oblatio suo premere testimonio. Nam & Missam do nem esse, cet esse sacrificium, & offerri pro populo,

quam Ecclesia nullum offerat aliud, & docet offerendi officium, præcipuam partem esse muneris Pontificii. Et certe nisi falso esset, quod dicit Lutherus, facile videtis consequi, ut quum nemo nisi Sacerdos possit consecrare corpus Domini, si è tot Sacerdotum millibus, qui concionari nesciunt, nullus vero Sacerdos est, sed tantum vocatur æquivoce, quemadmodum homo pictus vocatur homo, totus Ex opinio Christianus orbis Clerum populumque ferme ne Lutheri plorosque omnes Christi coientes, & genua sua curvantes ante Baal.

CUR hæc omisit Luderus? quibus tam latras. aperte probat Rex, ad Sacerdotis officium præcipue pertinere, ut in Missa j rō populo sacrificet: quum contendat iste nec in Missa fieri sacrificium, nec sacerdotium quicquam esse, nec Pontificium, nisi duntaxat ritum eligendi concionatoris: nec istud pudet effrontem bla terare, quum clare videat, solos ab initio usque Sacerdotes consecrassæ, concionatoꝝ veto non- Proprium nunquam qui non fuerint Sacerdotes, id quod in Actis Apostolorum constat, fecisse B. Stephanum non Sacerdotem, sed Diaconum, ut Officium manifestum sit, maxime proprium Sacerdotis officium, in eo situm esse, ut pro populo con secret. Sed adjiciam ex libello Regini locum alium.

SI Laetus quisque æqualem habet potestate. Verba Reg. statem cum Sacerdote, in quounque Sacra Paulus de mento, & ordo Sacerdotii nihil est: cur ita scribit Apostolus Timotheo? Noli negligere gratiam, quæ in te est; quæ data est ubi per prophetiam cum impositione manuum Presbyteri. Et alibi ad eundem? Admoneo te, ut resuscites gratiam DEI, quæ in te est, per impositionem manuum mearum. Iterum, Nemini, inquit, cito manus imposueris, neque communices peccatis alienis. Denique hunc in modum Apostolus scribit ad Titum. Hujus Apostolus rei gratia, reliqui te Cretæ, ut ea, quæ desunt, Paulus de corrugas, & constituas per civitates Presbyteros, sicut & ego disposui tibi. Habes nunc Lector semel sub oculis Apostoli pauca loca, & non multa verba: quibus later se collatis, facile potes deprehendere falsa si & que esse omnia, quibus tam inordinatè Lutherus debacchatur in ordinem. Nam quos dicit populi consensu fieri, Paulus ostendit fieri ab Episcopo, quem in hoc ait se reliquisse Cretæ, ut oppidatum Presbyteros constitueret, nec tamen temere, sed sicut ipse præsens disposuerat. Vides impositionis manibus fieri Sacerdotem. Et quomodo ne dubitari possit, simul conferri gratiam, vi fienter Sades illam manuū impositione collatam. Recred: olim. fuscita, inquit, gratiam, quæ data est tibi per impositionem manuum mearum. Et illud quoque. Noli negligere gratiam quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum Presbyteri. In iis te exerce. Miror igitur non pudere Lutherum, quum negat Sacramentum Ordinis, haud ignarus in manibus omnium versari verba Pauli? quæ doceant, non

non nisi à Sacerdote fieri Sacerdotem, nec sine consecratione fieri, in qua & signum adhibetur corporeum, & tantum spiritualis infundatur gratia, ut is, qui consecratur non solum accipiat ipse Spiritum S. sed etiam potestatem con-Sacerdotiū ferendi aliis. Novum vero qui potest esse, de nec novam quo scribit Apostolus? Quomodo ignoratum rē esse nec ignotam Ecclesiae, quod in omnibus Christi legitur, & nunquam non legebatur Ecclesiis? Quibus ex rebus, manifestum est tam multis, quæ tanta cum confidentia, prò compertissimis Lutherus eblateravit in ordinem, ne unam quidem syllabam fuisse veram, per malitiam facta falsaque omnia.

Luther. ea ratus, postquam redierit ab everso Biblio. Cu-
que tractat pro medijs fidius idem ut tractet denuo. Nam
in pejus ei-
mendare, sic tractavit haec tenus, ut inibi spem indubiam
præbeat, quo rem tractari sèpius, eo forte, ut
multo tractet insanius.

*Refellit ea, que Lutherus iterum timide tangit, &
stolidie de matrimonio.*

CAP. XXVI.

Verba Lu- theri. **E**T quid dicam? ne nomen Sacramenti quidem intelligere voluit, quod evidenter ostendit, quem locum Pauli Ephes 5. tractat de matrimonio, quem Paulus de Christo & Ecclesia ponit, dicens: Sacramentum hoc magnum est, ego vero dico in Christo & Ecclesia.

Luderus. **I**MO Luderus ludere maluit quam intelligere, quæ Rex in illum scriptit locum: nisi quod verius puto, maluit suo more dissimulare stolidie, tanquam ipso rem prætereunte silentio, nemo locum posset è regis libello regere. Quem locum Lector quum legeris, ibi demum senties eam rem, sic esse tractatam à Rege, ut non sit mitum, nihil repetisse Luderum, quod hic respondeat. Atque ideo præteriisse, quasi nihil esset dictum.

Verba Lu- theri. **N**eg, enim Scriptura patitur, ut matrimonium Sacramentum dicatur, quam Sacramentum usus potius Scriptura significet, rem secretam & absconditam, quam sola fide consequi possit. Matrimonium autem adeo non est res abscondita, aut fide percepta, ut nisi palam ob oculos fiat, matrimonium esse non possit, cum sit copula maris & feminæ externa, & publica professione & conversatione confirmata. Sed nihil mirum, Thomistæ astros sic delirare, apud quos nihil neg, sani neg, recte Deus esse voluit.

Sacramen- tum quid sit Lutheri. **Q**UID hic dicam Lector? Ego me plane fateor hic insanire maxime, si non hic Ludertis insaniat. Sacramentum, inquit, significat rem secretam & absconditam, sed matrimonium non est res abscondita, ergo matrimonium non est Sacramentum. Domine Doctor, per vestram fidem, imo per infidelitatem vestram, per quam regulam tenet ista consequentia? quum in præmissis mutatur copula à significante adesse, nisi vocabularii vestri vobis dicunt,

quod hæc duo verba: Sum & significo, idem significant. Alioqui si valet illud argumentum similiter valet & hoc. Omnis homo sedet, sed Luderus non currit. Ergo Luderus non est homo, Domine Doctor, quo peregrinatur animus vester, quum sic desipitis? an hereticos DEUS percussit insania? Sacramentum significat rem secretam & abditam, esto. Matrimonium non est res secreta nec abdita: quid tum postea? Nec Sacramentum dicit esse rem abditam, sed significare rem abditam. Dic igitur Expugnandum modo, Matrimonium non significare tur Lutheri rem secretam, nec abditam, & ex eo conclude, ratio de non esse Sacramentum, sed tunc mentiris in minore. Nam sicut Baptismus corporis significat ablutionem animæ, sic matrimonium significat conjugium, inter Christum & Ecclesiam, quæ res est, opinor, abdita & secreta, licet Sacramentum, id est, ejus signum, sit sensibile, sicut ablutionis animæ est res abdita & secreta, Matrimonium est ejus Sacramentum, id est, signum sacram, signum sit sensibile. Dicite, quælo Dñ. Doctor, vell Lutheri nūquid hoc saltem loco vos fatemini tam stolidie plane scribere, ut nulius asinus potuerit stolidius rudere?

*Quanquam ego hoc vulgato usui dedi, ut Sacra- Verba Lü-
menta vocent, que potius signa visibilia sunt. Tan- theri,
tum negavi, in scripturis Sacraenta vocari.*

DEUS bone, quantus stupor est in isto stupide, qui in hac una brevi periodo bis insanit? Lutheri Primum, ait ista, quæ vocantur Sacraenta, obliuidit potius esse signa visibilia. At cum jam in proximo prius versu dixisset, Sacramentum significat rem arcana, & absconditam, quæ est, de quo Sacramento dixit illud? De Baptismone dixit, & Eucharistia? Sic opinor. Nam illa sola facit esse Sacraenta. At de re significata non loquitur, ut pote de ablutione animæ. Nam illa non significat rem abditam, sed est ipsa res abdita. Sacramentum igitur, de quo loquitur, quod significat rem abditam, est in Baptismo ablutionis corporis, in Eucharistia species panis & vini. Quæsto te nunc Ludere, annon & illa sunt signa visibilia? tam heretici sunt, quam matrimonium. Quid ergo tibi vis insanissime, quum velut per somnum stertis, ea quæ tu negas esse Sacraenta, potius esse signa visibilia? quum nihilo potius sint signa visibilia, quam ea ipsa, quæ tu concedis esse Sacraenta? Non dubito, quin Luderus quum legerit hæc, dolitum sit homini, quod semisomnis scripterit tam delira somnia: sudabit satis, & omnem vertet lapidem, si qua reperire possit aliquid, quo tantam saltem palliet vecordiam. Gestio profecto videtur, quem panum purpureum tanto prætexat ulceri. An (ut est impudens) simulat se tantum definire Sacramenti vocabulum, quum dicit, Sacramentum usu Scripturæ significare rem abditam, & sic locutum esse, tanquam diceret, homo semper significat quidam rationale. Et ita Sacramentum usu Scripturæ semper significat rem absconditam, sed matrimonium non est res abscondita, matrimoniū

Qualiter
Lutherus
se tuerit.

monium igitur non est illud, quod usu Scripturæ vocatur Sacramentum. Si fingat Luderus istud, ita se tuebitur, quomodo si quis sic declinet istum, callidus, ut capite repellat à brachio. Quid enim finger isto commento stolidius? Nam ut verum est, nullum esse Sacramentum, quod non aliquo sensibili signo designet rem secretam, ita verum est, nullum ilorum signorum significare perpetuo rem secretam, sed eorum vocabula communiter significare duntaxat illas ipsas res, quæ sunt aliquando signa rerum sacrarum. Nam & ablutio, quatenus Sacramentum, significat rem abditam, nempe lotionem animæ, tamen communiter id non significat, nec ejus vocabulum communiter designat Sacramentum. Quid est enim communiter ablutio, aut Baptismus? aliud nequam quælibet lavatio corporis? Quam obrem si se putet hac stropha Luderus clapsrum, plane labetur in latrinam. Nam si sic nobis argumentetur Dn. Doctor, Sacramentum Scripturarum omnium usu, significat rem secretam, atque abditam, sed matrimonium non est res secreta nec abdita. Ergo matrimonium non potest esse Sacramentum: opponam Domino Doctori argumentum isti simillimum, hoc pacto; Sacramentum usu Scripturarum omnium significat rem secretam atque abditam, sed ablutio vel Baptismus non est res abdita: & species panis & vini non est res abdita: Imo quia Dn. Doctor irridet speciem, neque panis, neque vinum sunt res abdita, ergo neque Baptismus, neque species panis & vini, neque panis & vinum possunt esse Sacramenta. Inveniat mihi Dominus Doctor solutionem hujus argumenti mei, & simul inveniet solutionem sui. Defendat se Dn. Doctor, qui hactenus verbo saltem confessus est, illa duo esse Sacramenta. Certe nisi volet illa duo tollere quod plane conabitur aliquando, imo re ipsa jam diu fecit, fateri cogetur istam rationem suam nihil habere rationis. Quin fateri cogetur ex ipsius assumpto matrimonium verum Sacramentum, appellandum esse potius quam Baptismum ipsum. Nam ablutio neque rem abditam significat, nisi quatenus Sacramentum est, neque semper Sacramentum fuit, neq; nunc semper est. Matrimonium autem ab initio fuit sacram signum dei sacratissimæ.

Ex Luth.
assumpto
matrimo-
niū ve-
cius
esse Sacra-
mentum
quam Ba-
ptismum.

Lutherus
quam bel-
le se casti-
get.

Nec minus inservit est istud, quod ait, te nihil aliud quam negasse, quod matrimon. & cætera Sacram. quæ damnas, Sacram. vocentur in scripturis. Siccine ludere ludis tandem nihil negas amplius: paulo ante negasti, quod sunt Sacramenta: nunc nihil negas, nisi quod vocentur Sacramenta in scripturis. Soluta est igitur ista lis, & tota causa cessisti, nisi quis contendat illa Sacramenta omnia vocabulo Sacramenti vocari in Scriptura sacra. Sed quælo te, quis unquam tibi movit illam litem? Quis id contentit unquam? Olim negasti veteres Ecclesiæ Patres, Ordinem vocasse Sacramentum. Rex te vetustissimorum testimonio probavit esse mentitum. Nunc velut rem magnam profers,

quod saltem Scriptura ea non vocat Sacramenta. Hui quam validum jecisti telum. Profer obsecro Scripturam sacram, quæ Baptismum vocet Sacramenti vocabulo. Profer, quæ sic vocet Eucharistiam. Invenies opinor, in Scriptura nullum Sacramentum, vocabulo Sacramenti nominatum, præter istud unum, quod stolidæ nunc oppugnas, matrimonium. Audistin unquam quemquam Lector, in re tam sancta & seria, tam impudenter stolidæ quoq; nugantem?

Scite & jucunde tractatea, quæ Lutherus velut summam rerum scurriliter aggescit in fine.

CAP. XXVII.

Summa rerum hac est. Totus liber Henrici noster, Verba Lutheri, titulur hominum verbis & usu seculorum, nullus theri, DEI verbis, nego, usu spiritus, ut ipsem fateri cogitur. Contra, summa earum rerum est, verba hominum & usum seculorum, ut tolerari & teneri possint, sicut non pugnant Scripturæ sanctæ, tamen articulos fidei, & necessariam observantiam non facere. Si itaq; Rex Henricus conjunctis omnium Thomistarum, Papistarum, Demonum, & hominum viribus & studiis poterit ostendere necessariam humanorum verborum observantiam, victus est Lutherus suo ipsius iudicio & confessione. Nam cum de Ita revera Thomistis, si velles agnosceres, articulos fidei habebo, quicquid vel Thomista s; jussirent. Si non poterit, victor est Lutherus. Quid enim aliud volunt? Neque enim si mille milles libros scripserint contra me, aliud à me postulare poterunt.

Summa terum hac est; Totus Luderis liber Summa libri Lutheri, nihil est aliud, quam mera farrago verborum scurrilium, cum depravatione verborum Dei, contemptu Sanctorum omnium, & blasphemia Spiritus sancti, sicut ipsem fateri cogitur. Contra, Summa rerum principis est assertio Sacramentorum, qua luce clarius, probabile esse non traditiones hominum, sed tradiciones Dei, atque id probavit ratione, Scripturis, & ipsius Confessione Lutheri. Si itaque Lutherus, conjunctis omnibus suis combibonibus, conjunctis scurris & nebulonibus, conjunctis larvis & cæcodemonibus, blasphemiarum suarum inspiratoribus, si poterit, inquam, ostendere, quod impiorum nebulonum scurrilitas, plus valere debet, quam traditiones Dei, victor est Lutherus. Si non Quam impotterit, victus est Lutherus, ipsius confessione quus semper fuerit Lutherus. Quid enim aliud vult? Nam qui contra illum scribunt, etiam si milles mille libros scribant, nihil aliud ab illo postulaturi sunt, quam ut audiat, quid ei dictum sit, & meminerit, quid ipse dixerit, quorum hactenus ab eo neutrum quisquam impetrare potuit.

Neq; enim ego quero, quid Ambrosius, Augustinus, Concilia, & usus seculorum dicant. Non (in quam) disputo, quid à quoquam dictum, vel non dictum, scriptum vel non scriptum sit, sed an hoc dictum & scriptum necessarium sit servatu, an sit artius fidei, an liget conscientiam.

Nemo

Nemo est (Opinor) qui ideo tibi vel Ambrosium opponat, vel Augustinum, vel Sanctorum quemquam, vel Concilia, vel Synodos, quia nesciat, quam arroganter & stolido contemnas omnes præte, sed quia munire populum salutari student antidoto, contra furiale venenum tuum. Nam quum videant contra tuam sententiam, state pro Sacramentis Ecclesie, non uiam aliquem veterum, sed universos, dubitare non possunt, illam fuisse publicam fidem Ecclesie Catholice, quæcumque unquam fuit in terris Ecclesia vere Catholica. Quam tua confessione probavit Rex in Sacramentis

Quam dis-
torte con-
jungit Lu-
therus
omnia.

falli, atque errare non posse. Præterea, quum tu fatearis ibi adesse Christum, ubiunque sunt duo vel tres congregati in nomine ejus, facile sentit populus, nihil tibi mentis esse, quum illic disputas abs fuisse Christum, ubi congregati sunt in nomine Christi ducenti vel trecenti, idemque ex eruditissimis, atque undecunque sanctissimis. Quamobrem satis intelligit populus, Ecclesiam Catholicam, etiam si non facit articulos fidei, probare tamen & docere veros articulos fidei, sicut probat & docet, quodnam sit Evangelium, etiam si non faciat Evangelium. Non igitur dicit quisquam, verba totius Ecclesie esse æquah verbō DEI, sed Ecclesiam tradita per

Sacramen-
ta Ecclesie
tradita per
verbū Dei.

docere, quod Sacra menta sibi tradita sunt per verbū DEI, in quo discernendo, tu quoque Ludere falli es, eam falli non posse. Atque ita semper tua confessione constringeris, præsternit quum tibi probatum sit, non hodie tantum hoc sentire Ecclesiam, quam tu vocas Papisticam, quæ tamen revera est Ecclesia Catholica, sed idem sensisse semper, quæcumque unquam in terris fuit Ecclesia vere Catholica. Quæ respater & Conciliorum Decretis, & sanctissimum consensu Patrum, locis ac temporibus tam diversis, idem tamen constanter sentientium, ut quum illis universis unus dissentias, nihil aliud facias, quam stultitiam tuam impiam atque impudentem traducas.

Verba Lu-
theri.
Verbum ait,
scripturis
enim te
quas tu

Nec fuit opus mihi Henrico Rege Magistro, qui me doceret, qui adeo pulchre ea noverim, ut etiam impugnarim, ut miranda sit stultitia Satanæ, quæ his me impugnet, quæ ipse impugno, & perpetuo impugnat, principium petit.

IMO opus est tibi, Henrico Rege Magistro, qui te ista dedoceat, quæ Rex retiuus docuit Satanæ, qui vere Rex est super omnes filios superbiz, qui te sic infatuat, ut perpetuo temet inscius impugnes ipse, nec unquam tibi constes, sed aliud stans, aliud sedens sentias. Nam quod ait, eos qui tibi sanctos Patres opponunt, & Concilia, perpetuo principium pertere, tu perpetuo surdus es, quia tibi non liber audire. Nam si illa unquam Ecclesia vere Christiana fuit, illa certe fuit, cuius fidem testantur scripta sanctorum Patrum, eam fuisse, quam tu nunc impugnas. Quamobrem quum tute fatearis Ecclesiam in dijudicando Dei verbo falli non posse, & tamen dicis eandem, quæ

tamdiu judicavit Sacra menta per Dei verbum initio tradita, falsa esse, perspicuum etiam pueris est, & te mentis falsissime, & tecum pugnare turpissime.

Præterea quum de Scripturæ sensu surgit Quid regi questio, quum tibi cum rege convenit, quæ sit cum Lutheri Scriptura: sed in eo dissentit abs te, quod ait, te male interpretari scripturam: nec eam id significare, quod tu contendis: hic vero videtur tibi Quomodo ridicule principium petere, si pro sua sententia Rex petat suffragatorem alleget vetustissimum quemque, principium sanctissimum, ex antiquis Patribus, qui ne illius gratiam potuerunt auctorati, nec odisse te, propterea quod tot seculis ante mortui sunt, quam te teterram pestem, in terras Orcus evomeret. Qui sic principium petit, quam ridicule rideatur abs te, non hercle minus ridicule, quam si quis demonstratur conclusio nem Geometricam, primum abs te petat ut concedas dimidium minus esse suo toto, deinde, quum tu aut tam stolidus sis, ut id non sentias, aut tam impudens, ut prudens neges: ille te tuæ relinquent stultitiae, nihilominus pergit illud sibi postulatum sumere, atque ex eo deducat reliquum. Jam si tu recurras denuo, ac mille nigeris ineptis, illum nihil demonstrasse, sed vitiosissime principium petere, & ex eo rem deducere, quod tu initio negaveris, atq; ibi sarcasmo risu, rictum caninum distendas, & jactes eum probare negatum per negatum, quid aliud faceres, quam quod facis nunc, ut te tam stolido risu, pro stolido rideendum proponas.

Lutheri in
disputādo,
mos.

Delibertate, & captivitate quaro, pro libertate Verba Lutheri. ego pugno Rex pro captivitate pugnat. Ego rationem theri. Imo libertatis signavi. Rex rationes captivitatis omittit sermonem & solum blaterat, quæ sit captivitas. Debitorum facit, pro licetia & culpam non assignat. Valeat itaq; ineptus, & misericordia scelerum, serabilis defensor captivitatis Babylonica, & sua Pa-
pistica Ecclesia.

UT semper audiit ægrè Luderus, quicquid ei non est commodum. Nam quoties eum docuit princeps, ab Ecclesiæ parte libertatem esse, & omnia tutæ. Contra vero, ab ipsius parte captivitatem & periculum summum, atque istud probavit, etiam jacto fundamento ab ipsius Luderis confessione. Sed si quis illud illi ruitus inclamat ad aures, non magis audierit ebrios Lutherus, quam Fusi ebrios olim, dum Ilionem obdormit catenis mille ducentis. Mater te appello clamantibus. Verum dormiat ille, vel (quod solet) altum stertat vigilans. Tibi tamen Lector, locum recensebo rursus ex libello principis, quem quum audieris, dubitare non poteris ex ultra parte stet captivitatis periculum.

AT Lutherus ipse fatetur, nihil esse periculi, Verba Regi, si quis hac in re sentiat, quod tota jam sentit Ecclesia. At contra, tota Ecclesia censet haereticum esse eum, qui tentat cum Lutheru. Non debet ergo Lutherus animare quemquam, cui bene cupit, ut secum sentiat, cuius sententiam tota condemnat Ecclesia. Sed debet his suadere,

Hoc Luth. si sapis, sua deus, quos charos habes.

dere, quos amat, ut accedant illis, quos ipse quo. que judicat in nullo versari periculo. Falsa est ergo ista Lutheri via, contra publicam fidem, non hujusmodi temporis sed etiam æratum omnium. Nec liberat captivitate credentes ei, sed educens è libertate fide, hoc est, loco san- & do (quod Lutherus ipse fatetur) captivat in errorem, ducens in præcipitum, & vias invias, incertas, dubias, eoque plenas periculi, & qui amat periculum périt in illo.

Verba Lu- theri. In fine si quem offenderit mea in regem asperitas, hoc sibi responsum habeat. Cum insensatus monstru At præter me hoc libro agere, qui omnia mea optima & mode- videt ista scripta, tum humiliam meam submissionem tuam mo- contempserunt, & magis ex mea modestia indure- destiam. Hoc tuLu- bus liber regis resertissimus est. Nec magnum est, si there facis, ego regem terra contemno & mordeo, quando ipse nihil veritus est, regem cœli in suis sermonibus blas-phemare, & virulentissimi mendacis prophanare.

EX tot mendacis, ex tot blasphemiiis, unum saltem proferre Luderus exempli loco debuerat, maxime ne quis vere illud imputet ei, quod ille fallo prius imputavit principi. Quem mentitur, nullum Lutherana repugnantia locum indicasse, quum indicarit plus decem. Cæterum illa proferat Luderus, quum vacabit. Sed interim Luteri mendacissimas in Deum blasphemias effecit princeps, ne quis omnino ne- sciat, nisi qui non legerit, aut sit talis omnino, qui aquam non reperiatur in pelago. Nam &

Talis erat aperte (id quod Rex ostendit) omnes blasphemati Sanctos, quicunque Scripturam sacram scripsit illustrarunt suis. Blasphemati Apostolum Jacobum. Blasphemati Apostolum Paulum. Christi blasphemati Ecclesiam. Blasphemati Sacra menta Christi, quæ tanquam horribilum inventa contemnit. Blasphemati ipsum Christum, cuius Sacramentum primum & cæterorum januam, non aliud fecerit, quam securam in facinus omnè licentiam. Blasphemati Spiritum sanctum, cuius doctrinam totam velut mendacem, quoad potest, privat fide, quamcunque docuit sine Scriptura. Totam denique blasphemati Trinitatem, in cuius inflexiblem voluntatem, refert inevitabilem scelerum omnium necessitatem.

Jam illud, quanam ridiculum, quod excusat se, ne videatur scilicet nimis inclementer mordere principem. Ego profecto non dubito, regem illi facile morsus omnes condonaturum. Quippe qui verum videat illud esse Seneca: Raro mor det canis, qui latrat. Latratis profecto Lu-

therus æquiparat Cerberum, mortu vix culi- cem. Verum quidni latet strenue, Vir videli- trator ma- gis, quam intenfatis (ut sit) agit monstros, quæ non ten- tiunt ejus omnia Scripta esse ipsius unius præ- conio optima, & modestissima, id est, hæresi- bus & blasphemis tam inflata, quam nullum unquam utrem quisquam inflavit vento. Quæ monstra induruerunt, euam ex illius humili- Qualis sit ma submissione, qua sic se submisit fraterculus Lutheri submissio.

Vicario Christi, quomodo Judæi se submis- runt Christo, quum datis alapis flexerunt ge- nua, clamantes per ludibrium, Ave Rex Judæorū. Verum à mendaciis & virtulentia, pro- fusa abstinuisse se testatur ipse, cui nihil est aliud in calamo, quam calumnias, mendacia, syco- phantias: cui nihil est aliud in animo, quam vi- rus, tumor, invidia. Qui nihil in capite conci- pit præter stultias, furores, amariias. Qui nihil habet in ore, præter latrinas, merdas, ster- Depictus cora. Quibus fædus & spurcius, quam ul- lis unquam scurra scurratur, quorum nemo repertus est unquam, præter istum, tam stoli- dus plagepatida, ut sibi stericus in os conjice- ret, quod alii sputeret in finum. Quamobrem in quum sit hujusmodi, nihil miror si nunc indi- gnus habeatur, quocum quisquam disputet,

Certe quandoquidem totum se devovit infe- ris, & obduravit in schismate, nec unquam de- crevit hæreses recantare, statuere tamen secum debet aliquam saltem, ut habeat civilis honestatis rationem; quo sibi potius vindicet au- thoritatem dogmatistar, quam yilis in hæretico scurras. Quod si quando volet, si disceptabit Hoc etiam serio, si mendacia sua recanteret, ac sycophan- ejus laudi, cijus ap- petens est, fore non beat, & sua relinget stercora, quibus tam fæ- inuidile.

de linguam suam, calamumque conspurcat: non deerunt, qui de re graviter, quod de- cer, differant. Verum si ad istum, quo cepit, modum scurrari perget, & furere, si grassari calumnias, nugari stultitia, insanire dementia, scurrilitate ludere: nec aliud in ore gestare, quam sentinas, cloacas, latrinas, merdas, stercora, faciant quod volent alii, nos ex tempore capiemus consilium, velimus ne sic bacchan- tem ex ejus tractare virtutibus, & coloribus suis depingere, an furiosum fraterculum & latrinarium nebulonem, cum suis furis & fur- tibus, cum suis merdis & stercoribus, cacantem cacatumque re- linquere.

PERORATIO OPERIS.

NIhil veteror optime Lector, quin æ- quitas tua facile condonet mihi, quod hoc in libro toties ea leges, quæ tuus opinor avertetur pudor. Mihi profecto nihil

potuit accidisse molestius, quam eo necessita- tis adigi, ut quicquam honestis auribus inge- rerem, quod verbis in honestis offenderet. Sed nullum vitandi fuit effugium, nisi decrevissem (quod

Cum Cre- (quod perquam obnoxie contenderam) Lutheri tensi creti- scuribilem librum prolsus non attingere. Alio- zandum, qui si respondendum omnino fuit homini ad ut est in intendendas calumnias excubanti, nec omitti proverbio.

quicquam decuit, quod ille scripsisset, nec mu- tari verba licuit, quum rerum nihil subesset: nec honeste recitari valuit, quod in honeste scriptum esset. Postremo, qui fieri potest, ut qui scuriles ejus sycophantias refellere sulci- piam, nebulonis impuri verbis impurissimis pure putoque respondeam? Nam is eo modo rem tractat, ut plane se declareret meditari se- cum, immortalitatis quoddam genus absurdissimum, eaque jam cœpisse perfri, & totus es- se, versari, vivere in hujusmodi sensu & titilla- tione gloriola, quod futurum præsumat post aliquot adhuc æstatum myriadas ut recorden- tur & ioquantur homines, suis olim aliquan-

Fama Lu- do apud seculum prius nebulonem quandam, therio fu- cui nomen Lutheru fuerit, qui quum cacoda-

mones impietate viciisset, ut dignis emblematis oraret suam lectam, picas garrulitate, lenones improbitate, prostibula obscenitate, scurras omnes scurilitate superarit. Qui id studuerit, curarit, efficerit, ut velut Philosopherum Se- Ætæ ex ipsis habent vocabula: & Gnatonicis vocentur, sic absurdissimum genus hæreticorum impie- tatis, scelerum, spoticieque colluvies, appell-

Lutherum lentur Lutherani. Nam quæsio te Lector, quod hereticos omnes an- unquam genus hæreticorum tam absurdum fuit, ut comparetur isti? Quod unum nihil non antiquos æ- quiparare, renovat earum hæresum, quas suis quamque temporibus Christianus orbis olim damnavit, opprescit, extinxit: quarum omnium eineres iste fax inferni denuo ferme accedit. Qui quum ipsis facto prætendat pietatem, ut Doctissimo- rum Virorum libellos præteream, qui hanc per- sonam, sicutunque ab ore improbo revulsere, si tem ipsum spectes, arborem Lector facile ex ejus fructu cognoscet. Nam si memoria tecum revolveris, ab ipsis Christianis cunabulis, veteres Ecclesiæ Proceres, videbis Lector ut quicquam ab illis sanctissime cultum est, ita ab Lutheranis istis maxime haberi contemptui.

Quid olim tanta veneratione celebratum est, quam sacrosanctum Sacrificium Missæ? Quid Lutheri in ab istis porcis ita fædatur est, & conculta- Missam tum, & paulo minus abolitum? Nam quod cōtumelia. unum adhuc in quoquo templo sacram ser- vant, quod ipsum suis impietatibus polluunt atque prophananter quum neque sacrificium esse contendant, neq; populo quicquam prod- esse prædicent: an non viam sibi struunt, qua

ptopediem etiam ipsum unum, quod relique- Lutheri de runt, factum eliminent? Jam preces quanti fa- precibus opinio. ciant, vides, qui non solum ejecerunt horarias, sed illas etiam universas, quas jam inde ab initio in defunctum subsidium perpetuo decantavit Ecclesia. Quia in re, quis non abominetur iñmanitatem tantam? Nam si (quod illi falso contendunt) maxime foret ambiguum, utrum preces vivorum defunctis conducerent, tamen quæ invidia fuerit pios affectus exercere, & pe-

riclitari preces, in quibus, ut dubius esses, an fortasse professes, ita certus esses, quod nocere non posses: quid olim religiosus habitum est jejunio? quid exactius observatum Quadrage- sima? Nunc isti tandem homines Spiritu per- isti homi- festi, ne diem à die dijudicante videantur, om- nes malunt nem diem dedicant bacchanalibus. Quis nescit in pejorem olim, quo in pretio fuerit continentia? Quād peccare.

severe mandata fides conjugalis, quād proba- ta Veteribus viduarum castitas, quād assidue, quād accuratè laudata virginitas? Atque hæc omnia Autore ipso Christo. Nunc Antichristus iste pudicitiam fere prolsus omnem sustulit, Sacerdotes, Monachi, Deo dicatæ virgines, au- spice Diabolo, in Ecclesia malignantium legitima- morum nomine conjugum magna cum pom- pa dæmonum, nefarias celebrant nuptias, & fœdus fidemque, quam vel homini pactam, ne- mo nisi malus violat, violare non metuunt pa- ctam Deo, securi videlicet nuptias indulgentे Lutheru, qui numerosas simul uxores etiam (quād solam vocat digamiam vetam) incipit ostentare. Propediem haud dubie confirmatu- rus, ubi virorum cuneis satis se munierit adver- sus mulierum turmas. Interim vero, quo grati- ficerit & illis, quam multis, quam faciles ape- ri exitus in Babylonica, quibus liceat à maritis abscedere, si qui solvendo non fuerint in con- jugali debito nisi maritus ipse tam æquus sit, ut conducat alicunde Vicarium, qui sua vice fide- liter solvat uxori. Atque hæc, quæ non impia modo sunt, sed tam inepta quoque, ut videri possint à me depravata per jocum, videbis Lec- tor in Babylonica, sic ab illo confirmata serio, ut satis mirari non possis, usquam invenerit quemquam quem non impense pudeat appellari discipulum, tam absurdi prolsus insanguine Magistri. Sed magnus in malum stimulus est spes libertatis & licentiae, quæ quum altera ma- nu protenditur, altera intentatur metus, nam neq; quicquam est Lutheranis violentius, quid miri est, si ildem artibus promovet se secta Lu- therani similes

theri, quibus invaluit, atque invalescit indies, non absimilis isti secta Turcarum? si non & factioni. Turcas ipsisistorum vincit impietas. Natu hoc plane constat, nusquam tanta cum contumelia vexatas esse Sanctorum imagines, quanta ve- xantur indies sceleratissimis digitis istorum ne- bulonum, qui non verentur eas non modo è

sandissimis sedibus divellere divulsa, abscere abjectas proterere, sed & protritis quoque & conculcatis, per omne ludibrii & contumelia genus insultare. Atque hæc Lutherus aspicit latet in divisorum effigies patrari (quorum ho- nores & cultus omnes tollendos esse censet è medio, ceu nocentissima scandala) quum inter- rim circumferri atque adorari gaudeat venerabilem scilicet imaginem suam. Sed quoniam di- Pietas Lu- vis omnibus impietatem suam conscius videt theri. invisorum, eorum vicissim omnium venerationi atque honoribus invidet. Deiparam Virginem venerantur & Turcae, cūjus nec nomen fere- runt Lutherani. Nam qui ferte queant honores Marie, quando Christi quoque crucifixi sandis- simam

siam imaginem, sceleratissimi securæ conspergunt oblique cœnissimis exurendorum corporum suorum excrementis. Hi sunt istius sectæ spiritales fructus. Huc tandem crevit Lutherana pietas. Cujus hærefoes sceleribus, universis una patrocinatur impietas, qua se videri volunt, & disputant necessario tales esse, tanquam in quodlibet facinus impellat homines, certa & destinata voluntas DEI. Dubitas, dubitas inclita Germania, quia talia serunt spiritualia, qualia sint aliquando messuri carnalia? Quin nunc, ut audio, male se proferunt cardui, & incipit Deus ostendere, quo pacto probet istam sectam, quum Sacerdotes, qui ducunt uxores, non aliis conjungi sinit, quam scotis publicis.

Puritas &
sanctitas
Lutheran.

Et quos legitimo conjugio vetuit copulari quondam, nisi purissimis virginibus, horum nunc incestas & sceleratas nuptias non patitur coalescere, nisi cum spurcissimis prostibulis. Quid quod passim sponsos tales miseris primū traductos infamia, dein morbis, inopia, & egestate perditos, paulo post ad latrocina dilabentes, publico demum punit suppicio? Arque utinam intra fæcem istam sifstat ultio: sed illa (nisi propere eatur obviā) vagabitur aliquanto longius. Nam ut descendentem Clerum non illibenter aspiciunt plerique principum, nimis rurhiantes in deficientium possessiones, quas velut ex derelicto sperant invasuros esse, & Romano Pontifici gaudent obedientiam subtrahi, dum spem concipiunt fore, ut ipsi omnia disponant, dividant & dissipent inter se domi, ita non est, quod dubitent, quin eo respiciat populus ut principum vicissim iugum excutiant, & possessionibus exuat suis, quod quum aliquando patrari ebriosi languine principum & nobilium cruento luxurians, nec plebeji quidem Magistratus patiens ex Lutheri dogmate calcans legibus, anarchos & exlex, sine fræno, sine mente lascivens, in lese demum convertet manus, & velut terrigenæ illi fratres, mutuo se confodiet. Christum precor, vanus vates siam, siam autem, si resipiscunt homines, & nascentibus malis occurrent. Alioqui vereor, ne siam,

quod nolim, verus Sed ita viderit Germania.

Ego ad Lutheri librum redeo, qui quum talis sit, qualem vides, id est, meta farrago verborum securilium, venia Lector meum dignaberis, sicuti non satis tersum videris, quem illius sordes infecerint. Quod si longior interdum videar, æquitas tua consideret, quum & illius recensenda verba fuerint, & adjungenda, quæ scripsit princeps, necnon aliquid adiucidum de meo, quo palam fieret Lutheri calumnia, non potuisse contingere, quin res aliquantum cresceret, ut illud interim taceam, quod judiciorum omnium consuetudine plures clepsydras impetrat, qui responderet. Quod si miaus rei seræ scituque dignæ reperire te, quam pro libelli quantitate censem, ne id quidem jure potes imputare mihi, cui nec extra librum ejus evagari licuit, nec aliud illinc afferre, quam quod ibi fuit. Et tamen interjecta mihi quædam spero, quæ sic Lutheri fundamenta subtruant, ut simul necesse sit impia virtu dogmata, stolidæ superstructa, corrueare: illud certe non dubito, nihil è regis libro vellicatum esse Lutheri, in quo non aperte revicerint impudentem Lutheri sycophantiam. Denique ut non talem confiteor esse libellum meum, qualis orbi legendus edi postulet, ita nec talem esse confido, quem jure debeat ille contemnere, quisquis Lutheri nugas dignatur legere. Nam si quis ejus nenia fuerit aspernatus, illi nec opus est, nec opto, tempus hoc in libro conterat. Imo nihil mihi magis in votis est, quam ut illam aliquando diem videam, qua & has nugas meas, & illius omnes insanæ hæreses, mortales omnes abjiciant: ut obrujo pessimarum rerum studio, sepultisurgiorum stimulis & contentionum oblitterata memoria, illuceat animis serenum fidei lumen: rebeat sincera pietas, & vere Christiana concordia: quam aliquando precor, ut reddat, ac restituat terræ, qui in terram venit pacem daturus ē cælo.

